

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΝΕΟΤΕΡΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΑΎΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ

Ταχ. Δ/ση: 3^ς Σεπτεμβρίου 42, Αθήνα

ΚΟΙΝ.: ως Π.Α.

Ταχ. Κώδικας: 10433

Πληροφορίες: Ε. Μπαζίνη

Τηλέφωνο: 210 3254148

Ηλ. Δνση: dnpk@culture.gr

ΘΕΜΑ: Εγγραφή του Τρανού Χορού στη Βλάστη στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας.

Έχοντας υπ' όψιν:

1) τις διατάξεις:

α. Του Ν. 3028/2002 για την «Προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς» (ΦΕΚ 153/Α/28.06.2002).

β. Του Ν. 3521/2006 «Κύρωση της Σύμβασης για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς» (ΦΕΚ 275/Α/22.12.2006)

γ. Του ΠΔ 70 (ΦΕΚ 114/Α/22.9.2015) για την «Ανασύσταση των Υπουργείων...» και ειδικά το άρθ. 2 που αφορά την ανασύσταση του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού.

δ. Του ΠΔ 4 (ΦΕΚ 7 Α' 22/1/2018) «Οργανισμός Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού».

ε. του Π.Δ. 88 (ΦΕΚ 160/Α/29-8-2018) «Διορισμός Υπουργών, Αναπληρωτών Υπουργών και Υφυπουργών».

στ. Την με αρ. πρωτ. ΥΠΠΟΑ/ΓΡΥΠ/509797/11453 απόφαση (ΦΕΚ Β' 4527/17-10-2018) για την ανάθεση αρμοδιοτήτων στον Υφυπουργό Πολιτισμού και Αθλητισμού Κωνσταντίνο Στρατή.

2) Την με αρ. πρωτ.

ΥΠΠΟΑ/ΓΔΔΥΗΔ/ΔΔΑΑΔ/ΤΔΑΔΤΠ/343340/33842/31022/24629/1.11.2016 (ΑΔΑ Ω9Ο64653Π4-ΣΟΟ) Υπουργική Απόφαση, όπως τροποποιήθηκε με την αρ. πρωτ. ΥΠΠΟΑ/ΓΔΔΥΗΔ/ΔΔΑΑΔ/ΤΔΑΔΤΠ/409491/33652/31913/25263/9-10-2017 (ΑΔΑ 75ΞΟ4653Π4-ΕΦΑ) Υ.Α σχετικά με τη συγκρότηση της Εθνικής Επιστημονικής Επιτροπής για την εφαρμογή της Σύμβασης για την προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

3) Τον σχετικό φάκελο που υποβλήθηκε στη Διεύθυνση Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς για το στοιχείο *Τρανός Χορός στη Βλάστη* εκ μέρους της τοπικής κοινότητας Βλάστης του Δήμου Εορδαίας και των Δημήτρη Μπάγκαβου και Γλυκερίας Πατσίκα, συντακτών του Δελτίου.

4) Την ομόφωνη θετική γνωμοδότηση αναφορικά με το υποβληθέν Δελτίο εγγραφής του στοιχείου της Εθνικής Επιστημονικής Επιτροπής για την εφαρμογή της Σύμβασης για τη Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς,

ΑΠΟΦΑΣΙΖΟΥΜΕ

Εγκρίνουμε την εγγραφή στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας του *Τρανού Χορού στη Βλάχση*, όπως περιγράφεται στο συνημμένο Δελτίο Στοιχείου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς που φέρει τον παραπάνω τίτλο.

Συνημμένα: Το Δελτίο (μόνο στην κοιν. 3)

Ο Υφυπουργός Πολιτισμού & Αθλητισμού

Κωνσταντίνος Στρατής

Η Υπουργός Πολιτισμού & Αθλητισμού

Μυρσίνη Ζορμπά

Πίνακας Αποδεκτών

1. Ελληνική Εθνική Επιτροπή για την UNESCO, Ακαδημίας 3, ΤΚ. 10027, e-mail: kgtepe@gmail.com, unescoqr@mfa.gr
2. Γραμματεία Εθνικής Επιστημονικής Επιτροπής για την εφαρμογή της Σύμβασης για την Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, ΔΙΝΕΠΟΚ, Γ' Σεπτεμβρίου, 10433 Αθήνα
3. Τοπική κοινότητα Βλάστης Δήμου Εορδαίας, ΤΚ 50003, Βλάστη Κοζάνης, e-mail: k.vlastis@ptolemaida.gr.
4. Δημήτρης Χ. Μπάγκαβος, dbagkan@sch.gr
5. Γλυκερία Ν. Πατσίκα, lpatsika@hotmail.com

Ακριβές Αντίγραφο
Κεντρικό Πρωτόκολλο
Φλωρόπουλος Αθανάσιος

**ΕΘΝΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΑΨΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ**

ΔΕΛΤΙΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ ΑΨΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

1. Σύντομη παρουσίαση του στοιχείου Ψλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς

α. Με ποιο όνομα αναγνωρίζεται το στοιχείο από τους φορείς του:

Ο Τρανός Χορός στη Βλάστη.

β. Άλλη/-ες ονομασία/ες:

γ. Σύντομη Περιγραφή:

Ο Τρανός Χορός είναι ένα χορευτικό δρώμενο με δομικά στοιχεία το δίπτυχο «τραγούδι-κίνηση» (φωνητικό τραγούδι-χορός), χωρίς τη συνοδεία μουσικών οργάνων. Έχει τελετουργικό χαρακτήρα και μεταδίδεται από γενιά σε γενιά κυρίως με τη συμμετοχή στο δρώμενο. Ο όρος «τρανός» υποδηλώνει τη σχεδόν καθολική συμμετοχή της κοινότητας στην επιτέλεσή του και τη σημασία του για την κοινότητα. Για εμάς τους Βλατσιώτες αποτελεί τον «τρανό», δηλαδή τον σημαίνοντα, τον σπουδαίο χορό, το σύμβολο της πολιτισμικής μας ταυτότητας.

δ. Πεδίο ΑΠΚ:

- α) Προφορικές παραδόσεις και εκφράσεις
- β) Επιτελεστικές τέχνες
- γ) Κοινωνικές πρακτικές-τελετουργίες-εορταστικές εκδηλώσεις.

ε. Περιοχή όπου απαντάται το στοιχείο:

Το δρώμενο επιτελείται στην τοπική κοινότητα Βλάστης, Δήμος Εορδαίας, νομός Κοζάνης, Διοικητική περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

στ. Λέξεις-κλειδιά:

Χορός, Τρανός Χορός, Βλάστη, Δεκαπενταύγουστος, κοινοτικό-κοινωνικό-χορευτικό, εθιμικό δρώμενο, τελεουργία.

2. Ταυτότητα του φορέα του στοιχείου ΑΠΚ

α. Ποιος/-οι είναι φορέας/-είς του στοιχείου;

Φορείς του στοιχείου είναι οι κάτοικοι και όλοι όσοι κατάγονται από τη Βλάστη και συμμετέχουν στο δρώμενο. Ο χορός σήμερα επιτελείται από τους μόνιμους κατοίκους της κοινότητας και από Βλατσιώτες που δεν κατοικούν μόνιμα

στον τόπο καταγωγής τους, αλλά φροντίζουν να τον επισκέπτονται κάθε καλοκαίρι με κύριο σκοπό την επανασύνδεσή τους με το χωριό και την επιβεβαίωση με τρόπο πανηγυρικό της συλλογικής τους ταυτότητας.

β. Έδρα/τόπος:

Διεύθυνση: Τοπική κοινότητα Βλάστης του Δήμου Εορδαίας

Βλάστη Κοζάνης

TK: 50003

Τηλ. 6972-477973

FAX: 24633-50129 (υπόψη κας Λάμπα).....

e-mail: k.vlastis@ptolemaida.gr

site web: www.ptolemaida.gr/dimotikes-enotites/dimotiki-enotita-vlastis/

γ. Περαιτέρω πληροφορίες για το στοιχείο:

Αρμόδια πρόσωπα που μπορούν και διατίθενται οικειοθελώς προκειμένου να παράσχουν περαιτέρω πληροφορίες για το στοιχείο:

1. Μηνάς Δαλακίουρης
Πρόεδρος της τοπικής κοινότητας Βλάστης του Δήμου Εορδαίας
50003 Βλάστη Κοζάνης
τηλ. 6972-477973
e-mail: k.vlastis@ptolemaida.gr
2. Κων/νος Τζιώλας
Μαιευτήρας-Γυναικολόγος
Συλλέκτης-καταγραφέας στοιχείων της άυλης και υλικής τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς
Κυδωνιών 3
546 55 Θεσ/νίκη
τηλ. 2310-429427 και 6974-911619
e-mail: kontziolas@yahoo.gr
3. Γλυκερία Πατσικά (συντάκτρια, βλ. στοιχεία της παρακάτω στο τέλος του Δελτίου)
e-mail: lpatsika@hotmail.com
4. Δημήτρης Μπάγκαβος (συντάκτης, βλ. στοιχεία του παρακάτω στο τέλος του Δελτίου)
e-mail: dbagkav@sch.gr

3. Αναλυτική περιγραφή του στοιχείου ΑΠΚ, όπως απαντάται σήμερα

Ο Τρανός Χορός χορεύεται στη Βλάστη (παλιό όνομα: Μπλάτσι), ένα ορεινό κεφαλοχώρι της Δυτικής Μακεδονίας, κάθε 27 Ιουλίου, ανήμερα της γιορτής του Αγίου Παντελεήμονα το απόγευμα, καθώς και το διήμερο της γιορτής της Κοίμησης της Θεοτόκου, 15 και 16 Αυγούστου. Η γιορτή της Παναγίας ήταν ανέκαθεν στη Βλάστη η μεγάλη γιορτή της κοινότητας, καθώς τον Αύγουστο βρίσκονταν εκεί,

εκτός από τους μόνιμους κατοίκους, και οι κτηνοτροφικές οικογένειες, πριν κατεβούν στα χειμαδιά τους, καθώς και οι Βλατσιώτες που διέμεναν σε αστικά κέντρα και έκαναν εκεί τις καλοκαιρινές τους διακοπές.

Ο Τρανός Χορός του Δεκαπενταύγουστου αποτελεί και σήμερα το αποκορύφωμα των εορταστικών, θρησκευτικού, ψυχαγωγικού και κοινωνικού χαρακτήρα, εκδηλώσεων που λαμβάνουν χώρα στη διάρκεια του πανηγυριού του Δεκαπενταύγουστου, το οποίο αρχίζει στη Βλάστη στις 14 και ολοκληρώνεται στις 16 Αυγούστου. Η γιορτή δίνει την ευκαιρία για ανταμώματα, ψυχαγωγία αλλά και τελετές κοινοτικού χαρακτήρα. Παραμονή της Παναγίας, μετά τον εσπερινό, η πλατεία του χωριού γεμίζει από εμάς τους Βλατσιώτες, που είμαστε εκεί για να συμμετάσχουμε στα βαθιά ριζωμένα στον τόπο μας έθιμα, να ανταμώσουμε με συγγενείς και φίλους και να διασκεδάσουμε μέχρι τις πρώτες πρωινές ώρες στις παραδοσιακές ταβέρνες του χωριού, υπό τους ήχους των ντόπιων μουσικών οργάνων. Η γιορτή της Παναγίας γιορτάζεται με το επίσημο ορθόδοξο τελετουργικό της Θείας Λειτουργίας ανήμερα της γιορτής. Η περιφορά της εικόνας της πραγματοποιείται το πρωί της 16ης Αυγούστου, με τη συνοδεία, συνήθως, της ντόπιας μουσικής ορχήστρας. Πριν αλλά και μετά το εκκλησιαστικό λειτουργικό, πραγματοποιούνται συγκεντρώσεις των χωριανών, επισκέψεις σε συγγενικά σπίτια, οικογενειακές μαζώξεις και, απαραίτητα το βράδυ, χορός με την ντόπια ορχήστρα παραδοσιακής μουσικής.

Για όλους εμάς τους Βλατσιώτες, όμως, αυτό το εορταστικό τριήμερο η καρδιά μας χτυπά δυνατά στον τρανό χορό, σε αυτό το εξαιρετικά σημαντικό κοινοτικό μας γεγονός, στο οποίο κάθε χρόνο παίρνουμε μέρος, όχι μόνο ως χορευτές αλλά και ως θεατές του. «Πρέπει να εξομολογηθούμε (...) τον πόθο γι' αυτή την ετήσια συνάντηση που απαιτούμε όλοι οι Βλατσιώτες της διασποράς. Αλλιώς δε νιώθουμε να αλλάζει ο ημεροδείκτης. Είναι σαν να μην περνάει η χρονιά...» (Τζιαφέτας 1990, σ. 31). Ο τρανός χορός χορεύεται τρεις φορές κατά το διήμερο του Δεκαπενταύγουστου. Ανήμερα της γιορτής το απόγευμα και την επομένη, 16 Αυγούστου, το πρωί, μετά τη Θεία Λειτουργία και τη λιτανεία της εικόνας της Παναγίας, όπως και το απόγευμα της ίδιας μέρας.

Ο Τρανός Χορός στη Βλάστη δεν έχει το χαρακτήρα ενός απλού χορευτικού δρώμενου, αλλά παίρνει τον χαρακτήρα μιας κοινοτικής πράξης. Είναι ένας τελετουργικός, κοινοτικός χορός που τον χορεύουμε για να επιτελέσουμε την καθιερωμένη από την παράδοση τελετουργία. Γι' αυτό έχει και τους κανόνες του. Οι κανόνες ορίζουν την ώρα προσέλευσης των χορευτών, την ιεράρχηση της διάταξης τους στον κύκλο, το σχήμα του χορού, τη σειρά των τραγουδιών, τουλάχιστον του πρώτου και του τελευταίου, τα συγκεκριμένα κινητικά μοτίβα. Οι κανόνες αυτοί προσδίδουν στο δρώμενο ξεχωριστό ύφος και χαρακτήρα. Όλοι εμείς οι συμμετέχοντες, τελεστές ή θεατές, τιμούμε το δρώμενο φορώντας τα καλά μας και «σαν έτοιμοι από καιρό» φροντίζουμε να είμαστε συνεπείς στο ετήσιο ραντεβού μας. Όλοι παρευρισκόμαστε εκεί με τάξη και ευπρέπεια, για να συμμετάσχουμε στο γεγονός, το οποίο επιτελείται με βάση το προκαθορισμένο τυπικό με επισιμότητα και μέσα σε κλίμα έντονης συναισθηματικής φόρτισης.

Ωρα έναρξης του τρανού χορού είναι η 7η απογευματινή και τόπος η περιοχή *Λιβάδια*. Οι μεγαλύτεροι γνωρίζουν πού θα σταθούν, για να αρχίσουν τον χορό και το τραγούδι. Και καθώς περνά η ώρα, η προσέλευση αυξάνεται. Ο καθένας που έρχεται, γνώστης του τυπικού και των τραγουδιών, παίρνει τη θέση του στον χορό και αρχίζει να τραγουδά και να χορεύει. Έτσι, σταδιακά σχηματίζεται ένας μεγάλος ανοιχτός χορός, που ολοένα και διευρύνεται, καθώς όλο και προστίθενται χορευτές.

Ο Τρανός Χορός χορεύεται χωρίς τη συνοδεία μουσικών οργάνων. Χαρακτηριστικό της δομής του είναι η ιεράρχηση κατά φύλο και ηλικία.

Προηγούνται οι άνδρες, όλοι κατά σειρά ηλικίας. Στο τμήμα των ανδρών, οι καλοί τραγουδιστές τοποθετούνται στην αρχή του κύκλου ή πιο μπροστά από τις γυναίκες, λειτουργώντας ως φωνητικά τους στηρίγματα. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια διαφοροποίηση στο τμήμα των ανδρών. Προηγούνται αυτοί που φορούν την παραδοσιακή ενδυμασία και ακολουθούν όλοι οι άλλοι, πάντα όμως με κριτήριο την ηλικία τους. Ακολουθούν οι γυναίκες. Πρώτα αυτές που φορούν την παραδοσιακή ενδυμασία, με πρώτη τη μεγαλύτερη στην ηλικία και ικανότερη στο τραγούδι. Παλαιότερα κριτήριο για τη θέση της κάθε μιας στον χορό ήταν η ηλικία. Στην περίπτωση συνομήλων γυναικών, κριτήριο ήταν η χρονολογία του γάμου. Η παράδοση ήθελε πρωτοχορευτής να είναι ο γεροντότερος, ο οποίος ήταν άριστος γνώστης των τραγουδιών και του ρυθμού. Στις μέρες μας τη θέση του πρωτοχορευτή μοιράζονται εναλλάξ τρία ή τέσσερα άτομα, όλοι άριστοι γνώστες των τραγουδιών, καθώς εκλείπουν πια στην κοινότητα τα άτομα μεγάλης ηλικίας.

Ο χορός ξεκινά τη στιγμή που ο πρωτοχορευτής προβαίνει σε αντιπάτημα του αριστερού ποδιού πάνω στο δεξί. Είναι μια ιδιαίτερα συμβολική κίνηση του αριστερού ποδιού, το οποίο ο πρώτος χορευτής σηκώνει σε άρση, ώστε να ξεκινήσει ο χορός στη θέση του ποδιού πάνω στο δεξί. Η κίνηση αυτή έχει για την επιτέλεση του τρανού χορού τον ίδιο ρόλο που θα είχε σε μια συμφωνική ορχήστρα η άρση της μπαγκέτας του μαέστρου. Η κίνηση αυτή συνοδεύεται από ταυτόχρονη κίνηση του χεριού με το οποίο κρατάει το μαντίλι και απόδοση του πρώτου στίχου του τραγουδιού. Μαζί του τραγουδά το μεγαλύτερο τμήμα των ανδρών. Οι στίχοι επαναλαμβάνονται από το ημιχόριο των γυναικών και των τελευταίων στη σειρά ανδρών. Τα χορευτικά βήματα «στα τρία» και «μέσα-έξω» είναι μικρά, βαριά, στρωτά και ρυθμικά και ακολουθούν τον ρυθμό των τραγουδιών. Η δομή του τρανού χορού –με τον κορυφαίο-πρωτοχορευτή και ένα τμήμα των ανδρών που τραγουδούν τον πρώτο στίχο τον οποίο επαναλαμβάνουν χορεύοντας οι υπόλοιποι– προκαλεί μια αίσθηση ομοιογένειας και συνάμα απλότητας και λιτότητας. Σοβαρός, επιβλητικός, θεατρικός, ο χορός είναι εκφραστής του συλλογικού αισθήματος.

Ο Τρανός Χορός δεν είναι ένα δρώμενο ενταγμένο απλά στον ετήσιο κύκλο κοινοτικών εκδηλώσεων. Για εμάς ο χορός αυτός δεν είναι διασκέδαση, είναι βίωμα. Όταν χορεύουμε, θεωρούμε πως επιτελούμε μια ιεροτελεστία, στην οποία όλα τα μέλη της έχουν τον ρόλο του τελεστή. Τα χείλη μας τραγουδούν και το σώμα, με αργούς, ρυθμικούς βηματισμούς, υποβάλλεται στην εσωτερική σιωπή του καθενός. Ψυχή, νους και πνεύμα γίνονται εκείνη τη στιγμή ένα, μια έντονη ποιητική φωνή. Χορός και τραγούδι που μέσα σε λιγιστές γραμμές συμπυκνώνουν τις σκέψεις για τη ζωή, τον θάνατο, τον αγώνα, τη δημιουργία, την αγάπη.

Ένας πιο προσωπικός-βιωματικός για τον καθένα Βλατσιώτη παράγοντας επιτέλεσης είναι η ανάκληση και επαναφορά στη μνήμη του των τοπικών, διαχρονικών τραγουδιών που τραγουδιούνται στη συγκεκριμένη περίπτωση και έχουν συνδεθεί με προσωπικά για τον καθένα βιώματα. Ένας ήχος, μια εικόνα, μια μυρωδιά είναι αρκετά, για να εισβάλει ορμητικά το «άλλοτε» στο «σήμερα» και στο «εδώ».

Ο Τρανός Χορός είναι ένα ιστορικά καθιερωμένο γεγονός και με την επιτέλεσή του, ως ιδιαίτερο σύμβολο ταυτότητας, επιτυγχάνεται η συσπείρωση της κοινότητας και η συνειδητοποίηση της έκφρασης του ανήκειν σε αυτήν κάνοντας όλους εμάς τους Βλατσιώτες περήφανους. Είναι ένας μεγάλος χορός που υφίσταται, για να αναδείξει τη συνέχεια της παράδοσης και ο οποίος επιβεβαιώνει, ανανεώνει και προάγει τη διαφύλαξη της πολιτισμικής μας φυσιογνωμίας και ταυτότητας, καθώς σε αυτόν υπάρχουν όλα τα στοιχεία τα συνεκτικά και συσπειρωτικά της βλατσιώτικης κοινότητας. Το δυνατό χειροκρότημα και η ευχή *και του χρόνου στον μέτρο*, με τα οποία κλείνει ο τρανός χορός, αποτελούν υπόσχεση ανανέωσης των κοινοτικών δεσμών και διατήρησης της κοινοτικής συλλογικής μας μνήμης.

Αλλαγές διαχρονικά συνέβησαν σε διάφορες φάσεις της ιστορίας του Τρανού Χορού. Η ουσία του όμως παραμένει η ίδια: η εξασφάλιση της ιστορικής του συνέχειας, η διατήρησή του στη μνήμη των νέων και η ενίσχυση του βαθιά εδραιωμένου «αισθήματος του ανήκειν» στην κοινότητα.

4. Χώρος/εγκαταστάσεις και εξοπλισμός που συνδέονται με την επιτέλεση/ άσκηση του στοιχείου ΑΠΚ

«Για την παραδοσιακή κοσμοθεωρία κάθε τόπος είναι φορτισμένος με μια συγκεκριμένη σημασία»
(Κυριακίδου-Νέστορος 1989², σ. 16)

Η Βλάστη είναι χτισμένη στο ανατολικό τμήμα ενός οροπεδίου που σχηματίζεται ανάμεσα στα όρη Άσκιο (Σινιάτσικος) και Μουρίκι. Το άλλο μισό κομμάτι το καταλαμβάνει μια τεράστια, επίπεδη, καταπράσινη έκταση, τα λιβάδια (τοπωνύμιο *Λιβιάδια*, βλ. φωτογρ.). Αυτός ο εκτεταμένος χώρος των –χωρίς διακριτά ιδιοκτησιακά όρια– λιβαδιών της Βλάστης, στα δυτικά της κοινότητας και σε άμεση επαφή με αυτή είναι ο χώρος όπου μόνιμα επιτελείται το δρώμενο. Συνδυάζει την ικανή έκταση για το πλήθος των χορευτών, την άμεση πρόσβαση στο οικισμένο τμήμα του χωριού και το κάλλος του τοπίου, η θέαση του οποίου αφυπνίζει την αίσθηση του ωραίου και προκαλεί αισθητική συγκίνηση.

Ο τόπος αυτός είναι έντονα συναισθηματικά φορτισμένος για εμάς τους Βλατσιώτες, γιατί συνδέεται με προσωπικές-βιωματικές μνήμες, καθώς σε αυτόν υπάρχουν όλα εκείνα τα σημάδια που ενεργοποιούν τις θύμησές μας. Σημάδια του τόπου· σημάδια που μας οδηγούν να δούμε πίσω από τα πράγματα, να διαβάσουμε την προσωπική μας ιστορία. Αριστερά το χωριό, το σπίτι, η οικογενειακή εστία, τα παιδικά μας χρόνια. Απέναντι, κατά μέτωπο, ο μικρός καταπράσινος λόφος, η *Τζούμκα*, εκεί όπου παίζαμε και αγναντεύαμε όλο το χωριό. Δεξιά ο Άγιος Παντελεήμονας με το ξωκκλήσι του, φορώντας σχεδόν μόνιμα την γκριζα από σύννεφα κουκούλα του, το κερί μας, η προσευχή μας, ο προστάτης μας. Και τα πανύψηλα, λυγερόκορμα λευκάδια στην άκρη από τα λιβάδια, εκεί όπου ξαποσταίναμε μετά το παιχνίδι. Και ο ουρανός, αυτός ο υπέροχος γαλανός ουρανός, που δεν είναι ποτέ ολότελα καθαίριος. Τα πάντα σε μια υπέροχη σύνθεση. Και στο κέντρο της ο χορός, ο τρανός χορός, και η φωνή αυτών που τραγουδούν κάνοντας τον τόπο να αντιλαλεί και οι μορφές των ανθρώπων, αυτών που έφυγαν. Ο τόπος αυτός, που υπάρχει και θα υπάρχει. Και για να παραφράσουμε το Γ. Σεφέρη (Τρία κρυφά ποιήματα – Επί σκηνής Στ', σ.290, στα 'Ποιήματα', Ίκαρος 2014), «όπως τα πεύκα κρατούνε τη μορφή του αγέρα, ενώ ο αγέρας έφυγε, δεν είναι εκεί», το ίδιο κι ο τόπος φυλάγει τα λόγια και τη μορφή του ανθρώπου. Έχει ταυτιστεί αυτός ο χώρος, με τη μακραίωνη, επαναλαμβανόμενη διαδικασία του τρανού χορού, με συμβολισμούς, μνήμες, εικόνες σύμβολα, που ανακαλούνται και μόνο μέσα από την απλή θέασή του. Αυτός ο τόπος αποτελεί για όλους εμάς την εμπειρία του παρελθόντος μας.

5. Προϊόντα ή εν γένει υλικά αντικείμενα που προκύπτουν ως αποτέλεσμα της επιτέλεσης/άσκησης του στοιχείου ΑΠΚ

Υλικά στοιχεία, προορισμένα ειδικά για το συγκεκριμένο γεγονός, δεν υφίστανται.

6. Ιστορικά στοιχεία για το στοιχείο ΑΠΚ

Από την κατά τα άλλα πλούσια βιβλιογραφία για τη Βλάστη και τον πολιτισμό της απουσιάζουν αναφορές και περιγραφές του Τρανού Χορού πριν από το δεύτερο μισό του 20ού αιώνα. Πρώιμο λαογραφικού χαρακτήρα δημοσίευμα για την κοινότητα διαθέτουμε μόνο εκείνο του συμπατριώτη μας φιλόλογου Αστ. Παπαδημητρίου για το βλατσιώτικο γάμο (Παπαδημητρίου 1912), καθώς και τα δύο δημοσιεύματα του Καλινδέρη, για το έθιμο του Κλήδονα (Καλινδέρης 1930), καθώς και για τη γέννηση και τα βαφτίσια (Καλινδέρης 1931). Πρώιμα φωτογραφικά τεκμήρια για τον Τρανό Χορό διαθέτουμε μόνο από τις πρώτες δεκαετίες του προηγούμενου αιώνα.

Όσον αφορά τις διαχρονικές αλλαγές που παρατηρούνται στους κανόνες επιτέλεσης του δρωμένου στο πέρασμα του χρόνου, αυτές έχουν ως εξής: Πρώτα-πρώτα παρατηρείται μια (μερική) διαφοροποίηση-εξέλιξη στην κατεύθυνση της διεύρυνσης του σώματος των τελεστών. Πιο συγκεκριμένα, προφορικές και γραπτές εκτιμήσεις συγκλίνουν στο γεγονός ότι το δρώμενο αρχικά εμφανίζεται στην κοινότητα ως έθιμο των ημινομαδικής διαβίωσης Βλατσιωτών κτηνοτρόφων (για την κατά βάση συντεχνιακή διάκριση μεταξύ των *μετακινούμενων κτηνοτρόφων* και των *μονίμων [εδραίων]* μελών της κοινότητας που εγγράφεται ως σημαντικό χαρακτηριστικό στον εν γένει βίο της, βλ. Πατσικά 1998). Σύμφωνα με τον Καλινδέρη (1982, σ. 225), οι τελευταίοι αρχίζουν να μετέχουν στον χορό από τη δεκαετία του 1920 και εξής. Και ο Δρανδάκης (2015, σ. 13) συμφωνεί ότι «οι μαρτυρίες οδηγούν στο ότι κάποτε ήταν χορός των *κτηνοτρόφων* και οι *αστικοποιημένες οικογένειες* δεν συμμετείχαν, όμως εδώ και πολλά χρόνια αυτό δεν ισχύει και ο τρανός χορός είναι γεγονός που αφορά όλες τις κοινωνικές τάξεις των Βλατσιωτών».

Επίσης, είναι διαπιστωμένη τις τελευταίες δεκαετίες μια υποχώρηση του τοπικού ιδιωματικού γλωσσικού οργάνου στα τραγούδια του χορού και μια βαθμιαία επικράτηση της πανελλήνιας κοινής νεοελληνικής, ιδίως στο επίπεδο της φωνητικής (υποχώρηση του τοπικού βορείου ιδιώματος): Το *Σήμερα έχουμι κιρό* στο ομώνυμο τραγούδι με το οποίο αρχίζει ο Τρανός Χορός έχει γίνει στις τελευταίες καταγραφές *Σήμερα έχουμε καιρό*. Και νομοτελειακά ίσως, «σήμερα όλο και λιγότεροι ξέρουν καλά τα παλαιά τραγούδια και ακόμα έχει σχεδόν χαθεί η τοπική διάλεκτος» (Δρανδάκης, ό.π., σ. 21).

Μια ακόμη εξέλιξη συνιστούν οι παρατηρούμενες αλλαγές στο περιεχόμενο-κειμένο των τραγουδιών: Χαρακτηριστική περίπτωση αυτή που παρατηρείται στον πρώτο στίχο του τραγουδιού *Αϊ μωρέ 'σεις Τσαλαπανιώτις* (Βλαχοδήμος 1977¹, σ. 13, Καλινδέρης, ό.π., σ. 298). Πρόκειται για παραφθορά της προσφώνησης *Τσαραπλανιώτις*, αφορά δηλ. τους κατοίκους των Τσαραπλανών, οικισμού στο Πωγώνι του νομού Ιωαννίνων (νέο όνομα: Βασιλικό). Στη δεύτερη έκδοση του Βλαχοδήμου (1999², σ. 13) ήδη, αλλά και στους κατοπινούς καταγραφείς, ο πρώτος στίχος έχει γίνει «*Κι αϊ μωρέ 'σεις κι ισείς μωρέ Μπλατσιώτις!*»!

Ακόμη, καταγράφεται διαφοροποίηση στο ρεπερτόριο των τραγουδιών (του «τραγουδιστικού ρεπερτορίου» κατά Δρανδάκη) που τραγουδιούνται. Σε αυτή την εξέλιξη έπαιξαν ρόλο ως παράγοντες, κατά τους Σιώκη-Παράσχο (2001, σσ. 8-9), τόσο ο μεγάλος αριθμός του τραγουδιστικού ρεπερτορίου του δρωμένου όσο και η υπολογίσιμη έκταση κάποιων από αυτά: «Τις τελευταίες δεκαετίες λόγω της σταδιακής μείωσης του κτηνοτροφικού πληθυσμού και της ολοένα και μεγαλύτερης συμμετοχής μη κτηνοτρόφων στον τρανό χορό, εισήχθησαν τραγούδια που λέγονται σε άλλες περιστάσεις (...) Αρκετά όμως είναι κι αυτά που έχουν παραγκωνιστεί τόσο λόγω του πλήθους τους όσο και λόγω του μεγέθους τους» (Σιώκης-Παράσχος, ό.π.).

Επίσης, τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρείται μια διαφοροποιητική τάση στη σειρά των χορευτών και χορευτριών. Ενώ παραδοσιακά στον χορό προηγούνται οι άνδρες κατά ηλικία, «τα τελευταία χρόνια (...) προηγούνται όσοι από τους άνδρες φορούν την παλαιά ενδυμασία του χωριού και ακολουθούν οι υπόλοιποι, πάντα με προβάδισμα των μεγαλύτερων σε ηλικία ανδρών, ενώ το ίδιο περίπου συμβαίνει και στις γυναίκες, οι οποίες επίσης προσπαθούν να κρατήσουν κάτι από το παλαιό τυπικό» (Δρανδάκης, ό.π., σσ. 17-18).

Τέλος, αλλαγές σημειώνονται και στα ενδύματα των συμμετεχόντων, στην κατεύθυνση δηλ. της ποικιλίας της ενδυματολογικής τους εμφάνισης. Πιο συγκεκριμένα, σήμερα μπορεί να συναντήσουμε να παίρνουν μέρος στο έθιμο άντρες που δεν φέρουν κουστούμι ή γυναίκες που φορούν παντελόνι, χωρίς αυτό να ενοχλεί ή να αντιστρατεύεται την παραδοσιακή επιτέλεση του δρωμένου. Όμως, όπως σωστά εκτιμά ο Δρανδάκης (ό.π., σ. 22), «οι σημερινοί τελεστές έχουν τη δική τους δυναμική, και αν δεν έχουν απόλυτα την ίδια αισθητική με το παρελθόν, αυτό δεν αλλοιώνει την ουσία του γεγονότος το οποίο παραμένει πάντα λαμπρό και αξιοθαύμαστο, έτσι όπως αυτοπροσδιορίζεται και αναπαράγεται κάθε εποχή».

7. Η σημασία του στοιχείου σήμερα

Ο Τρανός Χορός για όλους εμάς τους Βλατσιώτες θεωρείται το κορυφαίο γεγονός στον κύκλο των κοινοτικών μας εκδηλώσεων. Τις τελευταίες δεκαετίες μάλιστα που η Βλάστη αποδυναμώνεται πληθυσμιακά κατά τη διάρκεια του χειμώνα, ο τρανός χορός δίνει την ευκαιρία να ανταμώσουμε, με το τραγούδι να ενώσουμε τη φωνή και την ψυχή μας, να συνδιαλλαγούμε με την αντιφώνησή του και να δηλώσουμε την κοινή μας καταγωγή. Αυτός είναι που μας συνδέει σε διαχρονική βάση με την κοιτίδα μας και αποτελεί το σπουδαιότερο στοιχείο του αυτοπροσδιορισμού μας.

Συγκίνηση, επιπλέον, προκαλεί στους Βλατσιώτες η ανάμνηση, η ανάκληση και επαναφορά στη μνήμη, στον ίδιο πάντα τόπο και στο ίδιο δρώμενο, των εκλιπόντων μελών της κοινότητας, τα οποία έπαιρναν κάποτε μέρος στον Τρανό Χορό.

Η σημασία που έχει για τη σύγχρονη ελληνική κοινωνία ο Τρανός Χορός όπως τελείται στη Βλάστη έγκειται στο γεγονός ότι οι ιδανικές διαστάσεις και του χώρου, που επιτρέπουν την απρόσκοπτη βιωματική επιτέλεση (και όχι την αναβίωσή του), το επιβλητικό τοπίο που τον περιβάλλει, αλλά και η αυτοσυνειδησία όσων συμμετέχουν σε αυτό δημιουργούν ένα μοναδικό στοιχείο πολιτιστικής κληρονομιάς, το οποίο εκφράζει την πολιτισμική ταυτότητα της συγκεκριμένης κοινότητας αλλά και της ευρύτερης περιοχής.

8. Διαφύλαξη/ανάδειξη του στοιχείου

α. Πώς μεταδίδεται το στοιχείο στις νεότερες γενιές σήμερα;

Προϊόν βιωματικής μύησης και όχι αποτέλεσμα διαδικασίας μαθητείας είναι και η μετάδοση του δρώμενου από γενιά σε γενιά. Τα νεαρά μέλη της κοινότητας παρακολουθώντας από πολύ μικρή ηλικία τον τρόπο επιτέλεσης του δρώμενου γίνονταν εν δυνάμει τελεστές. Αυτός ο βιωματικός τρόπος εκμάθησης παραμένει ίδιος μέχρι σήμερα.

Γενικά, φορείς μετάδοσης είναι όλοι όσοι με τρόπο εμπειρικό και βιωματικό μαθαίνουν να παίρνουν μέρος στον τρανό χορό. Φυσικός φορέας όμως μεταβίβασης

του στοιχείου ήταν και συνεχίζει να είναι η οικογένεια, η οποία λειτουργεί ως πρότυπο και αποτελεί κινητήρια δύναμη συμμετοχής σε αυτό. Φορείς μετάδοσης σε συλλογικό επίπεδο μπορεί να θεωρηθούν οι κατά τόπους σύλλογοι των Βλατσιοτών (Θεσσαλονίκη, Λάρισα, Βόλος, Πτολεμαΐδα, Καστοριά), οι οποίοι καταβάλλουν προσπάθειες συστηματικής καταγραφής των τραγουδιών του τρανού χορού και του τρόπου απόδοσής τους.

β. Μέτρα διαφύλαξης/ανάδειξης του στοιχείου που έχουν ληφθεί στο παρελθόν ή που εφαρμόζονται σήμερα (σε τοπική, περιφερειακή ή ευρύτερη κλίμακα)

Πολλοί ιδιώτες, Βλατσιοίτες και μη, κατέγραψαν σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή τον τρανό χορό και τα τραγούδια του και εξέδωσαν σχετικό υλικό. Στο ίδιο πνεύμα κινήθηκαν τις τελευταίες δεκαετίες κρατικοί και ιδιωτικοί φορείς, οι οποίοι πραγματοποίησαν ηχογραφήσεις και μαγνητοσκοπήσεις του δρώμενου στον χώρο επιτέλεσής του (βλ. παρακάτω στα οπτικά και ακουστικά τεκμήρια που συμπεριλαμβάνονται στον παρόντα Φάκελο).

γ. Μέτρα διαφύλαξης/ανάδειξης που προτείνεται να εφαρμοστούν στο μέλλον (σε τοπική, περιφερειακή ή ευρύτερη κλίμακα)

Επειδή ο Τρανός Χορός έχει δυναμική και η ετήσια τέλεσή του επί του παρόντος θεωρείται δεδομένη, δεν υφίσταται ανάγκη να ληφθούν ιδιαίτερα μέτρα για τη διαφύλαξη και την περαιτέρω ανάδειξή του. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι πρέπει να παραβλέπουμε τον πιθανό κίνδυνο αλλοίωσής του, καθώς ορισμένοι από τους κάποτε απαράβατους κανόνες επιτέλεσής του (γνώση των τραγουδιών, τρόπος απόδοσής τους, σειρά συμμετεχόντων στον κύκλο του χορού) σταδιακά συναντούν δυσκολίες στη μετάδοσή τους και μεταβάλλονται. Στην περίπτωση αυτή αισιοδοξούμε πως η ίδια η κοινότητα θα δραστηριοποιηθεί μέσω των τοπικών συλλόγων στις περιοχές διαβίωσης των Βλατσιοτών, όπως έκανε πολλές φορές μέχρι τώρα. Μπροστά σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο, αναμένεται οι τοπικοί σύλλογοι να οργανώσουν μαθήματα εκμάθησης και ορθής εκτέλεσης των σχετικών τραγουδιών, να εκδώσουν οδηγίες για την ορθή επιτέλεση του δρώμενου (βλ. και για τις δύο παραπάνω πρωτοβουλίες στα τεκμήρια του Φακέλου), καθώς να προμηθευτούν, για τη συγκεκριμένη περίπτωση, παραδοσιακές ενδυμασίες.

Ο Τρανός Χορός αναγνωρίζεται ως στοιχείο της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και εμείς φροντίζουμε να το διαφυλάττουμε και να το μεταδίδουμε στα παιδιά μας, μολοντί οι περισσότεροι δεν διαμένουμε μόνιμα στον τόπο καταγωγής μας. Στόχος της κοινότητας των Βλατσιοτών είναι η συνέχιση του εθίμου με τη συμμετοχή και την εμμονή στη διατήρησή του, έστω και αν πολλά στοιχεία του παρελθόντος δεν έχουν την ίδια δυναμική και δεν τελούνται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο. Η κοινότητα, ως ζωντανός οργανισμός, συμβιβάζεται με τις διαμορφούμενες συνθήκες και την κοινωνική πραγματικότητα, μεριμνά ενεργά όμως και για τη διαφύλαξη της πολιτιστικής της κληρονομιάς. Σε μια πραγματικότητα, εξάλλου, που αποκτά όλο και περισσότερη μεταβλητότητα και αστάθεια, μέσα από τον συνεχώς μεταβαλλόμενο τρόπο ζωής, είναι αδύνατον η κοινότητα να μην είναι ανοιχτή στις όποιες αλλαγές. Οι όποιες μεταβολές, όμως, φαίνεται να γίνονται αποδεκτές μέχρι του σημείου που εξυπηρετούν τη διαφύλαξη του δρώμενου στο μέλλον.

Ωστόσο, κάποια μέτρα που θα προτείναμε για την ανάδειξη της σημασίας του Τρανού Χορού στη Βλάστη είναι:

1. Η διοργάνωση εκθέσεων, για να αναδειχθεί η διαχρονικότητα του στοιχείου και οι αλλαγές που αυτό υπέστη στο πέρασμα του χρόνου.

2. Η εκπόνηση μεταπτυχιακών ή διδακτορικών διατριβών στο πνεύμα των παραπάνω.
3. Οι εκπόνηση λαογραφικών και ανθρωπολογικών μελετών, συγκρίνοντας τον Τρανό Χορό της Βλάστης με παρόμοια δρώμενα όπως τελούνται σε άλλες περιοχές της Δυτικής Μακεδονίας αλλά και αλλού.

9. Βασική Βιβλιογραφία (επιλογή)

- Βαρβαρούσης, Ι. (2006), *Μπλάτσι: Η ιστορική κοινότητα Βλάστης Δυτικής Μακεδονίας (Φωτογραφικό λεύκωμα)*, Εκδόσεις Ερωδίδος, Θεσσαλονίκη.
- Βασβατέκη, Μ. (2009), *Τα τραγούδια που τραγουδούν στη Βλάστη*, Σύλλογος Βλατσιωτών Πτολεμαΐδας «Ο Προφήτης Ηλίας» - επιθεώρηση *Παρέμβαση*.
- Βλαχοδήμος, Ι. (1977¹, 1999²), *Μπλατσιώτικα τραγούδια του τρανού χορού, Πτολεμαΐδα Κοζάνης-Χάμιλτον Καναδά*.
- Δρανδάκης, Λ. (2015), *Ο τρανός χορός στη Βλάστη Κοζάνης*, Λύκειο των Ελληνίδων, Αθήνα.
- Καλινδέρης, Μ. (1930), Ο Αγιάνης στο Μπλάτσι της Κοζάνης, *Μακεδονικόν Ημερολόγιον (Ν. Σφενδόνη)* 6 (1930), σσ. 151-6.
- Καλινδέρης, Μ. (1931), Η γέννηση και τα βαφτίσια, *Μακεδονικόν Ημερολόγιον (Ν. Σφενδόνη)* 7 (1931), σσ. 253-8.
- Καλινδέρης, Μ. (1982), *Ο βίος της κοινότητας Βλάστης επί τουρκοκρατίας (εις το πλαίσιον του δυτικομακεδονικού περιβάλλοντος)*, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη.
- Κυριακίδου-Νέστορος, Άλ. (1989²), Σημάδια του τόπου ή η λογική του ελληνικού τοπίου, *Λαογραφικά Μελετήματα* Ι, Ε.Λ.Ι.Α., Αθήνα, σσ. 15-40.
- Παπαδημητρίου, Αστ. (1912), Τα κατά τον γάμον ήθη και έθιμα των εν Βλάτση της Μακεδονίας Ελληνοβλάχων, *Μακεδονικόν Ημερολόγιον Αθηνών* 1912, σσ. 212-22.
- Πατσικά, Γλ. (1998), *Οι σχέσεις «Βλάχων»-«Γκραικών» στη Βλάστη Κοζάνης, από τις αρχές του αιώνα μας έως σήμερα*, Θεσσαλονίκη (δακτυλ. μεταπτ. διπλωμ. εργασία).
- Πατσικά, Γλ. (2009), Λαογραφικά της Βλάστης, *Ελμειακά* 63, σσ. 200-08.
- Σιώκης, Ν.-Παράσχος, Δημ. (2001), *Οι Βλάχοι του Μουρικήου και του Σινιάτσικου*, Εκδόσεις Χριστοδουλίδη, Θεσσαλονίκη.
- Τζιαφέτας, Γ. (1990), Οι Βλατσιώτες ευεργέτες, στις *Ομιλίες κατά το διήμερο των εκδηλώσεων υπέρ των ευεργετών στην Πτολεμαΐδα και τη Βλάστη στις 12 & 13 Αυγούστου 1989*, Σύλλογος Βλατσιωτών Αθηνών, Αθήνα, σσ. 31-53.
- Τζιώλας, Κ. (επιμ.) (2010), *Βλάστη: μια ιστορική και φωτογραφική περιήγηση*.
- Τριανταφύλλου-Πολυμενίδου, Κ. (2008), *Το δημοτικό τραγούδι και τότε τραγουδιέται*, Θεσσαλονίκη.
- Τσίρος, Ζ. (1964), *Η Βλάστη (τ. Μπλάτσι)*, Θεσσαλονίκη.

10. Συμπληρωματικά Γεκμήρια

α. KEIMENA

ι. Τραγούδια του τρανού χορού (τα κείμενα)

(Η παράθεση είναι ενδεικτική. Σε ένα σύνολο-ρεπερτόριο τραγουδιών που χρησιμοποιήθηκαν διαχρονικά στο δρώμενο και τα οποία υπερβαίνουν τα είκοσι,

παρατίθενται παρακάτω μόνον τα δώδεκα, αυτά που ως τραγούδια του Τρανού Χορού δημοσιεύουν δύο από τους τοπικούς συλλογείς, ο Καλινδέρης (1982) και η Τριανταφύλλου-Πολυμενίδου (2008).

1. Σήμια έχουμι κινό

Σήμια έχουμι κινό να βγούμι στου σιργιάνι
να μάσουμι γραμματικοί, να μάσουμι παπάδεις,
ν' ανοίξουμι τις ικκλησιές, να ιδούμι τα βαγγέλια ,
να ιδούμι κι την Παναγιά, πώς στρώνει, πώς κοιμάτι.
Κοιμάτι στα τραντάφυλλα, γυρνιέτι στα λουλούδια.

2. Του βράδου βγαίνει ου Αυγρινός

Του βράδου βγαίνει ου αυγρινός κι του ταχιά η πούλια,
του μισημέρι ου βασιλιάς να λαφουκνηγήσει (ή λαγου-)
μι τιτρακόσιους άρχουντις, μ' ιξήντα τσιαουσιάδεις (ή σιουμπασιάδεις)
κι μι του ρήγα τουν υγιό κι μι τουν Κουσαντίνου.
Ουλημιρίς κυνήγησαν κι του κυνήγι δε βρήκαν.
Κι αυτό τ' αργό τ' αργούτσικου ...

3. Σουλτάνα βιργινάδα

Κάτου στουν Άγιου Θόδουρου, Σουλτάνα, Σουλτάνα,
στουν Άγιου Κουσαντίνου, Σουλτάνα βιργινάδα!
πανηγυρίτσι γένουνταν, μιγάλου πανηγύρι.
Του πανηγύρι ήταν πουλύ κι ου τόπους ήταν λίγους.
Σαράντα δίπλις ου χουρός, κι ιξήντα δυο τραπέζια (ή καγκέλια).
Κρατεί ν (ή βαστάει) ου δράκους του νιρό, διψάει του πανηγύρι.
-Απόλνα, δράκι μ', του νιρό να πιεί του πανηγύρι (ή διψάει του πανηγύρι).

4. Κάτου στους τρανούς τους κάμπους

Κάτου στους τρανούς τους κάμπους κι στα πράσινα λιβάδια
έσπειρα σπυρί κριθάρι, φύτρουσι μαργαριτάρι,
γιόμουσιν ου κάμπους όλους κι έβαλα πιρ' σσούς ιργάτις.
Έβαλα κι ένα λιβέντη για να δένει τα διμάτια.

5. Μια Μαρουδιά, καλή Ρουμιά

Μια Μαρουδιά, μωρέ (ή καλή) Ρουμιά, μια Μαρουδιά 'π' τα Γιάννινα,
Δητέρα μέρα κίνησι να πάει για 'σημόχουμα,
'σημόχουμα κι ασπρόχουμα.
Σκιπάρι δεν της έλαχι κι μι τα νύχια το 'βγανι
κι μι τ' ασημουμάχιρου (ή μι τα νυχουπόδαρα).
Κι 'πέσιν τ' ασημόχουμα κι πλάκουσιν τη Μαρουδιά.
Σκούζει, φουνάζει η Μαρουδιά, πού 'στι 'διρφάκια μ' καρδιακά.

6. Ου Μίλιους ου πραματηυτής

Ου Μίλιους ου πραματηυτής, ερ, ν ου Μίλιους ου στραχιώτης,
μωρ' Μάρου μαργιουλή,
ου Μίλιους ου στραχιώτης ,
Γιουργάκη μ' κι αδιρφέ μ',
σέρνει μουλάρια τριανταδυό κι μούλις τριανταπέντι.
Σέρνει και μια χρυσόμουλα να πιρπατεί καβάλλα.
Τουν ίσκιου ίσκιου πάλιν, τουν ίσκιου απού τα δέντρα,

μη τουν μαράνει (ή πάρει) ου κουρνιαχτός, να μη τουν κάψει ου ήλιους.

7. Μεσ στου Μπουγγτάνου τοϊ βουνί

Μεσ στου Μπουγγτά-, μωρέ Ρουμιά, μεσ στου Μπουγγτάνου τοϊ βουνί
τρεις λυγιρές ανέβιναν.

Ανέβιναν κατέβιναν να μάσουν τ' άγιου 'μάραντου κι του μιλισσουβότανου.

Κι δίψασαν οι λυγιρές, πάισαν να πιούν κρύου νιρό.

Στη ρίζα που του μάζουναν, βρίσκουν του λαβουμένου
στου αίμα βουτηγμένου.

-Μάννα μ', να τουν ιπάρουμι, γαμπρόν για να τουν κάνουμι
στην αδιρφή μας τη μικρή.

8. Γκιουφύρι είχα στη θάλασσα

Γκιουφύρι είχα στη θάλασσα, μωρέ κι σκάλα δεν 'ταν άλλη,
μωρή μαυρουματούσα.

Τρεις λυγιρές ανέβιναν του χάρου αρουτούσαν.

Δείξι μας, χάρι, δείξις μας, πότε θε να πιθάνου.

-Τι να σου δείξου, κόρη μου, μαραίνεται η καρδιά σου.

Σαν έχεις ρούχα, φόρισ' τα, φλουριά μην τα λυπάσι.

Σαν έχεις κι άλουγου γουργό, πιρπάτα πανηγύρια.

Την Κυριακίτσα πόρχιτι, την άλλη παραπάνου.

9. Άκου τοϊ πουλί, Μπηϊνα μ'

Άκου τοϊ πουλί, άκου τοϊ πουλί, Μπηϊνα μ' (ή μπρέ γιέ μου)
πώς μουρφουλαλεί κι λέει

για την άνοιξη, του χινόπουρου.

Τούρκοι διάβιναν κι Γιανίτσαροι

για μια όμουρφη, μπρε γυιε μου, για μια όμουρφη.

Σέρνει του χουρό τουν καγκιλουτό.

10. Αϊ μωρέ 'σεις Τσαλαπανιώτις

Αϊ μωρέ 'σεις Τσαλαπανιώτις, όπου πάτι, μόν' πινέστι:

«Του χουριό μας δεν πατιέτι,

τι έχουμι πουλλά ντουφέκια

κι πιρίσσια παλληκάρια.

[Έχουμι πόρτις ασημένις, κλειδουνιές μαλαματένις]».

11. Στου Αϊ-Θανάση την αυλή

Στου Αϊ-Θανάση την αυλή, ερ, στου μάρμαρου στρουμένη,
μι μουλύβι σκιπασμένη,

χρυσόι πουλάκι στέκει κι λαλεί, ερ, μουρφουλαλεί κι λέει:

κι του Χατζηγιάννη λέει:

«Τοϊ πού 'στι ισείς οι αρχόντισσις, μωρ', κι ισείς οι αρχουντουπούλις,

τι μας έρχουντι ζουρμπάδις τα Γιράνεια να πατήσουν

κι άρχουντα να μην αφήσουν.

Στου Γριβινό γιουμάτισαν, μωρ', στήν άκρα 'π' του γκιουφύρι,

έστησαν κι ένα τζιαντίρι.

12. Απ' τα τριάγκουρφα βουνά

Απ' τα τριάγκουρφα βουνά

αμάξι κατιβαίνει

αμάξι σιδιρόμαζου
μάλαμα φουρτουμένου.
Τρεις ιλαφίνις το 'συρναν
κι δυο καλά μουλάρια
βαράτι για να φτάσουμι
στα πράσινα λιβάδια.
Να πιουν οι μούλις μας νιρό
τα λάφια μας χουρτάρι
κι ιμείς να γιουματίσουμι
τ' αφράτου παξιμάδι.

- ii. Έγγραφο του Συλλόγου Βλατσιοτών Λάρισας σχετικά με τη δέουσα επιτέλεση του εθίμου του τρανού χορού κάθε καλοκαίρι στη Βλάστη.

β. ΟΠΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΚΟΥΣΤΙΚΑ ΤΕΚΜΗΡΙΑ

- i. Σύλλογος Βλατσιοτών Πτολεμαΐδας «Ο Προφήτης Ηλίας» (2012), Τραγούδια του Τρανού Χορού, Παραγωγή: Ζιώγας (Γρεβενά), Πτολεμαΐδα (Ψηφιακός δίσκος συνοδευόμενος από εισαγωγικό σημείωμα, τα κείμενα των τραγουδιών και φωτογραφικό υλικό)
- ii. Τζιώγας Κ. (2017), Ο Τρανός χορός της Βλάστης (Ψηφιακός δίσκος συνοδευόμενος από εισαγωγικό σημείωμα, τα κείμενα των τραγουδιών και αρχαικό φωτογραφικό υλικό)
- iii. Μεμονωμένες φωτογραφίες (περιλαμβάνονται στον παρόντα Φάκελο) και βίντεο από τον Τρανό Χορό (τα τελευταία υπάρχουν διαθέσιμα σε ποικιλία στο διαδίκτυο (στο www.youtube.com) με αναζήτηση του τύπου *τρανός χορός (Βλάστης)* ή απλά *Βλάστη*).

γ. ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ (ΥΠΕΡΣΥΝΔΕΣΜΟΙ)

- i. Ο Τρανός Χορός στη Βλάστη Κοζάνης, στο Τόποι και Τρόποι (www.topoikaitropoi.gr/ithi-kai-ethima/o-tranos-choros-sti-vlasti).
- ii. Βαμβατέκη Ρ. (2016), Και ο «Τρανός Χορός» της Βλάστης στον κατάλογο της UNESCO; , εφημ. Πτολεμαΐος, 14/12/2016, Πτολεμαΐδα (και στο διαδίκτυο: e-ptolemeos.gr/ke-o-tranos-choros-tis-vlastis-ston-katalogo-tis-unesco)
- iii. Ο Τρανός Χορός στα λιβάδια της Βλάστης, εφημ. *Ελευθερία* 23/8/2017, Λάρισα (και στο διαδίκτυο: www.eleftheria.gr/πολιτισμός/item/172540).

11. Στοιχεία συντακτών του Δελτίου

Δημήτρης Χ. Μπάγκαβος
Γλωσσολόγος
Δρ. της Ιστορίας της Ελληνικής Γλώσσας
Επιστημονικός Συνεργάτης του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας
Μαραθώνος 5
546 38 Θεσ/νίκη
τηλ. 2310-935551, 267461
6977-169616.

Γλυκερία Ν. Πατσικά
Φιλολογος
Msc. Λαογραφίας-Κοινωνικής Ανθρωπολογίας
Αμαλίας 61
546 40 Θεσ/νίκη
τηλ. 2310-866926
6946-681839.

Τόπος και Ημερομηνία Σύνταξης του Δελτίου:

Θεσσαλονίκη, Απρίλιος-Δεκέμβριος 2017.

12. Τελευταία συμπλήρωση/επικαιροποίηση του Δελτίου

Μάιος 2018.

**Hellenic Ministry of Culture, Education
& Religious Affairs**

General Directorate of Antiquities and
Cultural Heritage

Directorate of Modern Cultural Heritage

Address : September 3rd, Athens

Postal Code :10433

Information : Elena Bazini

Tel. number : 0030 210 3254148

E-mai : dnpk@culture.gr

Athens, 22 / 11 / 2018

Ref. Number:

ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΝΠΚ/ΤΑΠΚΔΘ/

596780/427651/1899/443

CC: Attached table of recipients

Subject: Inscription of the element with the title “Tranos dance at Vlasti (Kozani)” on the National Inventory of Intangible Cultural Heritage.

Taking into consideration:

1) The provisions:

a. of the law No 3028/2002 “For the protection of antiquities and cultural heritage in general” (O.G.G. 153/A/28.06.2002)

b. of the law No 3521/2006 “Ratification of the Convention for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage (O.G.G. 275/A/22.12.2006)

c. of the Presidential Decree No 70 (O.G.G. 114/A/22.9.2015).

d. of the Presidential Decree No 4 (O.G.G. 171/A/28.8.2014) "Structure of the Ministry of Culture and Sports"

e. of the Presidential Decree No 88 (O.G.G. 160/A/29.8.2018) “Appointment of Ministers, Deputy Ministers and State Secretaries”

f. of the Decision with the ref. number ΥΠΠΟΑ/ΓΡΥΠ/509797/11453 (O.G.G. 4527/B/17.10.2018) relating to the delegation of powers to the State Secretary of Culture and Sports Konstantinos Stratis.

2) The Ministerial Decision with the ref. number ΥΠΠΟΑ/ΓΔΔΥΗΔ/ΔΔΑΑΔ/ΤΔΑΔΤΠ/343340/33842/31022/24629/1.11.2016 (ΑΔΑ: Ω9Ο64653Π4-ΣΟΟ) modified in force according with the Ministerial Decision with the ref. number number ΥΠΠΟΑ/ΓΔΔΥΗΔ/ΔΔΑΑΔ/ΤΔΑΔΤΠ/409491/33652/31913/25263/9.10.2017 (ΑΔΑ: 75ΞΟ4653Π4-ΕΦΑ) relating to the composition of the National Scientific Committee for the implementation of the Convention for the Protection of the Intangible Cultural Heritage

3) The relevant file submitted to the Directorate of the Modern Cultural Heritage for the Element “Tranos Dance in Vlasti” by the local community of Vlasti of the Municipality of Eordea and Dimitris Bagavou and Glykeria Patsika, editors of the registration form

4) The unanimous favorable opinion on the submission of the National Scientific Committee's registration form for the implementation of the Convention for the Protection of the Intangible Cultural Heritage

WE DECIDE

We approve the inscription of the element with the title “Tranos Dance at Vlasti”, as described in the Form of the element, on the National Inventory of Intangible Cultural

Heritage.

Attached files: The registration form (only for the recipient No 3)

The State Secretary of Culture and Sports
Konstantinos Stratis

The Minister of Culture and Sports
Myrsini Zorba

RECIPIENTS:

1. Hellenic National Commission for UNESCO, 3 Akadimias Str, Postal Code 10027 email: kgtepe@gmail.com, unescoqr@mfa.gr
2. Secretariat of the National Scientific Committee for the implementation of the Convention for the protection of the Intangible Cultural Heritage, Directorate of Modern Cultural Heritage, September 3rd, 104 33, Athens
3. Local community of Vlasti of the Municipality of Eordea, Postal 50003, Vlasti Kozanis, email: k.vlastis@ptolemaida.gr
4. Dimitris Ch. Bagavos, dbagkav@sch.gr
5. Glykeria N. Patsika, lpatsika@hotmail.com

**NATIONAL INVENTORY OF INTANGIBLE CULTURAL
HERITAGE OF GREECE**

INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE ELEMENT BULLETIN

1. Brief Presentation of the Intangible Cultural Heritage Element

a. The name under which the element is identified by its bearers:

The *Tranos Choros* in Vlasti (Kozani)

[Note: *Tranos Choros* means Grand / Magnificent Dance]

b. Other name(s)

c. Brief Description:

The *Tranos Choros* (Grand / Magnificent Dance) is a traditional dance event based on the dual elements of «song – dance» (a capella vocals and dance), without the accompaniment of musical instruments. It bears a ritual character, passed on from one generation to the next. The term *Tranos* denotes the universal participation of the local community in its performance and its great importance to the community. For us Vlatsiotes, it is «*Tranos*», in other words, the important, grand dance, a symbol of our cultural identity.

d. ICH Domain

- (a) Oral tradition and expressions
- (b) Performing Arts
- (c) Social practices – rituals – celebrations

e. Area where the element is to be found:

The event takes place in the local community of Vlasti, in the Municipality of Eordaia, Kozani Prefecture, Administrative Region of Western Macedonia.

f. Key words:

Dance, *Tranos Choros*, **Vlasti**, August 15 (*Dekapentavgoustos*), communal-social-dance, customs, ritual

2. Identity of the bearer of the ICH element.

a. Who is the bearer of the element?

Bearers of the element are all inhabitants of Vlasti, and any participant at the event, whose origins are from Vlasti. Nowadays, the dance is performed not only by permanent residents of the community, but also by Vlatsiotes who, although no longer inhabitants in their land of origin, make a point of returning to visit every summer, with the aim of reconnecting with their village and reconfirming their group identity.

b. Location

Address: Vlasti Local Community of the Eordaia Municipality,

Vlasti, Kozani

Postcode: 50003

Tel. 6972-477973

FAX: 24633-50129 (Attn. Ms Lampa)

e-mail: k.vlastis@ptolemaida.gr

Website: www.ptolemaida.gr/dimotikes-enotites/dimotiki-enotita-vlastis/

c. Further information on the element:

Competent persons who can voluntarily provide further information on the element:

1. Minas Dalakiouris

President of Vlasti Community of the Eordaia Municipality

50003 Vlasti, Kozani

tel. 6972-477973

E-mail: k.vlastis@ptolemaida.gr

2. Konstantinos Tziolas

Obstetrician – Gynaecologist

Collector and recorder of intangible and tangible cultural heritage elements

3 Kydonion St..

546 55 Thessaloniki

tel. 2310-429427 and 6974-911619

e-mail: kontziolas@yahoo.gr

3. Glykeria Patsika (author)

(for her details, see below, at the end of the bulletin)

e-mail: lpatsika@hotmail.com

4. Dimitris Bagkavos (author)

(for his details, see below, at the end of the bulletin)

e-mail: dbagkav@sch.gr

3. Detailed description of the ICH element, as found today

The *Tranos Choros* (Grand/ Magnificent Dance) is danced annually in Vlasti (whose old name is *Blatsi*), a rural village of Western Macedonia, in the afternoon of July 27, day of the feast of Saint Panteleimon, as well as on the two days of the feast of the Assumption of the Virgin Mary, on August 15 and 16. The feast of the Virgin Mary had

always been the community's major festivities. In August, besides the permanent inhabitants, the village has always been a gathering point for the families of livestock breeders before their descent to winter pastures, as well as for Vlatsiotes living in urban centres, who come to Vlasti for their summer holidays.

Even nowadays, the *Tranos Choros* is the culmination of all festive, religious and social events that take place during the festival of August 15, which begins in Vlasti on the 14th and ends on August 16. The celebration offers a perfect opportunity for gatherings, entertainment, as well as community events and celebrations. On the eve of the Virgin's feast, following vespers, the village square fills with all us Vlatsiotes, there to participate in our deeply-rooted local customs, to meet friends and relatives and to celebrate until the early morning hours in the traditional tavernas, to the sounds of local musical instruments. The feast of the Virgin Mary is celebrated in accordance with the formal Greek Orthodox ritual of Holy Mass. The litany of the icon takes place in the morning of August 16 and is usually accompanied by the local music band. Just before, but also after the church service, is the time for villagers' gatherings, visits to relatives, as well as more family gatherings and in the evening, without fail, dancing to the sounds of the local traditional music band.

However, during these three-day celebrations, the hearts of all us Vlatsiotes beat hard at the *Tranos* dance, this exceptionally important community event, in which we participate annually, not only as dancers but also as spectators. «We need to confess (...) our yearning for this annual meeting which all Vlatsiotes of the diaspora expect and look forward to. Otherwise, we don't feel the changes of the seasons. It's as though time stands still...» (Tziafetas 1990, p.31). During the two-day August feast, the *Tranos Choros* is danced three times. Once in the afternoon of the feast day, then in the morning of the following day, August 16, after Mass and the litany of the Virgin's icon, and finally in the afternoon of the same day.

The *Tranos* dance in Vlasti, is not just a simple dance event; rather, it becomes an act of community. It is a ritual, communal dance performed with the aim of enacting the ritual established by tradition. That is why it has its own

rules. These rules define what time the dancers gather, their hierarchical position in the circle, the dance pattern, the order of songs - at least the first and last ones - the specific dance motifs. These rules impart a distinctive style and character to the event. All participants, whether performers or audience, honour the event by wearing our best clothes and make it a point to be punctual for our annual meeting. We are all there, in an orderly and proper manner, to participate in the event, which is performed following the predetermined pattern, formally, yet in an intensely emotionally charged spirit.

The *Tranos* dance festivities begin at 7 p.m. in the *Livadia* (Meadows) area. Older people know exactly where to stand to begin singing and dancing. Over time, attendance increases. Each new arrival to the dance, who knows the formalities and the songs, upon joining the dance, begins to sing and dance. Gradually, a large open dance circle is formed, constantly expanding as new dancers join.

The *Tranos* dance is not accompanied by musical instruments. Hierarchy, based on gender and age, is a characteristic of its structure. The men lead the dance, positioned in order of seniority. In the men's group, good singers are placed at the beginning of the circle, or at least before the women, acting as their vocal support. Recently, a differentiation is noted in the men's group. Those wearing traditional dress go first, followed by everyone else, invariably in order of seniority. They are followed by the women, with those wearing traditional dress leading; the eldest and best singer is first. In the past, age was the criterion for each woman's position in the dance circle. In the case of women of the same age, the criterion was their wedding date. Traditionally, the leading dancer was the eldest, an expert on both songs and rhythm. Nowadays, the leading dancer's position is interchanged amongst three or four women, who know the songs perfectly, since the number of elderly persons in the community is steadily diminishing.

The dance begins at the moment when the leading dancer crosses his left foot over the right. It is a particularly symbolic move, with the leading dancer raising his left leg and holding it above the right for the dance to begin. For the

Tranos dance, this move has the same role as the raising of the conductor's baton in a symphony orchestra. The movement is accompanied by a simultaneous move of the hand holding the kerchief and the rendering of the first verse of the song. The lead dancer is joined in song by most of the men. The lyrics are repeated by the women's semi-chorus and the men who are last in line. The dance steps - three-steps and «in-out» - are short, heavy, steady and rhythmical, following the songs' rhythm. The structure of the *Tranos* dance, with the lead dancer and part of the men's group singing the first verse, which is then repeated by all the others as they dance – creates a feeling of homogeneity and at the same time one of simplicity and austerity. Sober, imposing, theatrical, the dance expresses the collective feeling of community.

The *Tranos* Dance is not simply a performance integrated in the annual cycle of community events. To us, this dance is not just entertainment, it is an experience. When we dance, we see this as the enactment of a ritual, with each participant holding the role of operator, and in which all members have the role of celebrant. We sing in unison, but our bodies, following the slow, rhythmical steps, are subjected to each individual's inner silence. Soul, mind and spirit, at that precise moment, become one, an intense poetic voice. Thoughts about life, death, struggles, creation, love are condensed in a few verses, through dance and song.

A more personal-empirical performance factor, for each Vlatsiote, is the recall to memory of all the local, timeless songs sung on this particular occasion, which are associated with each individual's personal experiences. A sound, an image, a smell are enough for «the past» to come storming into the «here and now».

The *Tranos* dance is a historically established event and, through its performance as a unique symbol of identity, it succeeds in gathering the community together, thus achieving a sense of belonging, filling all of us Vlatsiotes with pride. It is a genuinely grand dance, highlighting the continuity of tradition, at the same time confirming, renewing and promoting the preservation of our cultural characteristics and identity, as it encompasses all

comprehensive and cohesive elements of the Vlatsiote community. The prolonged applause closing the *Tranos* dance and the wish expressed by all to meet again the following year, promise the renewal of community bonds and the preservation of our community collective memory.

Over time, there have been changes at different phases of the *Tranos* Dance history. Its essence, however, remains the same: to ensure its historical continuity, preserve it in the memory of the young and to reinforce the deeply rooted «sense of belonging» to this community.

4. Location/ facilities and equipment connected to the performance of the ICH element

«For traditional worldview, each place is charged with a particular meaning»

(Kyriakidou-Nestoros 1989², p.16)

Vlasti is built on the eastern side of a plateau formed between the mountains Askio (Siniatsikos) and Mouriki. The other part is taken up by a vast, green expanse, the meadows – *Livadia* (placename *Livadia*, see photo). This expanse of the Vlasti meadows – with no proprietorial markings – to the west of the community and in direct contact with it, is the location where the event always takes place. It combines ample space for the large number of dancers, direct access to the residential part of the village and the allure of the landscape, the view of which awakens a sense of beauty and whose aesthetics evoke powerful emotion.

To us Vlatsiotes, this place is intensely, emotionally charged, as it is connected to memories of our personal experiences, by encompassing all those signs that trigger our memories. Landmarks, marks that guide us to see behind things, to read our own personal story. To our left is the village, the houses, our family home, our childhood. Directly opposite, *Tzoumka*, the low green hill, where we used to play and gaze over the village. To our right, Saint Panteleimonas with its chapel, almost permanently capped by gray clouds, our patron Saint. At the edge of the meadows are the immensely tall, slender poplar trees, where we used to

rest after our games. Then there's the sky, that superb blue sky, which is hardly ever entirely cloudless. They all combine into a perfect setting, with the *Tranos Choros* at its centre, danced to the voices of the singers, echoing in these surroundings, evoking the forms of people long departed. This place, has existed and will always exist. To paraphrase the poet George Seferis, «*as the pines retain the form of the wind, even when the wind has gone and is no longer there*»¹, *so does this place retain the words and form of man*. This land is tantamount to the symbolisms, memories, imagery evoked by simply watching the repeated centuries-old performance of the *Tranos* dance. We all re-experience our past in this space.

5. Products and material objects in general, as outcomes of the performance / practice of this ICH element

There are no tangible items specifically connected with this particular event.

6. Historical evidence related to the ICH element

In the otherwise rich bibliography on Vlasti and its culture, there are no references or descriptions of the *Tranos* Dance prior to the second half of the 20th century. The only early publication, of a folkloric nature, regarding the community, is by our compatriot Ast. Papadimitriou on the Vlatsiote wedding (Papadimitriou, 1912), as well as two publications by Kalinderis, on the custom of Klidonas (Kalinderis, 1930), and on births and christenings (Kalinderis, 1931). Early photographic evidence of the *Tranos* dance is only available dating from the first decades of the last century.

As for the changes to the event's performance practices noted over time, these are as follows: firstly, there is a (partial) differentiation-

1 (Tria kryfa poemata [Three secret poems]- Epi skinis [On Stage] 6, p.29-, in «Poems», Ikaros 2014)

evolution in the expansion of the body of dancers. More specifically, oral and written information converge towards the fact that the event first occurs in the community as a custom of the semi-nomadic Vlatsiote livestock farmers (on the differentiation between *transhumant* and *permanent* members of the community, basically a guild issue recorded as important to the community, see Patsika, 1998). According to Kalinderis (1982, p.225), the latter begin to participate in the dance from the 1920s onward. While Drandakis (2015, p.13) agrees that evidence leads to the conclusion that this used to be a livestock farmers' dance and that urbanised families did not participate; it has been many years this no longer applies and the *Tranos* dance is now an event concerning all social classes of Vlatsiotes

Furthermore, a decline in the local vernacular is noted in the dance songs over the last decades and a gradual prevalence of standard Modern Greek, especially at the level of phonetics (regression of the local northern idiom): in the song opening the *Tranos* dance, «*Simira echoumi kiro*», in recent recordings has become, «*Simera echoume kairo*». And, perhaps unsurprisingly, «nowadays, progressively fewer people know the old songs well, not to mention that the local vernacular has almost disappeared» (Drandakis, op.cit. p.21).

Another evolution is observed in the changes to be found in the themes-lyrics of the songs. A typical case is the one noted in the first verse of the song *Ai moré seis Tsalapaniotis* (Vlachodimos, 1971, p.13; Kalinderis, op.cit., p.298). This is a change of the address *Tsaraplaniotis*, referring to the inhabitants of Tsaraplani, a settlement in Pogoni of the Ioannina prefecture (now named Vassiliko). In the second Vlachodimos edition, as well as in later recordings, the first verse has already become «*Ki ai moré seis ki iseis moré Blatsiotis*»! (1999², p.13).

A further differentiation is noted in the repertoire of songs sung «the song repertoire» according to Drandakis). According to Siokis-Paraschos (2001, pp.8- 9), both the number of repertoire songs for the event and the considerable

length of some of them played a role: «In recent decades, due to the gradual decline in livestock farmer population and the increased participation of non-farmers in the *Tranos* dance, songs were introduced that are sung on other occasions (...). Several of them, however, have been superseded, due to their large number and their length» (Siokis-Paraschos, op.cit.).

In addition, over the last decades, a differentiating trend is noted in the order of dancers, both male and female. Whereas, traditionally, men precede, in order of age, «recently, men wearing the traditional village dress are placed first, followed by all the others, with the older men preceding; the same, more or less applies to the women, who also try to retain something of the old ritual» (Drandakis, op.cit. pp. 17-18).

Finally, changes are noted in participants' dress, namely in the variety of their costumes and appearance. Nowadays one may come across male participants not wearing the traditional dress or women wearing trousers, without it disturbing or contradicting the traditionality of the event's performance. However, as Drandakis aptly notes (op.cit. p.22), «nowadays, participants have their own dynamics, and although they may not retain the aesthetics of the past, this does not affect the essence of the event, which remains splendid and admirable, in the manner it is self-defined and re-enacted every season».

7. The significance of the element today

For all us Vlatsiotes, The *Tranos* Dance is the peak event within the cycle of our community events. In fact, over the past decades, with the population of Vlasti diminishing during the winter months, the *Tranos* dance presents us with the opportunity to get together, join our voices and souls in unison through song, and to declare our common shared origin. It is the dance which binds us together over time, connects us to our origins and is the most important element in how we define ourselves.

Furthermore, Vlatsiotes are deeply moved by the memory and recollection of all the deceased members of the community who once used

to participate in the *Tranos* dance, at the same location and the same event.

The importance to contemporary Greek society of the *Tranos* dance, as performed in Vlasti, lies in the fact that the perfect location, allowing for an uninterrupted experiential performance (rather than its revival), the imposing surrounding landscape, as well as the self-awareness of participants create a unique element of cultural heritage, which expresses the cultural identity of this particular community and the broader region.

8. Preservation / promotion of the element today

(a) How is the element transmitted to younger generations today?

The transmission of the event from one generation to the next is the outcome of experiential initiation, rather than the result of an apprenticeship process. The young community members, having observed from a very young age the actual performance of the event, become potential participants and actors. This experiential manner of learning remains unaltered until today.

In general, all participants who have empirically learnt how to become part of the *Tranos* dance are simultaneously transmitters of this knowledge. However, each family remains the main agent for transmission of the element, acting as a role model and a driving force for its members' participation. At a collective level, one may also consider local associations of Vlasiotes (in Thessaloniki, Larisa, Volos, Ptoleimaida, Kastoria) as agents for transmission of the event; they make systematic efforts to record the *Tranos* dance songs and the manner in which they are rendered.

(b) Measures taken in the past or currently (at a local, regional or

broader scale) for the preservation/ promotion of the element

The *Tranos* dance and its songs have been recorded in printed or electronic format and the relevant material has been published privately, by a number of individuals, Vlatsiotes or not . Over the last decades, state and private bodies have acted in a similar spirit and made audio and video recordings of the event in its traditional location (see below, for the visual and audio items included in this Bulletin).

(c) Preservation/promotion measures proposed for future implementation (at a local, regional or broader scale)

Because the *Tranos* Dance is dynamic and its annual performance is, at present, considered a given, it is not necessary to take any special measures for further safeguarding and promotion. However, this does not mean we should overlook the possible risk that some of its once inviolable performance rules (knowledge of the songs and lyrics, manner of performance, order of participation in the dance circle) might be altered as they are passed on to younger generations. In this case, we are optimistic that the community itself will become activated through its local associations in the Vlatsiotes' current locations of residence, as has already happened on a number of occasions. In the face of such a possibility, local associations are expected to organise classes for the correct performance of these songs, to publish instructions for the proper performance of the event (see the present Bulletin's Documentation below, concerning both the above initiatives), as well as to purchase traditional costumes for the particular event.

The *Tranos* Dance is recognized as an element of our cultural heritage and we can ensure its preservation, passing it on to our children, although most of us no longer live permanently in our land of origin. The aim of the Vlatsiotes community is to preserve this custom through our

continued participation, and our persistence in its preservation, even though many elements of the past no longer carry the same dynamics and are no longer performed in the exact same manner. The community, as a living organism, adapts to the new conditions and social reality, at the same time actively ensuring the preservation of its cultural heritage. In an increasingly changing and imbalanced reality it is impossible for the community not to be open to changes. These changes, however, may be accepted only to the extent that they ensure the preservation of the event in the future.

Nevertheless, we propose some measures to highlight the importance of the *Tranos* Dance in Vlasti over time, which are:

1. Organisation of exhibitions, to showcase the timelessness of the element and the changes it has experienced over time.
2. Writing of postgraduate and doctoral theses in the spirit of the above.
3. Conducting folkloric and anthropological research, comparing the *Tranos* Dance of Vlasti to other similar events held in other areas of Western Macedonia and elsewhere.

9. Basic Bibliography (a selection)²

Βαρβαρούσης, Ι. (2006), *Μπλάτσι: Η ιστορική κοινότητα Βλάστης Δυτικής Μακεδονίας (Φωτογραφικό λεύκωμα)*, Εκδόσεις Ερωδιός, Θεσσαλονίκη. [Varvarousis, I. (2006), *Blatsi: I istoriki kinotita Vlastis Dytikis Makedonias / Blatsi: The historical Community of Vlasti, Western Macedonia (A photographic album)*]

Βασβατέκη, Μ. (2009), *Τα τραγούδια που τραγουδούν στη Βλάστη*, Σύλλογος Βλατσιωτών Πτολεμαΐδας «Ο Προφήτης Ηλίας» - επιθεώρηση *Παρέμβαση*. [Vasvateki, M. (2009) *Ta tragoudia pou tragoudoun sti Vlasti: The songs*

² TRANSLATOR'S NOTE: Besides the original bibliographic reference, authors' names and titles are transliterated using the Latin alphabet, followed by a translation of the title; the standard used is ELOT 743 (Greek Standardisation Organization), equivalent to ISO 843-2.

sung in Vlasti]

Βλαχοδήμος, Ι. (1977¹, 1999²), Μπλατσιώτικα τραγούδια του τρανού χορού, Πτολεμαΐδα Κοζάνης-Χάμιλτον Καναδά.

[**Vlachodimos, I. (1977¹, 1999²) *Blatsiotika tragoudia tou tranou chorou / Vlatsiote songs of the Tranos dance.***]

Δρανδάκης, Α. (2015), *Ο τρανός χορός στη Βλάτση Κοζάνης*, Λύκειο των Ελληνίδων, Αθήνα. [**Drandakis, A. (2015) *O tranos choros sti Vlasti Kozanis / The tranos dance at Vlasti in Kozani.***]

Καλινδέρης, Μ. (1930), Ο Αγιάννης στο Μπλάτσι της Κοζάνης, *Μακεδονικόν Ημερολόγιον (Ν. Σφενδόνη)* 6 (1930), σσ. 151-6.

[**Kalinderis, M. (1930) *O Agiannis sto Blatsi tis Kozanis / Agiannis (St. John) at Vlasti in Kozani***]

Καλινδέρης, Μ. (1931), Η γέννηση και τα βαφτίσια, *Μακεδονικόν Ημερολόγιον (Ν. Σφενδόνη)* 7 (1931), σσ. 253-8. [**Kalinderis, M. (1931), *I gennisi kai ta vaftisia / Birth and christenings.***]

Καλινδέρης, Μ. (1982), *Ο βίος της κοινότητας Βλάτσης επί τουρκοκρατίας (εις το πλαίσιον του δυτικομακεδονικού περιβάλλοντος)*, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη. [**Kalinderis, M. (1982), *O vios the koinotitos Vlastis epi tourkokratias (eis to plaision tou dytikomakedonikou perivallontos).* / *Life in the community of Vlasti during Ottoman rule (within the framework of the West Macedonian environment.*]**

Κυριακίδου-Νέστορος, Άλ. (1989²), Σημάδια του τόπου ή η λογική του ελληνικού τοπίου, *Λαογραφικά Μελετήματα* Ι, Ε.Λ.Ι.Α., Αθήνα, σσ. 15-40. [**Kyriakidou-Nestoros, Al. (1989²) *Simadia tou topou i i logiki tou ellinikou topiou.* / *Signs of place or the logic of the Greek landscape.***]

Παπαδημητρίου, Αστ. (1912), Τα κατά τον γάμον των εν Βλάτση της Μακεδονίας Ελληνοβλάχων, *Μακεδονικόν Ημερολόγιον Αθηνών*

1912, σσ. 212-22. [Papadimitriou, Ast. (1912) *Ta kata ton gamon ithi kai ethima tvn en Vlasti tis Makedonias Ellinovlachon // Wedding customs and practiers of the Greek-Aromanians of Vlasti in Macedonia.*]

Πατσίκια, Γλ. (1998), *Οι σχέσεις «Βλάχων»-«Γκραϊκών» στη Βλάστη Κοζάνης, από τις αρχές του αιώνα μας έως σήμερα*, Θεσσαλονίκη (δακτυλ. μεταπτ. διπλωμ. εργασία). [Patsika, Gl. (1998), *Oi scheseis «Vlachon»-«Gkraikon» sti Vlasti Kozanis apo tis arches tou aiona mas eos simera.// The relations between «Vlachs»(Aromanians)» and «Graikans» in Vlasti of Kozani from the beginnings of the century to the present.*

Πατσίκια, Γλ. (2009), Λαογραφικά της Βλάστης, *Ελιμειακά* 63, σσ. 200-08. [Patsika, Gl. (2009), *Laografika tis Vlastis // Folclore of Vlasti.*]

Σιώκης, Ν.-Παράσχος, Δημ. (2001), *Οι Βλάχοι του Μουρικίου και του Σινιάτσικου*, Εκδόσεις Χριστοδουλίδη, Θεσσαλονίκη. [Siokis, N. – Paraschos, Dim. (2001), *Oi Vlachoi tou Mourikiou kai tou Siniatsikou.// The Aromanians of Mouriki and Siniatsiko.*]

Τζιαφέτας, Γ. (1990), *Οι Βλατσιώτες ευεργέτες*, στις *Ομιλίες κατά το διήμερο των εκδηλώσεων υπέρ των ευεργετών στην Πτολεμαΐδα και τη Βλάστη στις 12 & 13 Αυγούστου 1989*, Σύλλογος Βλατσιωτών Αθηνών, Αθήνα, σσ. 31-53. [Tziafetas, G. (1990), *Oi Vlatsiotes evergetes. // Vlatsiotes benefactors.*]

Τζιώλας, Κ. (επιμ.) (2010), *Βλάστη: μια ιστορική και φωτογραφική περιήγηση*. [Tziolas, K. (ed.) (2010), *Vlasti: mia istoriki kai fotografiki periigisi. // Vlasti: a historical and photographic tour.*]

Τριανταφύλλου-Πολυμενίδου, Κ. (2008), *Το δημοτικό τραγούδι και πότε τραγουδιέται*, Θεσσαλονίκη. [Triantafyllou-Polymenidou, K. (2008), *To dimotiko tragoudi kai pote tragoudietai.// Folk songs and when it is sung.*]

Τσίρος, Ζ. (1964), *Η Βλάστη (τ. Μπλάτσι)*, Θεσσαλονίκη. [Tsiros, Z/ (1964) *Vlasti (formerly Blatsi).*]

10. Complementary Documentation

(a) TEXTS

ι. Songs of the *Tranos* Dance (Lyrics)

(The citations are indicative. Of a total repertoire of over twenty songs used over time in the event, we list only twelve below, which have been published as *Tranos* dance songs by two of the local compilers, Kalinderis (1982) and Triantafyllou-Polymeridou (2008)³

1. Simera echoume kiro [We have time today]

Simira echoume kiro na vgoume stou sirgiani
na masoume grammatikoi, na masoume papadis,
n' anoixoumi tis ikklisies, na idoumi ta vaggelia,
Na idoumi ki tin Panagia, pos stronei, pos koimati,
Koimati sta triantafylla, gyrnieti sta louloudia.

We have time today to go out for a stroll
To gather learned people, to gather priests,
To open churches, to see the bibles,
To see the Virgin, how she makes her bed, how she sleeps,
She sleeps on roses, she lays down on blossoms.

2. Tou vrady vgainei ou Avgerinos [The morning star rises in the evening]

Tou vrady vgainei ou avgerinos ki tou tachia i poulia,
tou misimeri ou vasilias na lafoukynigisei (OR lagou-)
mi titrakosious archountis, m' ixinta tsiaousiades (OR

³ TRANSLATOR'S NOTE: *The lyrics are transliterated using the Latin alphabet; a rough translation is also given. The standard used is ELOT 743 (Greek Standardisation Organization), equivalent to ISO 843-2.*

sioumpasiadis)

Ki mi tou riga toun ygio ki mi toun Koustantinou,
Oulimiris kynigisan ki tou kinigi de vrikan.
Ki afto t' argo t' argoutsikou...

The morning star rises in the evening and the Pleiades rise early,
And at noon the king goes hunting deer (or hares) ,
With four hundred lords and sixty officers,
And with the king's son and Konstantine,
They hunted all day but found no game
And that was late...

3. Sultana Virginada [Willowy Sultana]

Katou stoun Agiou Thodourou, Sultana, Sultana,
Stoun Agiou Koustantinou, Sultana virginada!
Panigyritsi genountan, megalou panigyri,
Tou panigyri itan pouly ki ou topous itan ligous,
Saranta diplis o chouros, ki ixinta dyo trapezia (kagelia)
Kratei n (vastai) ou drakous tou niro, dipsai tou
panigyri,
- Apolna, draki m', tou niro na pii tou panigyri (dipsai tou panigyri).
Down at Saint Theodore, Sultana, Sultana,
At Saint Constantine, willowy Sultana,
There was a feast, a great feast,
The feast was large and the space was small,
The dance formed forty circles and had sixty feasting companions
The dragon holds back the water, the revellers are thirsty
Dragon, let the water flow, for the revellers to drink.

4. Katou stous tranous tous kampous [Down at the great plains]

Katou stous tranous tous kampous ki sta prasina livadia
espeira spyri krithari, fytrousi margaritari,
Giomousin ou kampous olous ki evala pir'ssous irgatis
Evala ki ena liventi gia na denei ta dimatia.

Down by the great plains and the green meadows
I sowed a grain of barley, and pearl grew,
The entire plain was covered and I hired additional
workers
I also got a handsome lad to tie the sheaves.

5. Mia Maroudia, kali Roumia [A certain Maroudia, a
good Greek]

Mia Maroudia, more (kali) Roumia, mia Maroudia 'p' ta
Giannina,
Diftera m;era kinisi na paei gia 'simochouma,
'Simochouma ki asprochouma.
Skipari den tiw elachi ki mi ta
nychia to 'vgani
Ki mi t' asimoumachirou (mi ta nychoupodara)
Ki 'pesin t' asimochouma ki plakousin ti Maroudia
Skouzei, founazei i Maroudia, pou 'sti 'dirfakia m' kardiaka.

A certain Maroudia, a good Greek, a certain Maroudia from Giannena,
Set off on a Monday morning to fetch silver soil,
Silver soil and white soil,
She had no hoe and she dug it up with her nails
And with a silver knife (with her toenails)
And the silver soil fell and crushed Maroudia

Maroudia screams and shouts, where are you, my beloved brothers.

6. Ou Milious ou pramatiftis [Milios, the peddler]

Ou Milious ou pramatevtis, ou Milious ou strachtiotis

Mor' Marou margiouli

Ou Milious ou strachtiotis

Giourgaki m' ki aderfe m'

Sernei moularia triantadyo ki moulis triantapenti.

Sernei kai mia chrysomoula na pirpatei kavalla.

Toun iskiou iskiou paini, toun iskiou apou ta dentra,

Min toun maranei (parei) ou kourniachtos, na min toun kapsei ou ilious.

Milios the peddler, Milios the soldier

Maro Margioli,

Milios the soldier

My brother George,

Leads thirty-two mules and thirty-five mule mares,

And also leads a golden mule to ride.

He walked along the shade, the shade of the trees,

Not to be dried out (be taken) by the dust, not to be burnt by the sun.

7. Mes stou Bougdanou toi vouni [On the mountain of Bogdanos]

Mes stou Bougda-, more Roumia, mes stou Bougdanou toi
vouni treis lygiris anevinan.

Anevinan katevinan na masoun t' agiou 'marantou ki tou
melissouvotanou.

Ki dipsasan oi lygires, paisan na pioun kryou niro.

Sti riza pou tou mazounan, vriskoun tou
lavoumenou

Stou aima voutigmenou.

-Manna m'. na toun iparoumi, gampron gia na toun kanoumi

Stin aderfi mas ti mikri.

On the mountain of Bogdanos climb three slender girls

They go up, they go down, to gather the holy amaranth and

lemon balm,

And the slender girls felt thirsty and went to drink cold water.

At the foot of the mountain where they gathered it, they find

the wounded man

Soaked in blood.

- Mother, let's take him home and keep him as a husband

for our younger sister.

8. Gkioufyri eicha sti thalassa [I had a bridge by the sea.]

Gioufyri eicha sti thalassa, more ki skala den 'tan alli,

Mori mavropmatousa,

Treis lygires, anevinan tou xarou aroutousan

Deixi mas, chari, deixis mas, pote the na pithanou.

- Ti na sou deixou, kori mou, maraineti

i kardia sou.

San echeis roucha, foris' ta, flouria min ta

lypasi.

San echeis ki alougou gourgo, pirpata

panigyria.

Tin Kyriakitsa porchiti, th alli parapanou.

I had a bridge by the sea, there was no better mooring,

my black-eyed girl,

three slender girls were climbing and askin Death

Show us Death, show us when I am going to die.
- What can I show you my lass, your heart is withering.
If you have clothes, wear them, if you have florins, don't feel sorry,
If you have a fast horse, go to all the feasts.
This coming Sunday, the next one.

9. Akou toi pouli, Biina m' [Listen to the bird, my Bey's wife]

Akou toi pouli, akou toi pouli, Biina m' (bre gie mou)
Pos mourfoulali ki leei
Gia tin anoixi, tou chinopourou
Tourkoi diavinan ki Gianitsaroi
Gia mia omourfi, bre gyie mou, gia mia omourfi
Sernei tou chouro toun kagkilouto.

Listen to the bird, listen to the bird, my Bey's wife (OR my son)
How it sings beautifully and talks
Of spring, of autumn
When Turks and Janissaries marched past
For a beauty, my son, for a beauty
Who leads the whirling dance.

10. Ai more 'seis Tsalapaniotis [Hey, you, Tsalapaniotes]

Ai more 'seis Tsalapaniotis, opou pati, mon' pinesti?
«Tou chourio mas den patieti,
Ti echoumi poulla doufekia
Ki pirissia pallikaria
[echoumi portes asimenies, kleidounies malamatenies».

Hey, you, Tsalapaniotes, wherever you go you brag?
« Our village can't be taken,
because we have many guns
and many brave men
[we have silver doors, [and] gold locks].

11. Stou Ai-Thanassi tin avli [In the courtyard of Ai-Thanassis]

Stou Ai-Thanassi tin avli, er, stou marmarou stroumeni,
Mi mouliivi skipasmeni,
Chrysoi poulaki stekei ki lalei, er, mourfolalei ki leei:
Ki tou Chatzigianni leei:
«Toi pou 'sti iseis i archontissis, mor', ki iseis oi archountoupoulis
ti mas erchounti zourmpadis ta Giraneia na patisoun
ki archounta na min afisoun
Stou Grivino gioumatisan, mor', stin akra 'p' tou gioufyri,
Estisan ki ena tziantiri.

In the courtyard of Saint Thanassis, paved in marble
Covered in lead,
A little gold bird sits and sings, sings beautifully and says:
« Oh, where are you Ladies and Noble Maiden
because unruly armed men are coming to take Geraneia and
leave no nobleman alive
They dined at Greveno, beside the bridge, and pitched a tent.

12. Ap' ta triagkourfa vouna [From the three-peaked mountains]

Ap' ta triagkourfa vouna
amaxi kativainei
amaxi sidiromaxou

malama fourtoumenou.
Treis ilafinis to 'syrnan
Ki dyo kala moularia
Varati gia na ftasoumi
St prasina livadia.
Na pioun oi moules mas niro
Ta lafia mas chourtari
Ki imeis na gioumatisoumi
T' afratou paximadi.

From the three-peaked mountains
A carriage rolls down
A carriage, an iron carriage
Laden with gold.
It was drawn by three doe
And two fine mules
Spur them on so we may reach
The green meadows.
Our mules will drink water
Our deer grass
And we will dine on
The light rusk

- II. Document of the Larissa Vlatsiotes Association on the appropriate performance of the *Tranos* Dance in Vlasti every summer.

(b) VISUAL AND AUDIO DOCUMENTATION

- i. Σύλλογος Βλατσιοτών Πτολεμαΐδας «Ο Προφήτης Ηλίας» (2012), Τραγούδια του Τρανού Χορού, Παραγωγή: Ζιώγας (Γρεβενά), Πτολεμαΐδα (Ψηφιακός δίσκος συνοδευόμενος από εισαγωγικό σημείωμα, τα κείμενα των τραγουδιών και φωτογραφικό υλικό)

[**Syllogos Vlatsioton Ptolemaidas «O ProfitisIlias» (2012) Tragoudia tou Tranou Chorou // «Prophet Elias», Ptolemaida Association of Vlatsiotes. Songs of the Tranos Dance.** (A digital record, accompanied by an introductory note, the lyrics of the songs and archival photographs)

ii. Τζιώλας Κ. (2017), Ο Τρανός χορός της Βλάστης (Ψηφιακός δίσκος συνοδευόμενος από εισαγωγικό σημείωμα, τα κείμενα των τραγουδιών και αρχειακό φωτογραφικό υλικό) [**Tziolas, K. (2017), O Tranos choros tiw Vlastis // The Tranos dance of Vlasti** (A digital record, accompanied by an introductory note, the lyrics of the songs and archival photographs)

iii. Stand-alone photographs (included in this Bulletin) and videos of the *Tranos* dance (quite a variety of the latter can be found online (www.youtube.com) by searching keywords such as *Tranos Choros, Tranos Dance, Vlasti*).

(c) INTERNET SOURCES (HYPER-LINKS)

I. Ο Τρανός Χορός στη Βλάστη Κοζάνης, στο Τόποι και Τρόποι. [**O Tranos Choros sti Vlasti Kozanis.// The Tranos Choros in Vlasti, Kozani in, Topoi kai Tropoi**] (www.topoikaitropoi.gr/ithi-kai-ethima/o-tranos-choros-sti-vlasti).

II. Βασβατέκη Ρ. (2016), Και ο «Τρανός Χορός» της Βλάστης στον Κατάλογο της UNESCO, εφημ. Πτολεμαίος, 14/12/2016, Πτολεμαΐδα [Vasvateki R. (2016), **The «Tranos Choros» of Vlasti also on the UNESCO Inventory; Ptolemaios Newspaper, 14/12/2016. Ptolemaida**] and online: e-ptolemeos.gr/ke-o-tranos-choros-tis-vlastis-ston-katalogo-

tis-unesco)

- III. Ο Τρανός Χορός στα λιβάδια της Βλάστης, εφημ. *Ελευθερία* 23/8/2017, Λάρισα [Ο Τρανός Χορός στα λιβάδια της Βλάστης, // The Tranos Choros on the meadows of Vlasti, *Eleftheria* newspaper 23/8/2017, Larisa] and online www.eleftheria.gr/πολιτισμός/item/172540).

11. Details of the Bulletin's Authors

Dimitris Ch. Bagkavos

Linguist

Ph.D. History of the Greek Language

Research Fellow of the Center for the Greek Language

5 Marathonos St.

546 38 Thessaloniki

Tel.. 2310-935551, 267461

6977-169616

Glykeria N. Patsika

Philologist

M.Sc. in Folklore and Social Anthropology

61 Amalias St.

546 40 Thessaloniki

Tel. 2310-866926

6946-681839

12. Place and Date the Bulletin was written

Thessaloniki, April-December 2017.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ &

ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΝΕΩΤΕΡΟΥ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ

ΑΠΟΘΕΜΑΤΟΣ & ΑΥΛΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ

ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ: ΑΥΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ
ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ
ΘΕΜΑΤΩΝ

Αθήνα, ... 2016

Αριθ. Πρωτ.:

ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΝΠΑΑΠΚ/ΤΑΠΚΔΘ/

ΚΟΙΝ:

Ως Π.Α.

Ταχ. Διεύθυνση : Ερμού 17
Τ.Κ. : 10563 Αθήνα
Πληροφορίες : Μ. Φακιολά
Τηλέφωνο : 210.3240645
Fax : 210.3240388
e-mail : mfakiola@culture.gr
e-mail : dnpaapk@culture.gr

ΘΕΜΑ: Έγκριση εγγραφής του «Παραδοσιακού Πανηγυριού του Συρράκου» στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς

Έχοντας υπόψη:

Α) τις διατάξεις:

1. Του Ν. 3028/2002 για την «Προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς» (ΦΕΚ 153/Α/28.06.2002).
2. Του Ν. 3521/2006 «Κύρωση της Σύμβασης για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς» (ΦΕΚ 275/Α/22.12.2006)
3. Του ΠΔ 104 (ΦΕΚ 171 Α΄28/8/2014) «Οργανισμός Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού», όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με το άρθρο 31 του Ν. 4305/2014.
4. Του άρθρου 1 του ΠΔ 70/2015 (ΦΕΚ 114/Α/22.09.2015) «Ανασύσταση του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού ...»
5. Της Υ.Α. με αριθμ. πρ. ΥΠΠΟΑ/ΓΔΔΥ/ΔΟΕΠΥ/275876/40938/377/ 24.10.2014 Υ.Α. (ΦΕΚ Β΄ 2890/29-10-2014) «Μεταβίβαση του δικαιώματος υπογραφής «Με εντολή Υπουργού» στους Γενικό Γραμματέα, Προϊσταμένους Γενικών Διευθύνσεων, Διευθύνσεων και Τμημάτων της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού», άρθρο 1 παρ. 27».

Β) Τον σχετικό φάκελο που υπεβλήθη στη Δ/ση Νεώτερου Πολιτιστικού Αποθέματος και Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς εκ μέρους της κ. Ελευθερίας Γκαρτζονίκα Κώτσικα και του κ. Ηλία Δήμα.

Εγκρίνουμε την εγγραφή στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του «Παραδοσιακού Πανηγυριού του Συρράκου». Το παραδοσιακό πανηγύρι του Συρράκου είναι μια κοινωνική - τελετουργική πρακτική και ένα μουσικοχορευτικό δρώμενο που αναγνωρίζεται από τους Συρρακιώτες ως σημαντικό στοιχείο της πολιτιστικής τους κληρονομιάς και αποτελεί μια ζωντανή και σύγχρονη παράδοση που συνδέει το παρόν με το παρελθόν και το μέλλον.

Το πανηγύρι, αποτελεί για τους Συρρακιώτες, που ζουν πλέον διασκορπισμένοι σε διάφορα αστικά περιβάλλοντα, έναν τρόπο έκφρασης της κοινότητας και των ομάδων που τη συγκροτούν και ένα από τα πολυτιμότερα πολιτισμικά/συμβολικά κεφάλαια αυτοπροσδιορισμού της.

Αναλυτικά περιγράφεται στο συνημμένο παρόν Δελτίο του Στοιχείου Άυλης Πολιτιστικής κληρονομιάς που φέρει τον τίτλο «Το Παραδοσιακό Πανηγύρι του Συρράκου».

Συνημμένα: 26 φύλλα
Το Δελτίο του Στοιχείου ΑΠΚ
(Ομοίως στις κοιν. 1&2)

Εσωτερική Διανομή:
ΔΝΠΑΑΠΚ

Ο Υπουργός Πολιτισμού & Αθλητισμού
& Πολιτιστικής Κληρονομιάς

Αριστείδης Μπαλτάς

Πίνακας Αποδεκτών

1. Ελληνική Εθνική Επιτροπή για την UNESCO, Ακαδημίας 3, 10027
2. Δήμος Βόρειων Τζουμέρκων, Πράμαντα Ιωαννίνων, 44001 (υπόψη κ. Δημάρχου)
3. Ελευθερία Γκαρτζονίκα-Κώτσικα, Σώσου 29, Βύρωνας, 16233
4. Ηλίας Δήμας, Καππαδοκίας 18, Ν. Σμύρνη, 17124

ΕΘΝΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΑΪΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΔΕΛΤΙΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ ΑΪΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΤΟ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΟΥ ΣΥΡΡΑΚΟΥ

I. Σύντομη παρουσίαση του στοιχείου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (ΑΠΚ)

Όνομα: Το παραδοσιακό πανηγύρι του Συρράκου

Ταυτότητα : Το παραδοσιακό πανηγύρι του Συρράκου είναι μια κοινωνική – τελετουργική πρακτική και ένα μουσικοχορευτικό δρώμενο που αναγνωρίζεται από όλους εμάς τους Συρρακιώτες ως σημαντικό στοιχείο της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Αποτελεί μια ζωντανή και σύγχρονη παράδοση που συνδέει το παρόν με το παρελθόν και το μέλλον. Η γνώση του μεταβιβάζεται από γενιά σε γενιά, ενώ ενδυναμώνει την αίσθηση της κοινής ταυτότητας και της συνέχειας. Συνδέεται διαχρονικά με το τοπίο, τη φύση και την ιστορία μας και αποτελεί μοναδική ευκαιρία ανανέωσης των δεσμών του «ομού ανήκειν» όλων των διασκορπισμένων σήμερα Συρρακιωτών.

Πεδίο ΑΠΚ :

- προφορικές παραδόσεις και εκφράσεις
- επιτελεστικές τέχνες

χ κοινωνικές πρακτικές – τελετουργίες – εορταστικές εκδηλώσεις

- γνώσεις και πρακτικές που αφορούν τη φύση και το σύμπαν
- τεχνογνωσία που συνδέεται με την παραδοσιακή χειροτεχνία

X άλλο, παραδοσιακός χορός- χορευτικό δρώμενο

Τόπος:

Το πανηγύρι γίνεται στο Συρράκο, ένα βλαχόφωνο χωριό της περιοχής των Τζουμέρκων της Ηπείρου, που είναι κτισμένο στους πρόποδες του όρους Λάκμος (Περιστέρι) σε υψόμετρο 1.200 μ. και απέχει 53 χιλ. από τα Ιωάννινα. Οι κάτοικοι παλαιότερα ήταν δίγλωσσοι, μιλούσαν τη βλάχικη[1] και την ελληνική γλώσσα, την οποία χρησιμοποιούσαν για την προφορική και γραπτή επικοινωνία με την κεντρική εξουσία και τις επαγγελματικές συναλλαγές και δραστηριότητες, όπως προκύπτει και από τα πολυάριθμα αρχεία που υπάρχουν στο αρχείο της κοινότητας του Συρράκου (Νταλαούτης, 2009).

Ο χώρος που διεξάγεται το πανηγύρι είναι το χοροστάσι στην κεντρική πλατεία του Συρράκου, που αποτελεί τον πυρήνα της κοινωνικής, θρησκευτικής, πολιτιστικής και οικονομικής ζωής της κοινότητας. Πρόκειται για ένα σύμπλεγμα κτισμάτων με ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον και εναρμονισμένο με το φυσικό περιβάλλον, καθώς έχουν

αξιοποιηθεί περίτεχνα η απότομη πλαγιά στην οποία είναι χτισμένο το χωριό και το ανισόπεδο του εδάφους, δημιουργώντας τρία διαφορετικά επίπεδα, με το χοροστάσι να απλώνεται στο τρίτο και χαμηλότερο επίπεδο.

Λέξεις-κλειδιά: Συρράκο, πανηγύρι, ελληνικός παραδοσιακός χορός, μουσικοχορευτικό δρώμενο

II. Ταυτότητα του φορέα του στοιχείου ΑΠΚ

Φορέας του στοιχείου ΑΠΚ είναι όλοι όσοι έμαθαν, με τρόπο εμπειρικό και βιωματικό, να συμμετέχουν και να ακολουθούν την τελετουργική πρακτική του πανηγυριού. Να χορεύουν τους συρρακιώτικους χορούς, κρατώντας τη σειρά στον χορό, το χορευτικό σχήμα του διπλού ή τριπλού κύκλου, και παραγγέλλοντας τα «δικά» μας τραγούδια. Μετά τη δημιουργία των Συνδέσμων Συρρακιωτών, η εκμάθηση των χορών και του εθιμικού κώδικα του πανηγυριού γίνεται σε μεγάλο βαθμό, ιδιαίτερα για τις νεότερες γενιές, στο πλαίσιο των χορευτικών τμημάτων των Συνδέσμων.

Οι θεσμοί που ασχολούνται με την προβολή και τη διάδοση του εν λόγω στοιχείου ΑΠΚ, έχοντας συστήσει και πενταμελή επιτροπή στην οποία εκπροσωπούνται όλοι οι φορείς, είναι οι ακόλουθοι:

- **ΟΤΑ Κοινότητα Συρράκου, Δήμος Βόρειων Τζουμέρκων**

Έδρα: Συρράκο, Κοινότητα του Δήμου Βόρειων Τζουμέρκων

Έδρα του Δήμου: Πράμαντα Ιωαννίνων, Τ.Κ. 44001, τηλ.: 2659036020, φαξ: 2659061421,

e-mail: info@vorieiatzoumerka.gr

Εκπρόσωπος Δήμου: Χρήστος Σκαμνέλος, Δημοτικός Σύμβουλος Δήμου Βόρειων Τζουμέρκων, Δημοτική Ενότητα Συρράκου, τηλ.: 6974838490 2683029031.

Εκπρόσωπος Κοινότητας Συρράκου: Νίκος Γκίζας, Τοπικός Πρόεδρος Συρράκου

Διεύθυνση: Συρράκο Ιωαννίνων, Τηλ.: 6942925031, e-mail: nikosgkizas@gmail.com

- **Σύνδεσμος Συρρακιωτών Αθήνας, Δ/ση: Ελπίδος 14, Πλατεία Βικτωρίας**

Εκπρόσωποι:

Ελευθερία Γκαρτζονίκα-Κώτσικα

Διεύθυνση: Σώσου 29, Βύρωνας Τ.Κ. 16233, τηλ.: 210-7600421,

e-mail: egartzonika@gmail.com

Ηλίας Δήμας

Διεύθυνση: Καππαδοκίας 18, Ν. Σμύρνη Τ.Κ. 17124,

Τηλ.: 210-9339943

- **Σύνδεσμος Συρρακιωτών Ιωαννίνων**

Δ/ση: Νικοπόλεως 16β, Ιωάννινα

Εκπρόσωπος: Ιπποκράτης Αλέξης

Διεύθυνση: Μ. Τριανταφυλλίδη 41, Ιωάννινα Τ.Κ. 4521, τηλ.: 6977921426,

e-mail: ipokratis@sch.gr

- **Σύνδεσμος Συρρακιωτών Πρέβεζας**

Δ/ση: Λεωφόρος Ειρήνης 165, Πρέβεζα

Εκπρόσωπος: Σάνης Κώστας

Διεύθυνση: Λεωφόρος Ειρήνης 165, Πρέβεζα, τηλ.: 6974961297,

e-mail: syrarakopreveza@yahoo.gr

- **Σύνδεσμος Συρρακιωτών Φιλιππιάδας & Κάμπου**

E-mail: sirrakiotefilippiadas@gmail.com

Εκπρόσωπος: Χρήστος Σκαμνέλος

τηλ.: 6974838490, 2683029031

Ειδικές πληροφορίες για το στοιχείο:

Δρ. Ελευθερία Γκαρτζονίκα – Κώτσικα:

Πρόεδρος Συνδέσμου Συρρακιωτών Αθήνας, Σχολική Σύμβουλος Φυσικής Αγωγής Αττικής

Διεύθυνση: Σώσου 29, Βύρωνας Τ.Κ. 16233,

τηλ.: 210-7600421, e-mail: egartzonika@gmail.com

III. Περιγραφή του στοιχείου ΑΠΚ

1. Περιγραφή

Το πανηγύρι του Συρράκου συνιστά ένα σύνολο συμβολικών πράξεων με καθιερωμένο τυπικό, ενταγμένο στον κύκλο του χρόνου που ενισχύει τη συλλογική έκφραση της κοινότητας των Συρρακιωτών. Είναι ταυτισμένο με τον δημόσιο χορό που οργανώνεται σε δύο ή και περισσότερους ομόκεντρους ανοικτούς κύκλους. Στους εσωτερικούς κύκλους χορεύουν οι γυναίκες και στους εξωτερικούς οι άνδρες. Στην πρώτη θέση χορεύουν όλοι με τη σειρά που έχουν πιαστεί στον κύκλο, ο καθένας με τον χορό-τραγούδι της επιλογής του, που προέρχεται από αυτό που αναγνωρίζεται ως «συρρακιώτικο» ρεπερτόριο.

2. Αναλυτική περιγραφή

Το πανηγύρι πραγματοποιείται στο Συρράκο, που μέχρι πρόσφατα ήταν αυτόνομη κοινότητα, ενώ σήμερα ανήκει στον Δήμο Βόρειων Τζουμέρκων του νομού Ιωαννίνων. Το 1975 με απόφαση του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., ανακηρύσσεται «Παραδοσιακός οικισμός, ο οποίος λόγω του αρχιτεκτονικού, χωροταξικού φυσικού κάλλους και του ιστορικού παρελθόντος χρήζει ειδικής κρατικής προστασίας» (ΦΕΚ Α, 31/3824/182/22.07.75, Υπ. Απόφαση). Στο παρελθόν γνώρισε μεγάλη οικονομική και πολιτισμική ανάπτυξη, λόγω αξιοποίησης των προϊόντων της κτηνοτροφίας και της βιοτεχνίας αλλά και της ανάπτυξης του εμπορίου, φτάνοντας στη μεγαλύτερη ακμή του στα τέλη του 18ου αιώνα.[2] Οι διαφορετικές επαγγελματικές δραστηριότητες των κατοίκων συνέβαλαν στη δημιουργία δύο διακριτών κοινωνικών ομάδων, των Ραφτάδων, που ήταν η άρχουσα τάξη του χωριού και ασχολούνταν κατά κύριο λόγο με το εμπόριο, και των Κτηνοτρόφων. Η δημιουργία εμπορικών ανταλλαγών με διάφορα κέντρα του εξωτερικού, και κυρίως της Ιταλίας (Βενετία, Μάλτα, Παλέρμο, Λιβόρνο κ.ά. [Αυδίκος, 2003]), οδήγησαν στην οικονομική ανάπτυξη και την ανάδειξη της ευεργεσίας, στοιχεία που αποτυπώθηκαν και στην οργάνωση του χώρου με τις περίτεχνες πέτρινες κατασκευές και τη φροντίδα για την κάλυψη των κοινοτικών αναγκών (υδραγωγείο, εκκλησίες, σχολείο, πλατεία, βρύσες, αρχοντικά), όπου παρατηρείται τέλειο συνταίριασμα του κτιστού και φυσικού περιβάλλοντος.

Το Συρράκο είναι πατρίδα των γνωστών ποιητών Κώστα Κρυστάλλη και Γεωργίου Ζαλοκώστα, καθώς και του πρώτου κοινοβουλευτικού πρωθυπουργού της Ελλάδας Ιωάννη Κωλέττη.

Το 1821 το Συρράκο συμμετείχε μαζί με τους γειτονικούς Καλαρρύτες στην επανάσταση κατά των Τούρκων, με αποτέλεσμα να καεί σχεδόν ολοσχερώς. Οι κάτοικοί του διασκορπίστηκαν, πολλοί όμως επέστρεψαν αργότερα και έκτισαν εκ νέου τα σπίτια και τις εκκλησίες (Καρατζένης, 1988). Μετά την απελευθέρωση της Ηπείρου το 1913, για το Συρράκο ξεκινάει μια περίοδος οικονομικής υποβάθμισης και σταδιακά εγκαταλείπεται από τους μόνιμους κατοίκους.[3] Οι Συρρακιώτες εγκαθίσταται σταδιακά στα αστικά κέντρα της Αθήνας, των Ιωαννίνων, της Άρτας και κυρίως της Πρέβεζας, που ήταν ανέκαθεν οι τόποι που ξεχείμαζαν οι κτηνοτρόφοι και δραστηριοποιούνταν εμπορικά, ενώ αρκετοί συνεχίζουν να ανεβαίνουν με τα κοπάδια στο Συρράκο τους καλοκαιρινούς μήνες έως σχεδόν τη δεκαετία του 1970.[4] Στους νέους τόπους εγκατάστασης οι Συρρακιώτες ιδρύουν συλλόγους που τους ονομάζουν Συνδέσμους. Τέτοιοι σύλλογοι λειτουργούν μέχρι σήμερα στην Αθήνα, στα Ιωάννινα, στην Πρέβεζα, στη Φιλιππιάδα και στην Πάτρα, εκδίδουν την εφημερίδα Αντίλαλοι του Συρράκου, ενώ με τις ποικίλες δραστηριότητες που αναπτύσσουν το πολιτισμικό κεφάλαιο της κοινότητας μεταφέρεται στις νέες γενιές.

Από τη δεκαετία του 1990 μια νέα δημιουργική περίοδος ξεκίνησε για το Συρράκο, στηριγμένη στην ανάδειξη της μοναδικής αρχιτεκτονικής του χωριού και στην ομορφιά του φυσικού περιβάλλοντος. Καθοριστική επίδραση στη νέα πορεία του είχε η ανακήρυξη του από το 1975 ως διατηρητέου οικισμού. Αποτέλεσε τον κανόνα, για την αντίσταση όποιων επιχειρούσαν να παρακάμψουν τον παραδοσιακό χαρακτήρα, δημιουργώντας σταδιακά μια συλλογική αντίληψη για την προστασία της αρχιτεκτονικής και περιβαλλοντικής κληρονομιάς του χωριού. Τα τελευταία χρόνια οι Συρρακιώτες έχουν κτίσει πολλά καινούργια σπίτια, σύμφωνα με την παραδοσιακή αρχιτεκτονική, μετατρέποντας σε ένα συμβολικό κεφάλαιο την οικονομική ευμάρεια που έχουν αποκτήσει στους τόπους εγκατάστασης και δείχνοντας την αγάπη τους στον τόπο καταγωγής τους. Το χωριό σήμερα διαθέτει ξενώνες και ταβέρνες και δέχεται επισκέπτες όλη τη διάρκεια του έτους, όχι μόνο Συρρακιώτες από τα αστικά κέντρα της Ηπείρου αλλά και τουρίστες από την Ελλάδα και το εξωτερικό. Στο πλαίσιο του φολκλορισμού και της «επιστροφής στις ρίζες» (Νιτσιάκος, 2004: 40), της νοσταλγίας για το παρελθόν, για το τοπικό και «αυθεντικό», το Συρράκο έγινε τόπος προορισμού των αστών και των απανταχού Συρρακιωτών[5].

3. Τόπος και μέσα επιτέλεσης ή άσκησης του στοιχείου ΑΠΚ

Ο χώρος που διεξάγεται το πανηγύρι είναι το χοροστάσι στην κεντρική πλατεία του Συρράκου με τους δύο, μέχρι πρόσφατα, υπεραιωνόβιους πλατάνους[6]. Στο επάνω διάζωμα βρίσκεται η εκκλησία του πολιούχου του χωριού Αγ. Νικολάου με το ψηλό καμπαναριό, δίπλα το χαγιάτι και πιο πέρα η «Γκούρα» με τις κεντρικές βρύσες, που είναι και το παλαιότερο κτίσμα του οικισμού. Από κάτω, ένα δεύτερο διάζωμα αυξάνει τον ζωτικό χώρο της πλατείας και επιτρέπει την ανεμπόδιστη παρακολούθηση των εκδηλώσεων στο χοροστάσι. Η σημερινή όψη της πλατείας οριστικοποιήθηκε μετά τις δύο οικιστικές παρεμβάσεις της κοινότητας. Το 1937 κατεδαφίστηκε το κτίριο του δημοτικού σχολείου που βρισκόταν στη βόρεια πλευρά και το 1998 επεκτάθηκε η πλατεία σε χώρο οικήματος του Συρρακιώτη ευεργέτη Λεωνίδα Πάλλιου (Νταλαούτης, 2005). Στην πλατεία οδηγεί το πλακόστρωτο μονοπάτι με τα δύο λιθόκτιστα γεφύρια, που μέχρι πριν από λίγα χρόνια αποτελούσε τη μοναδική είσοδο για το κέντρο του χωριού, ενώ από την πλατεία ξεκινούν επίσης όλα τα καλντερίμια που διασχίζουν τον οικισμό.

Πριν δημιουργηθεί το συνεδριακό κέντρο «Κ. Κρυστάλλης» το χοροστάσι ήταν ο χώρος όλων των δημόσιων εορταστικών εκδηλώσεων της κοινότητας. Ειδικά στο πανηγύρι, οι θεατές,

παλαιότερα, απλώνονταν στα τρία διαζώματα και διακρίνονταν για τη σοβαρότητα με την οποία παρακολουθούσαν τον χορό. Όπως γλαφυρά περιγράφει ο Αυδίκος «οι άντρες καθισμένοι στο πεζούλι, του Άη Νικόλα, οι γυναίκες κάτω στο διάζωμα, εκεί που το κελάρυσμα του αυλακιού της Γκούρας, συνόδευε τα βιολιά. Και φυσικά όλοι τους είχαν να δουν κάτι ξεχωριστό. Να καμαρώνουν γιους και θυγατέρες, γαμπρούς και νύφες και πάνω απ' όλα να επισημάνουν διακριτικά τους στόχους των προξενιών» (Αυδίκος, 2005: 89). Σήμερα, το πανηγύρι γίνεται στον ίδιο χώρο, στο χοροστάσι, με τη διαφορά ότι στο κάτω διάζωμα και σε ένα μέρος της πλατείας τοποθετούνται τραπέζια από τις όμορες ταβέρνες, που σερβίρουν ποτά και φαγητά.

Ο τόπος του πανηγυριού, το χοροστάσι, είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με την ιστορική διαδρομή του Συρράκου και παίζει σημαντικό ρόλο στον πολιτισμικό αυτοπροσδιορισμό των Συρρακιωτών. Είναι ο χώρος που φέρει αποτυπωμένη τη διαχρονική σφραγίδα του πολιτισμού της κοινότητας, ο χώρος που έχει μετατραπεί σε τόπο σχεδόν «ιερό» για τους απανταχού διασκορπισμένους σήμερα Συρρακιώτες.

Πανηγύρια στο Συρράκο πραγματοποιούνταν σε όλες τις τοπικές θρησκευτικές γιορτές του καλοκαιριού, όπως των Αγ. Αποστόλων, του Προφήτη Ηλία, της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος και της Κοιμήσεως της Θεοτόκου[7]. Παλαιότερα, αποτελούσαν ευκαιρία για συνάθροιση όλων των Συρρακιωτών μετά τον δύσκολο χειμώνα στα χειμαδιά ή στην ξενιτιά, για γαμήλιες ανταλλαγές, για σύσφιξη των συγγενικών δεσμών, για διασκέδαση, κ.ά. Όλα πραγματοποιούνταν σύμφωνα με την ίδια τελετουργική πρακτική, το σημαντικότερο όλων όμως ήταν και είναι αυτό που γίνεται της Παναγίας τον Δεκαπενταύγουστο.

Τα πανηγύρια στο Συρράκο ακολουθούν το ίδιο τυπικό. Το πρώι γίνεται η λειτουργία στην εκκλησία του αγίου που γιορτάζει, ενώ παλαιότερα ακολουθούσαν οι επισκέψεις στα σπίτια των αντρών που είχαν την ονομαστική τους γιορτή για ανταλλαγή ευχών και το οικογενειακό γεύμα. Η έναρξη του πανηγυριού γινόταν αμέσως μετά και ο κόσμος συγκεντρωνόταν στην κεντρική πλατεία, στο χοροστάσι, για να συμμετάσχει στον δημόσιο χορό ή να παρακολουθήσει από τα διαζώματα και τον περιβάλλοντα χώρο. Σήμερα, η έναρξη γίνεται το βράδυ με το άκουσμα των καθιστικών τραγουδιών από τους οργανοπαίκτες, που με τη βοήθεια των μικροφωνικών μηχανημάτων ακούγονται σε όλο το χωριό. Στο κάτω διάζωμα και σε ένα μέρος της πλατείας τοποθετούνται τραπέζια από τις όμορες ταβέρνες που σερβίρουν ποτά και φαγητά και το επάνω διάζωμα, μπροστά στην εκκλησία του Αγ. Νικολάου, παραμένει ελεύθερο για τους θεατές.

Στο πανηγύρι παλιότερα χόρευαν τα παντρεμένα και νιόπαντρα ζευγάρια, νέοι άντρες και ελεύθερες κοπέλες σε ηλικία γάμου. Όλοι έπρεπε όχι απλά να γνωρίζουν χορό, αλλά για να χορέψουν στην πρώτη θέση, να μπορούν να οδηγούν τον χορό και να συντονίζονται στον διπλό ή τριπλό χορό. Ο καθένας/-μία πιανόταν στο τέλος των κύκλων και χόρευε περιμένοντας να έρθει η σειρά του/της, για να βρεθεί στην κορυφή του χορού. Η τήρηση της σειράς του κύκλου ήταν και είναι αυστηρή και αλλαγή γινόταν και γίνεται σε ορισμένες περιπτώσεις μόνο μεταξύ των γυναικών κατόπιν συνεννόησης, ώστε να βρεθούν στην πρώτη θέση ζευγάρια ή στενοί συγγενείς. Όλοι χόρευαν από δύο χορούς και η διάρκεια κάθε χορού ήταν δύο γύροι της πλατείας, ώστε να υπάρχει ίση αντιμετώπιση από τους οργανοπαίκτες. Οι γυναίκες συμφωνούσαν μεταξύ τους και τον χορό-τραγουδι της επιλογής τους τον παράγγελλε ο άντρας πρωτοχορευτής, που ήταν και αυτός που πλήρωνε και τους μουσικούς. Οι χοροί που συνηθίζονται στο πανηγύρι είναι οι συρτοί –πατητός (συρτός στα τρία) και συρτός στα δύο–, το τσάμικο και οι πεντάσημοι, όπως Γιάνν' Κώστας, Μπαλατσός, Κάτω στην άσπρη πλάκα, κ.ά., ενώ λίγα είναι τα τραγούδια στη βλάχικη γλώσσα που συνηθίζονται στο πανηγύρι, όπως Βούλ' μάερι Βούλ', (Βούλα μωρ Βούλα) Νου τι αρ' ντι (μη γελιέσαι), Βίνι ουάρα σι φουτζιμ' (ήρθε η ώρα να φύγουμε), κ.ά. Η παραγγελιά αφορά τόσο τον κινητικό τύπο του χορού, όσο και το τραγούδι. Και για τα δύο οι Συρρακιώτες είναι πολύ περήφανοι και θεωρούν ότι στα δικά τους πανηγύρια χορεύονται και ακούγονται τα ωραιότερα τραγούδια (Δήμας, 1989· Γκαρτζονίκας, 2005· Γκαρτζονίκα-Κώτσικα, 2008).

Στο πανηγύρι το χορευτικό σχήμα είναι του διπλού, τριπλού και τετραπλού, ορισμένες φορές, ομόκεντρου ανοικτού κύκλου. Στον εξωτερικό κύκλο χορεύουν οι άντρες και στους εσωτερικούς κύκλους οι γυναίκες, που πάντα η συμμετοχή τους στον χορό είναι μεγαλύτερη. Οι χορευτές/-τριες είναι πιασμένοι από τις παλάμες με τα χέρια τεντωμένα προς τα κάτω, λόγω και της πολύωρης συνεχούς παραμονής στον χορό, και όταν φτάνουν στις 3-4 πρώτες θέσεις, λυγίζουν τους αγκώνες. Όλοι εκτελούν τα βασικά κινητικά μοτίβα, εκτός από τους πρώτους κάθε φορά του χορού που μπορούν να αυτοσχεδιάσουν, το συγκεκριμένο όμως σχήμα δεν παρέχει απεριόριστο χώρο για κινητικούς αυτοσχεδιασμούς. Παρατηρώντας τον διπλό ή τριπλό χορό του πανηγυριού διαπιστώνεται ότι οι χορευτές κινούνται ως ένα καλά συντονισμένο σύνολο με μικρά βήματα, καθώς το χορευτικό σχήμα δεν επιτρέπει κινητικές παρεκτροπές. Και είναι η εικόνα αυτή που κάνει τους Συρρακιώτες να αποφαίνονται για την επιτυχία ή μη του πανηγυριού (Δήμας, 1989).

Η μουσική κομπανία που παίζει στο πανηγύρι είναι αυτή που συνηθίζεται σε όλη την Ήπειρο αποτελούμενη από κλαρίνο, βιολί, λαούτο, ντέφι και τραγούδι. Κάποιες περιόδους και ανάλογα με τις αντιστάσεις της κοινότητας συμμετείχαν στο σχήμα κιθάρα και αρμόνιο, τα οποία τελικά δεν επικράτησαν, καθώς οι Συρρακιώτες προτιμούν την παραδοσιακή κομπανία. Το Συρράκο δεν είχε ποτέ δικούς του οργανοπαίκτες, για πολλά όμως χρόνια, πάνω από πενήντα, στο πανηγύρι παίζουν μέλη της οικογένειας των Γεροδημαίων, κάτι που έχει ταυτιστεί με τη «συρρακιώτικη» μουσικοχορευτική παράδοση. Πρόκειται για τους παλαιότερους Κώστα και Μήτσο στο βιολί, Γιώργο στο κλαρίνο και στο τραγούδι, Γιάννη στο λαούτο και στο τραγούδι, Νίκο στο βιολί και στο τραγούδι και σήμερα τον Κώστα στο τραγούδι. Η καταγωγή της οικογένειας των Γεροδημαίων είναι από την Πράμαντα Ιωαννίνων, ενώ εγκαταστάθηκαν στο χωριό Κηπίνα, όπου και κατοικούν μέχρι σήμερα. Σε αντίθεση με την πλειονότητα των λαϊκών οργανοπαικτών στην Ήπειρο, οι Γεροδημαίοι δεν είναι Γύφτοι. Ξεκίνησαν να παίζουν στο Συρράκο περίπου το 1950 και μέχρι σήμερα αποτελούν για τους Συρρακιώτες αναπόσπαστο κομμάτι της μουσικής τους «παραδόσης». Όπως υποστηρίζουν οι Συρρακιώτες ο Γεροδήμος μπορεί να «πιάσει» το χρώμα των «δικών μας» τραγουδιών. Ενδεικτικό αυτής της ταύτισης αποτελεί η πληθώρα των διαφόρων εκδόσεων με τραγούδια του Συρράκου από τους Συνδέσμους και οι ανέκδοτες ηχογραφήσεις από γάμους ή πανηγύρια, όπου παρατηρούμε ότι κατά καιρούς αλλάζουν όλοι οι οργανοπαίκτες της κομπανίας, εκτός των τραγουδιστών, που προέρχονται πάντα από την οικογένεια των Γεροδημαίων. Οι τραγουδιστές δεν είναι άλλοι από τον Νίκο, τον Γιάννη και σήμερα τον Κώστα Γεροδήμο[8].

Ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης η επιλογή των τραγουδιών του πανηγυριού, καθώς με ορισμένες εξαιρέσεις που αφορούν κυρίως στα πεντάσημα και ορισμένα τσάμικα, επικρατούν, κατά περιόδους, αυτά που έχουν γίνει γνωστά ευρέως μέσα από ηχογραφήσεις τις προηγούμενες δεκαετίες και μεταδίδονταν κυρίως από τις ραδιοφωνικές εκπομπές. Όλα παίζονται με πιο αργή ρυθμική αγωγή και «βαριά», ενώ ερμηνεύονται με συγκεκριμένο τρόπο από τους Γεροδημαίους συμβάλλοντας στη δημιουργία αυτού που σήμερα αναγνωρίζεται ως «συρρακιώτικο» μουσικό ύφος. Ο Κώστας Γεροδήμος, έχει πολύ ιδιαίτερη χροιά στη φωνή του, λόγω των πολλών λαρυγγισμών -κάτι που γινόταν, σε μικρότερο βαθμό, και παλαιότερα- χροιά η οποία, σύμφωνα με τους Συρρακιώτες, ταιριάζει άριστα με το μουσικό «ύφος» του Συρράκου. Κάθε νεόφερτο τραγούδι επομένως, για να γίνει αποδεκτό, πρέπει να προσαρμοστεί ερμηνευτικά στον τοπικό τρόπο. Τις τελευταίες σχεδόν δύο δεκαετίες έχει παγιωθεί το μουσικό ρεπερτόριο του πανηγυριού, καθώς οι Συρρακιώτες δείχνουν εμμονή στα παραδεδομένα και δεν επιτρέπουν την ένταξη νέων τραγουδιών, όπως είναι τα «νεοδημοτικά» που τα θεωρούν «γύφτικα» (Ζιώγας κ.ά., 2004)- Ντούλιας, 2009).

Το πανηγύρι ξεκινάει πάντα με καθιστικά τραγούδια. Πρώτα ο κόσμος ήθελε και θέλει να ακούσει ένα ντιμπάντι (καθιστικό) για να μπει στο κλίμα του πανηγυριού και να προετοιμαστεί για τον χορό. Καθιστικά που συνηθίζονται στο Συρράκο είναι: Σε τούτη τάβλα πούμαστε, Θέλτε δένδραμ ν' ανθίσετε, Παναγιωτούλα, κ.ά.

Οι χοροί του πανηγυριού είναι οι συρτοί –πατητός (συρτός στα τρία) και συρτός στα δύο-, το τσάμικο και οι πεντάσημοι, που αναγνωρίζονται από όλη την κοινότητα, ως οι καθαυτοί συρρακιώτικοι χοροί, όπως: Γιάνν' Κώστας, Μπαλατσός, Κάτω στην άσπρη πλάκα, Νου τι ρίντι, κ.ά. Ο κάθε πρωτοχορευτής/-τρια χορεύει δύο χορούς. Συνήθως, ο πρώτος χορός είναι από την κατηγορία των πεντάσημων ή τσάμικο και ο δεύτερος συρτός-πατητός ή συρτός στα δύο. Ο συρτός-πατητός χορεύεται με το γνωστό κινητικό μοτίβο του συρτού στα τρία, ενώ τα συρτά, ακόμη και τα καλαματιανά, χορεύονται με το κινητικό μοτίβο των έξι κινήσεων που συνηθίζεται και σε άλλες περιοχές. Τα τραγούδια των συρτών χορών είναι Βούλα, Κιτρολεμονιά, Αυτά τα μάτια Δήμο μ', Παιδιά της Σαμαρίνας, Μου 'πανε τα γιούλια, Αριστείδης, Το βλέπεις κείνο το βουνό, Δόντια πυκνά, Μηλίτσα, κ.ά. Το τσάμικο, παλαιότερα χορευόταν με 10 κινήσεις, ενώ εδώ και αρκετές δεκαετίες έχει επικρατήσει ο τύπος των 8 κινήσεων, καθώς έχει εκλείψει η μία τριπλή κίνηση προς τα πίσω. Συνοδεύεται από πολλά τραγούδια, όπως: Για μένα βρέχουν τα βουνά, Γιατί είναι μαύρα τα βουνά, Βλαχοθανάσης, Ασημόκουπα, Δυο πουλάκια, Απόψε δεν κοιμήθηκα, Αγγέλω, Κώσταμ' τα χιόνια λιώσανε, Τζουμέρκα μου περήφανα, κ.ά. Η ειδική κατηγορία των πεντάσημων, όπως Γιανν' Κώστας, Κάτω στην άσπρη πλάκα, Μπαλατσός, , Νου τι αρ' ντι (μη γελιέσαι), κ.ά. χορεύονται με 12 βήματα. Στον χορευτικό τρόπο των πεντάσημων χορεύονται στο Συρράκο και η Βασιλαρχόντισσα, ο Κωσταντάκης, η Μπολονάσαινα και η Βιργινάδα. Ο Γιανν' Κώστας, που θεωρείται ο κυρίως συρρακιώτικος χορός έχει και δεύτερο κινητικό μοτίβο, το γνωστό του χορού «μέσα-έξω» ή «κλειδωτού». Αν και αναφέρεται σε ιστορικό πρόσωπο[9], αποδίδεται μόνο οργανικά, καθώς το πιθανότερο είναι ότι οι στίχοι, για διάφορους λόγους, έχουν ξεχαστεί. Στο πανηγύρι συνηθίζονται επίσης και χοροί με διμερή κινητική φόρμα, που εναλλάσσονται από πατητό σε συρτό-καλαματιανό, όπως το Για μια φορά είν' η λεβεντιά ή από τσάμικο σε συρτό, όπως ο Γιάννης ο Περατιανός (Δήμας, 1989· Γκαρτζονίκας, 2005· Γκαρτζονίκας-Κώτσικα, 2008).

Ανακεφαλαιώνοντας, το παραδοσιακό πανηγύρι, αποτελεί για τους Συρρακιώτες, που ζουν πλέον διασκορπισμένοι σε διάφορα αστικά περιβάλλοντα, έναν τρόπο έκφρασης της κοινότητας και των ομάδων που τη συγκροτούν και ένα από τα πολυτιμότερα πολιτισμικά/συμβολικά κεφάλαια αυτοπροσδιορισμού της. Παρά τα διάφορα γεγονότα που διαταράσσουν τη συνέχεια και την επικοινωνία των μελών της, το πανηγύρι κατορθώνει, ενσωματώνοντας τις κοινωνικές και πολιτισμικές αλλαγές της κοινότητας, να αποτελεί ένα βασικό διαφοροποιητικό στοιχείο που τη διακρίνει ως προς τους «άλλους», τους έξω, συνιστώντας έτσι έναν από τους σημαντικότερους δείκτες της πολιτισμικής ταυτότητας των Συρρακιωτών.

Το πανηγύρι του Δεκαπενταύγουστου στο σύνολό του, ως τελετουργική πρακτική και χορευτικό δρώμενο (χορευτικό σχήμα, χορευτικά μοτίβα, ύψος) αποτέλεσε και αποτελεί σύμβολο ιδιαίτερης ταυτότητας, που συσπειρώνει τους Συρρακιώτες σε μια κοινή αίσθηση και έκφραση του συλλογικού «ανήκειν». Μέσω του πανηγυριού, στον γεμάτο συμβολισμούς χώρο της πλατείας, οι Συρρακιώτες ανανεώνουν την πολιτισμική τους ταυτότητα και εξασφαλίζουν τη συνέχεια της κοινωνικής μνήμης. Η συμμετοχή στο πανηγύρι του Δεκαπενταύγουστου στο Συρράκο θεωρείται η εμβάπτιση στο συλλογικό παρελθόν της κοινότητας και αποτελεί μοναδική ευκαιρία ανανέωσης των δεσμών των διασκορπισμένων σήμερα Συρρακιωτών. Με την προσήλωση στο χορευτικό σχήμα του διπλού χορού (δύο ή τρεις ομόκεντροι κύκλοι), την επιλογή χορών και τραγουδιών που θεωρούνται ότι εκφράζουν τη συρρακιώτικη παράδοση, το πανηγύρι του Δεκαπενταύγουστου μετεξελίχθηκε στο μέσον ανάδειξης και συγκρότησης ταυτόχρονα της ιδιαίτερης τοπικής πολιτιστικής ταυτότητας.[10]

Στους νέους ιδίως Συρρακιώτες που επιμένουν να επιστρέφουν στο χωριό των παππούδων τους, ο χορός στο πανηγύρι δίνει τη δυνατότητα μέσα από την επανάληψη σωματικών κινήσεων, που έχουν μάθει κυρίως στα χορευτικά τμήματα των Συνδέσμων, να βιώσουν την κοινή καταγωγή και τη μύηση στα τελετουργικά στοιχεία του πανηγυριού.[11] Οι Συρρακιώτες επιδιώκουν μέσω του πανηγυριού να συνδεθούν με το κοινό πολιτισμικό παρελθόν. Ένα

παρελθόν που με επιμονή, μετά τη δεκαετία του '60 που η εγκατάσταση στους νέους τόπους γίνεται πλέον μόνιμη και η «επιστροφή στις ρίζες» κυριαρχεί, προσπαθούν να ανασυστήσουν μέσω του πανηγυριού. Σε αντίθεση με τη βαθμιαία λήθη που επέρχεται από τις καθημερινές ανάγκες στους καινούργιους τόπους εγκατάστασης, τα χορευτικά κινητικά σχήματα, εγγεγραμμένα στο σώμα των φορέων, διατηρούν όπως φαίνεται, σε σημαντικό βαθμό την αρχική τους μορφή (Σπηλιωτοπούλου, 2001).

4. Διαδικασία μετάδοσης από γενιά σε γενιά

Παλαιότερα, οι οικογένειες έδιναν μεγάλη σημασία στην εκμάθηση από τα νεαρά μέλη της οικογένειας του εθιμικού κώδικα και των χορών του πανηγυριού. Εξάλλου, η εμφάνιση και ο χορός στο πανηγύρι αποτελούσε έναυσμα για την εκκίνηση του προξενιού, ενώ συνιστούσε σημαντικό κριτήριο για την αξιολόγηση της προσωπικότητας του νέου και της νέας. Γι' αυτό και όλες οι οικογένειες προσπαθούσαν να προετοιμάσουν τα παιδιά τους για την πρώτη εμφάνιση στο πανηγύρι. Επιπλέον, στα πανηγύρια τα παιδιά συμμετείχαν ως θεατές και παρακολουθούσαν όλα τα τεκταινόμενα, ενώ οι έφηβοι πιάνονταν στο τέλος του κύκλου και προσπαθούσαν να αντιγράψουν τους μεγάλους. Έτσι, μάθαιναν να χορεύουν και αυτά, κάτι που συνεχίζεται μέχρι και σήμερα. Παρ' όλα αυτά, κύριοι φορείς εκμάθησης των χορών και του εθιμικού κώδικα του πανηγυριού είναι πλέον τα χορευτικά τμήματα των κατά τόπους Συνδέσμων.

Σήμερα, οι χοροί του πανηγυριού παρουσιάζονται στο πλαίσιο παραστάσεων ελληνικού παραδοσιακού χορού όχι μόνο από τις χορευτικές ομάδες των Συνδέσμων Συρρακιωτών, αλλά και από πολιτιστικούς συλλόγους σε όλη την Ελλάδα. Μια έρευνα στο διαδίκτυο όμως αρκεί για να διαπιστώσει κανείς ότι πολλές φορές οι μουσικές και χορευτικές επιτελέσεις απέχουν από το ύφος και το ήθος της συρρακιώτικης παράδοσης.

IV. Ιστορικό και γενεαλογία

Μέχρι τη δεκαετία του 1980 το πανηγύρι ξεκινούσε το μεσημέρι και τελείωνε με τη δύση του ήλιου. Μετέπειτα, με απόφαση της κοινότητας μετατράπηκε σε βραδινό.

Το παραδοσιακό πανηγύρι αποτελεί σημαντικό κομμάτι της ζωής των Συρρακιωτών και συνδέεται άρρηκτα με όλες τις φάσεις της ιστορίας τους. Στην περίοδο της ακμής του χωριού, που η απόληξή της φθάνει μέχρι τη δεκαετία του '50, η συμμετοχή στο πανηγύρι του Δεκαπενταύγουστου είναι πάνδημη, με προεξάρχοντες, παλαιότερα, τους ραφτάδες και μεταγενέστερα τους μεγαλοσελιγκάδες, με διπλό, τριπλό και τετραπλό πολλές φορές χορό. Όπως ενδεικτικά σημειώνει ο Δήμας, για πρώτη φορά στην κεντρική πλατεία χόρεψαν άτομα από την κοινωνική ομάδα των κτηνοτρόφων στα τέλη του 19ου αιώνα (Δήμας, 1992: 9).

(Φωτ. αρχείο Κ. Μπίτσου)

1930, 15αύγουστος στο Συράκο

1930, 15αύγουστος στο Συρράκο

Όταν αρχίζει η παρακμή του χωριού και σταδιακά εγκαταλείπεται από τους κατοίκους, με πρώτους τους ραφτάδες, οι χωρικές οριοθετήσεις διαφοροποιούνται. Οι μεγαλοτσελιγκάδες καταλαμβάνουν τις θέσεις εξουσίας, κάνουν τα γαμήλια γλέντια στο χοροστάσι, πρωτοστατούν στο πανηγύρι επικυρώνοντας την κοινωνική τους θέση με τις μεγάλες εισφορές στους οργανοπαίκτες[12] και με την επιλογή «βλάχικων», κατά το πλείστον, τραγουδιών, κ.ά. (Ζιώγας κ.ά. 2004, τ.2: 206).

Η μεγάλη σημασία του πανηγυριού για του Συρρακιώτες φαίνεται, όταν οι καλοκαιρινές συναντήσεις όλων των Συρρακιωτών στο πανηγύρι του χωριού είναι δύσκολο να πραγματοποιηθούν, καθώς η δυσκολία πρόσβασης –ο δρόμος ολοκληρώθηκε το 1976– και μεγάλο μέρος των επαγγελματικών δραστηριοτήτων τους διεξάγεται στα πεδινά. Το πανηγύρι μεταφέρεται στην τοποθεσία της Αγίας Φανερωμένης στην Πρέβεζα, όπου έχει εγκατασταθεί ο μεγαλύτερος αριθμός Συρρακιωτών. Αν και ο τόπος του χορού αλλάζει, το όλο τελετουργικό παραμένει το ίδιο, με συμμετοχή όλων των διασκορπισμένων Συρρακιωτών, με διπλό ή τριπλό κύκλο, με τους συρρακιώτικους χορούς και με τα «δικά μας» όργανα που αναπαράγουν τους γνωστούς ήχους και παραπέμπουν στο πανηγύρι του χωριού. Η ανάγκη για συμμετοχή σε ένα κοινό πολιτισμικό παρελθόν είναι παρούσα. Όπως σημειώνει ο Αυδίκος στη μελέτη του για τους Συρρακιώτες της Πρέβεζας, ο χορός είναι αυθόρμητος και φυσικός και το πανηγύρι επιτελεί τις ίδιες λειτουργίες όπως παλαιότερα: τη συνεύρεση των διασκορπισμένων Συρρακιωτών, την ανανέωση των παλαιών δεσμών και τη συνέχιση της ενδογαμίας μέσω του προξενιού (Αυδίκος, 2000: 378-380).

Πανηγύρι στη Φανερωμένη Πρέβεζας, 1950

Πανηγύρι στη Φανερωμένη Πρέβεζας, 1950

Φωτογραφία 2.[13]

Η νοσταλγία όμως για τον δικό τους τόπο του πανηγυριού τους ώθησε να εγκαταλείψουν γρήγορα τη Φανερωμένη, που γι' αυτούς δεν ήταν παρά ένας απρόσωπος χώρος. Η Φανερωμένη με τις ελιές δεν μπορεί να αντικαταστήσει το χοροστάσι στην πέτρινη πλατεία με τον πλάτανο. Απουσιάζουν όλα εκείνα τα «σημάδια» του τόπου που επανενεργοποιούν τη μνήμη και παραπέμπουν στο κοινό πολιτισμικό παρελθόν. Το πανηγύρι έξω από τον τόπο του απλώς εξυπηρέτησε την κοινότητα σε κάποιες φάσεις της ιστορικής της διαδρομής. Από το τέλος της δεκαετίας του '70 το πανηγύρι επανέρχεται στον ιστορικό του χώρο, στο χοροστάσι του χωριού, γύρω από τον πλάτανο. Για μερικά χρόνια η συμμετοχή των Συρρακιωτών στον χορό συνεχίζει να γίνεται με το ίδιο τυπικό καλύπτοντας ανάγκες, όπως της διασκέδασης, της συνεύρεσης και του προξενιού.

Πανηγύρι στο Συρράκο το 1976 [14]

Γρήγορα όμως οι νέες κοινωνικές συνθήκες διαβίωσης των Συρρακιωτών στις πόλεις δημιούργησαν νέες ανάγκες στη θέση των παλαιών και οι χορευτικές ομάδες των Συνδέσμων χορεύουν σήμερα πρώτες στο χοροστάσι του χωριού, δίνοντας τον τόνο του «αυθεντικού» και του «γνήσιου» συρρακιώτικου χορού.

Σήμερα το πανηγύρι, ενώ έχει χάσει τις παλιές του λειτουργίες, παραμένει στο κοινωνικό προσκήνιο του χωριού, γιατί προφανώς καινούργιες ανάγκες τού απέδωσαν νέο χαρακτήρα. Το πανηγύρι δεν αποτελεί οργανικό κομμάτι της σημερινής ζωής των Συρρακιωτών, όπως και το χωριό είναι πια το καταφύγιο από την ομογενοποιημένη ζωή της πόλης, που δίνει την ευκαιρία της βίωσης μιας ιδιαίτερης πολιτισμικής κληρονομιάς, τα στοιχεία της οποίας μεταβιβάζονται «απουσία του χώρου», κυρίως μέσω των ποικίλων δραστηριοτήτων των κατά τόπους Συνδέσμων Συρρακιωτών.

Σύνδεσμος Συρρακιωτών, παράσταση στο χοροστάσι

Σύνδεσμος Συρρακιωτών, παράσταση στο χοροστάσι

Τις τελευταίες δεκαετίες που το χωριό δεν έχει πλέον μόνιμους κατοίκους το πανηγύρι του Δεκαπενταύγουστου δίνει την ευκαιρία σε όσους συμμετέχουν, να δηλώσουν με την παρουσία τους την πίστη τους στη κοινή καταγωγή και με τον χορό τους την προσήλωσή τους στη συρρακιώτικη πολιτισμική παράδοση. Διατηρώντας σταθερό το χορευτικό σχήμα και παγιώνοντας τις τελευταίες δεκαετίες το μουσικοχορευτικό του περιεχόμενο, το πανηγύρι λειτούργησε, σε πολλά και διαφορετικά επίπεδα σε κάθε φάση μετασχηματισμού της συρρακιώτικης κοινωνίας. Ο Δήμας στην εργασία του για τον παραδοσιακό χορό στο

Συρράκο έχει καταγράψει τις καινοτομίες που έχουν ενσωματώσει οι Συρρακιώτες στον χορό τις τελευταίες δεκαετίες και αφορούν κυρίως στις περισσότερο απελευθερωμένες κινήσεις των χορευτριών και στους αυτοσχεδιασμούς των πρωτοχορευτών, ανδρών και γυναικών (Δήμας, 1989: 142-143).

Σταδιακά, αλλαγές παρατηρούνται στην ερμηνεία των τραγουδιών του δημόσιου χορού από παλαιότερα έως σήμερα, όπως η πιο αργή ρυθμική αγωγή όσον αφορά στα τσάμικα, αλλά και η μικρή προτίμηση των χορευτών στα συρτά (δίσημα και τρίσημα), τα οποία ήταν απαραίτητα παλαιότερα ως ο δεύτερος χορός που χόρευε ο πρωτοχορευτής/-τρια στο πανηγύρι. Οι αλλαγές αυτές συνοδεύονται και από ανάλογες μεταβολές όχι μόνο στο χορό καθαυτό, αλλά και στο γενικότερο «ύφος» του πανηγυριού. Οδηγούν σε περισσότερο «ατομικές» επιτελέσεις, με μεγάλη έμφαση στον αυτοσχεδιασμό του πρωτοχορευτή, αφαιρώντας έτσι σημαντικά στοιχεία από τη συλλογική έκφραση του δημόσιου χορού. Αισθητή είναι επίσης η συμμετοχή των νέων στον χορό του πανηγυριού τα τελευταία χρόνια, με χορούς και τραγούδια από το κυρίως συρρακιώτικο ρεπερτόριο, κάτι που προφανώς αντανάκλα την επίδραση των Συνδέσμων σε αυτόν τον τομέα. Πολλές φορές η νεολαία του χωριού, προσέρχεται ομαδικά να χορέψει στο πανηγύρι τις πρωινές ώρες, όταν αποχωρούν οι γηραιότεροι. Με τον τρόπο αυτό τηρεί τη διάκριση που έχει επικρατήσει, γενικότερα στη διασκέδαση, μεταξύ των διαφόρων ηλικιακών ομάδων (Γκαρτζονίκα-Κώτσικα, 2008).

V. Σημασία του στοιχείου για την Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά

1. Τρόποι αξιοποίησης

Το Συρράκο θεωρείται ιστορικό χωριό και είναι γνωστό για την αρχιτεκτονική κληρονομιά και την ομορφιά του φυσικού περιβάλλοντός του. Η μεγάλη δημοσιότητα στα μέσα μαζικής ενημέρωσης τα τελευταία χρόνια έχει αυξήσει κατακόρυφα τον αριθμό των επισκεπτών. Η τουριστική ανάπτυξη του χωριού με σεβασμό στο περιβάλλον απασχολεί συνεχώς τους Συρρακιώτες, γεγονός που αντανάκλαται στη διοργάνωση ημερίδων και στη συνεργασία με ειδικούς επιστήμονες[15]. Όμως το πανηγύρι αποτελεί ένα ξεχωριστό στοιχείο για τους Συρρακιώτες, άμεσα συνδεδεμένο με την αρχιτεκτονική του χωριού, το φυσικό περιβάλλον και την πολιτιστική τους ταυτότητα.

Η συμμετοχή στο πανηγύρι τους δίνει δύναμη για όλη τη χρονιά. Είναι αυτό που τους κάνει να αισθάνονται ότι ανήκουν στη μεγάλη κοινότητα των Συρρακιωτών. Γι' αυτό, θέλουν, όχι μόνο σήμερα αλλά και στο μέλλον, να έχουν όλοι την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με τις βιωματικές εμπειρίες του παραδοσιακού πανηγυριού και να γνωρίσουν τον τρόπο που χόρευαν και συνεχίζουν να χορεύουν στον τόπο τους, στο χοροστάσι του Συρράκου. Κάτι τέτοιο θα καθίστατο εφικτό με βιντεοσκοπήσεις του πανηγυριού, που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν στα σεμινάρια αλλά και ως εκπαιδευτικό υλικό στη διδασκαλία του από τα σχολεία και τους συλλόγους, αλλά και με διαλέξεις, ημερίδες και συνέδρια.

Πιστεύουμε ότι η ένταξη του πανηγυριού μας στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας θα έχει καθοριστική σημασία για την αποτύπωση αλλά και την προστασία του πανηγυριού, ιδίως του Δεκαπενταύγουστου, που κινδυνεύει από την μεταφορά αστικών προτύπων που διαβρώνουν το παραδοσιακό ήθος του. Ευχόμαστε να λειτουργήσει, όπως και η ανακήρυξη του Συρράκου ως διατηρητέου αρχιτεκτονικού μνημείου, ενισχύοντας την αυτο-εκτίμηση αλλά και την προσπάθεια για την τήρηση του παραδοσιακού πλαισίου.

Ελπίζουμε η ένταξη του πανηγυριού μας στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς να σταθεί η αφορμή για την πραγματοποίηση όλων των παραπάνω.

Παραθέτουμε στη συνέχεια τους στίχους ορισμένων τραγουδιών από το ρεπερτόριο του πανηγυριού.

Παναγιωτούλα (καθιστικό)

Ωρέ, πήρεν ο Μάρτης δώδεκα, Παναγιωτούλα μου

Κι Απρίλης δεκαπέντε

Βγήκαν οι βλάχοι στα βουνά

Ωρέ, βγήκαν οι βλάχοι στα βουνά, Παναγιωτούλα μου

Όλα τα τσελιγκάτα

Του Παναγιώτ' τα πρόβατα

Ωρέ, του Παναγιώτ' τα πρόβατα, Παναγιωτούλα μου

Δε φάνηκαν ναρθούνε

Μείναν στους κάμπους μοναχά

Ωρέ, μείναν στους κάμπους μοναχά, Παναγιωτούλα μου

Κι δίχως τα κουδούνια

Πήγε κι Παναγιώταινα

Ωρέ, πήγε κι Παναγιώταινα , Παναγιωτούλα μου

Με το παιδί στα χέρια

Νύχτα επήρε τ' άλογο

Ωρέ, νύχτα επήρε τ' άλογο, Παναγιωτούλα μου

Νύχτα το καλιγώνει

Και νύχτα καβαλίκεψε

Ωρέ, και νύχτα καβαλίκεψε, Παναγιωτούλα μου

Στα πρόβατα να πάει

Από μακριά τους ρώτησε

Ωρέ, από μακριά τους ρώτησε, Παναγιωτούλα μου

Και τους καλημερίζει

Παιδιά μου τι σας λείπεται

Ωρέ, παιδιά μου τι σας λείπεται, Παναγιωτούλα μου

Τι είστε λερωμένα

Ο Παναγιώτης λείπεται, εδώ και δέκα μέρες.

**Ντι κου νίκα (Από μικρή),
πατητός σε τετράσημο ρυθμό στη βλάχικη γλώσσα**

Ντι κου νίκα τι αστιπτάι (από μικρή σε περίμενα)
Σι τι κρέστι, σι τι λιάου, Βαγγελίτσα νι (για να αναπτυχθείς να σε πάρω)
Σι τι κρέστι, σι τι λιάου, (για να αναπτυχθείς να σε πάρω
πω-πω μαρ' νίκα νι (πωπώ μικρή μου)
Άπα αράτσι ντι λα γκούρα (νερό κρύο από τη Γκούρα)
σι τι μπάσου μες του γκούρα (και να σε φιλήσω στο στόμα)
Τι κρισκούς ντι τα αναλάς, (αναπτύχθηκες και ψήλωσες)
σι τι φιάτσισ τρι μαρτάρι, Βαγγελίτσα νι (και έγινες για παντρεία)
σι τι φιάτσισ τρι μαρτάρι, (και έγινες για παντρεία)
πω-πω μαρ' νίκα νι (πωπώ μικρή μου)
Φρίτζι βεάρντι ντι μιρ'τσίνου, (φύλλο πράσινο από βάτο)
σι τι μπάσου μ'έσου του σίνου. (και να σε φιλήσω στο στήθος).

**Βούλ' μαέρι Βούλ' (Βούλα μωρή Βούλα),
συρτός σε επτάσημο ρυθμό στη βλάχικη γλώσσα**

Βούλ' μαέρι Βούλ' (Βούλα μωρή Βούλα)
σουόρα νι Πρασκευούλ' (αδερφή μου Παρασκευούλα)
τσι αί κουσίτσα τσ' γκάλμπιν' (που έχεις την κοσίδα σου κίτρινη)
σ'φάτσα τσ' κα δαμάσκιν' (και το πρόσωπό σου σα δαμάσκηνο.)
Μαέρι λετς'πούνου του κάλι (Μωρή έβγα μέχρι το δρόμο)
ιτς'ντάου ούν' πουρτουκάλι (να σου δώσω ένα πορτοκάλι.)
λετσ' πουνου λα Γκούρ' (Έβγα μέχρι την Γκούρα)
ι ν' μπ' σαέμου του γκούρ' (να φιληθούμε στο στόμα).
Λετσ' πούνου λα βιτσίνου (Έβγα μέχρι στο γείτονα)
ι τι μπάσου του σίνου (να σε φιλήσω στο στήθος).
Λετσ' πούνου λα μουάρ' (Έβγα μέχρι στο μύλο)
ι τι μπάσου νίγκα ουν' ουάρ' (να σε φιλήσω ακόμα μια φορά).
Σ' άμα νου μι βέρι μάερι Βούλ' (Και αν δε με θέλεις μωρή Βούλα)

σουόρα νιη Πρασκευούλ' (αδερφή μου Παρασκευούλα)
λετσ' πούνου λα Πέρι (Έβγα μέχρι το Πέρι)
τρ' ι τι τράγκου ντι του πιέρι (για να σε τραβήξω απ' τα μαλλιά).

**Νου τι αρ' ντι φεάτ' νιίκ' (Μη γελιέσαι κοπέλα μικρή),
πεντάσημο στη βλάχικη γλώσσα**

Νου τι αρ' ντι φεάτ' νιίκ' (Μη γελιέσαι κοπέλα μικρή)
Κ' τσί λα νόι νου γίνι (γιατί σε μας δεν έρχεσαι).
Μούντι ανάλτου αβέμου του μέσι (βουνό ψηλό έχουμε στη μέση)
Σ' νου β' πότσ' ι λου τρέτσι (και δε θα μπορέσεις να το περάσεις)
Τρ' χ'τίρα ατ' έου αρέ τζόνι (για το χατίρι το δικό σου μωρέ λεβέντη)
Σ' τρ' κριπάρα αλτόρου (και για το σκάσιμο των άλλων)
Πιτρουνίκλι β' μι φάκου (πέρδικα θα γίνω)
Σ' ιέου λα βόι β' γίνου (και εγώ σε σας θα έρθω)
Β' άφλι ρ'όου μούλτου μάρι (θα βρεις ποτάμι πολύ μεγάλο)
Σ' νου β' πότσ' ι λου τρέτσι (και δε θα μπορέσεις να το περάσεις)
Πέσκου μάρι β' μι φάκου (ψάρι μεγάλο θα γίνω)
Σ' ιέου λα βόι β' γίνου (και εγώ σε σας θα έρθω)
Τρ' σιμππ'έλου ατ' έου αρέ τζόνι (για τον καημό το δικό σου μωρέ λεβέντη)
Σ' τρ' κριπάρα αλτόρου (και για το σκάσιμο των άλλων)
Β' άφλι σ' σουάκρ' μούλτου ράου (θα βρεις και πεθερά πολύ κακιά)
Σ' νου β' πότσ' ι φάτσι (και δε θα μπορέσεις να κάνεις)
σουάκρ' ράου νιβεάστι' μπούν' (πεθερά κακιά νύφη καλή)
γκίνι β' τριτσέμου. (καλά θα περάσουμε).

Κάτω στην άσπρη πλάκα (πεντάσημο)

Κάτω στην άσπρη πλάκα, μωρέ πλάκα
ωρέ και κάτω σε γιαλό, μη κλαις Γιαννάκαινα
Εκεί ήταν μαζεμένοι όλο γενίτσαροι
Συμβούλιο εκάναν κι όλο συζήταγαν
Το Γιάννη να σκοτώσουν τον αμαρτωλό

Και ρίξαν δυό ντουφέκια τον ανήφορο

Θέλω να ρίξει μια βροχή (τσάμικο)

Θέλω να ρίξει μια βροχή κι' ένα βαρύ χαλάζι

Για να σαπίσουν τα λουριά, να πέσουν τα κουδούνια

Να χάσει ο νιος τα πρόβατα, να χάσει ο νιος τα γίδια

Για να 'ρθει απόψε σπίτι μου μέσα στην αγκαλιά μου.

Γιατί είναι μαύρα τα βουνά (τσάμικο)

Γιατ' είναι μαύρα τα βουνά
γιατ' είν' ανταριασμένα
Βλέπουν το Χάρο πούρχεται
στο γρίβαν καβαλάρη.

Παίρνει τους νιούς απ' τα μαλλιά
γερόντους απ' το χέρι.
Παίρνει και τα μικρά παιδιά,
στη σέλα κρεμασμένα.

Απόψε δε κοιμήθηκα (τσάμικο)

Ωρέ απόψε δε κοιμήθηκα

και σήμερα νυστάζω

ωρέ γιατί πολύ κουβέντιασα

με μια γειτονοπούλα

ωρέ να της μιλήσω ντρέπομαι

να της το πω φοβούμαι

Ασημόκουπα (τσάμικο)

Σ' αυτή την ασημόκουπα, μωρέ,
θέλω να πιω πέντ' έξι,
κι αν δε μεθύσω κόρη μου, μωρέ,
κέρνα μ' όσο να φέξει.

Ώσπου να σκάσ(ει) ο Αυγερινός, μωρέ,
να πάει η πούλια γιόμα.
Να κάτω να συλλογιστώ, μωρέ,
να πω όλα τα κιντέρια.

Η ξενιτιά κι ο θάνατος, μωρέ,
η πίκρα και η αγάπη.

Τα τέσσερα ζυγίστηκαν, μωρέ,
σ' ένα βαρύ καντάρι.

Μηλίτσα, πατητός σε τετράσημο ρυθμό

Μηλίτσα πούσαι στο γκρεμό τα μήλα φορτωμένη

Τα μήλα σου, αχ μηλίτσα μου

Τα μήλα σου λιμπίζομαι και το γκρεμό φοβάμαι

Κί' αν το φοβάσαι, αχ μηλίτσα μου

Κί' αν το φοβάσαι το γκρεμό, έλα απ' το μονοπάτι.

Τεκμηρίωση Βιβλιογραφία

- Αραβαντινού, Π.(1905), Μονογραφία περί Κουτσοβλάχων, Αθήνα, τυπ., Κουτσουλίνου Σ.
- Αυδίκος, Γ. (2005), Αναφορά στη Μουσικοχορευτική παράδοση του Συρράκου, στο Πρακτικά 1ου, 2ου , 3ου , 4ου , 5ου , 6ου , 7ου Σεμιναρίων Λαογραφίας και Βλάχικων Παραδοσιακών Χορών-Ημερίδων Πανελληνίων Ανταμωμάτων – Συμποσίων Ιστορίας, Λαογραφίας, Βλάχικης Παραδοσιακής Μουσικής και Χορών. Αδάμ Κ., (Επιμ.), εκδ. ΠΟΠΣ Βλάχων, Λάρισα.
- Αυδίκος, Γ.Ε. (1993), Η ταυτότητα της περιφέρειας στο μεσοπόλεμο. Το παράδειγμα της Ηπείρου, Καρδαμίτσας, Αθήνα.
- Αυδίκος, Γ.Ε. (2000), Πρέβεζα 1945-1990. Όψεις της μεταβολής μιας επαρχιακής πόλης, Λαογραφική εξέταση, 2η Εκδ., Δήμος Πρέβεζας, Πρέβεζα.
- Αυδίκος, Γ.Ε. (2003), «Συρράκο: Οικονομική και κοινωνική διάχυση του ορεινού χώρου, Σχόλια σε ένα χειρόγραφο του μεσοπολέμου», στο π. Γεωγραφίες, τ. 5, Αφιέρωμα στην Ήπειρο, σελ.135-147.
- Αυδίκος, Γ.Ε. (2004), Πανηγύρια και Χορευτικοί όμιλοι: Βίωση και αναβίωση της παράδοσης, στο Τ., Χορευτικά Ετερόκλητα, Ε. Αυδίκος, Ρ. Λουτζάκη, Χρ. Παπακώστας, (Επιμ.), Αθήνα, σσ. 203-212.
- Γάτσιος, Δ. (2002), Κτηνοτρόφων άνοδος και κάθοδος, Ιωάννινα: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ιωαννίνων/Σύνδεσμος Συρρακιωτών Ιωαννίνων.
- Γκαρτζονίκας, Η. (2005), Η ιδιαιτερότητα των χορών της περιοχής των χωριών Συρράκου και Καλαρρυτιών, στο Πρακτικά 1ου, 2ου , 3ου , 4ου , 5ου , 6ου , 7ου Σεμιναρίων Λαογραφίας και Βλάχικων Παραδοσιακών Χορών-Ημερίδων Πανελληνίων Ανταμωμάτων -Συμποσίων Ιστορίας, Λαογραφίας, Βλάχικης Παραδοσιακής Μουσικής και Χορών. Αδάμ Κ., (Επιμ.), εκδ. ΠΟΠΣ Βλάχων, Λάρισα.
- Γκαρτζονίκα-Κώτσικα, Ε. (2008), «Συρράκο: Η “δεύτερη ύπαρξη” του χωριού και του χορού», στο Μεράτζας, Χ. (Επιμ.), Πρακτικά Α΄ Επιστημονικού Συνεδρίου για τα Τζουμέρκα, Ο Τόπος, η Κοινωνία και ο Πολιτισμός. Διάρκειες και τομές. Ιωάννινα. Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Τζουμέρκων.

- Γκαρτζονίκα-Κώτσικα, Ε., (2010), Σύνδεσμος Συρρακιωτών Αθήνας 1932-2010. Προφορική Ανακοίνωση στην ημερίδα, Οι Σύνδεσμοι Συρρακιωτών, Πνευματικό Κέντρο Συρράκου, Συρράκο.
- Γκαρτζονίκα-Κώτσικα, Ε., (2014), «Συρράκο και Συρρακιώτες τη μεταπολεμική περίοδο: ανασυγκροτώντας την ταυτότητα», στο Ε.Γ. Αυδίκος- Σ. Νταλαούτης, (Επιμ.), Μελετώντας την παρουσία του Συρράκου στο χώρο και το χρόνο, Πρέβεζα. Δήμος Βόρειων Τζουμέρκων.
- Δήμας, Σ.Η., (1989), Ο παραδοσιακός χορός στο Συρράκο. Λαογραφική και Ανθρωπολογική προσέγγιση, διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.
- Δήμας, Σ.Η., (1992), Ο χορός στην κοινωνική ζωή της Ηπείρου. Επιδράσεις και εξελίξεις, Αθήνα.
- Δήμας, Σ.Η., (1993), Η χορευτική παράδοση της Ηπείρου, Αθήνα.
- Δήμας, Σ.Η., (2003), «Το μουσικοχορευτικό ρεπερτόριο του Συρράκου», εφ. Αντίλαλοι του Συρράκου, αρ.φυλ.,179, Ιωάννινα, σελ.2.
- Εφημερίδα, «Αντίλαλοι του Συρράκου», (2006), Αρ.Φυλ.204, Ιωάννινα.
- Δαμιανάκος, Σ., Ε. Ζακοπούλου, Χ. Κασσίμης, Β. Νιτσιάκος (1997), Εξουσία, Εργασία και Μνήμη σε τρία χωριά της Ηπείρου. Η τοπική δυναμική της επιβίωσης, Πλέθρον-ΕΚΚΕ, Αθήνα.
- Ζιώγας Ι., Μ. Μαγκλάρας, Ι. Μαντζίλας, Β. Μπέλλος, Η. Γκαρτζονίκας, (2004), Συρράκο: Πέτρα-Μνήμη-Φως, Τ. 1ος & 2ος, Συντονιστής: Αργύρης Γ., έκδ. Π. Κ. Συρράκου, Συρράκο.
- Ιντζεσίλογλου, Ν., (1999), Περί της Κατασκευής Συλλογικών Ταυτοτήτων. Το Παράδειγμα της Εθνικής Ταυτότητας, στο Κωνσταντοπούλου Χ., Μαράτου-Αλιπράντη Λ., Γερμανός Δ., Οικονόμου Θ. (Επιμ.), «Εμείς» και οι «άλλοι». Αναφορά στις τάσεις και τα σύμβολα, ΕΚΚΕ-Τυπωθήτω, Αθήνα, σσ. 177-200.
- Καρατζένης, Δ. (1988), Η επανάσταση και καταστροφή Καλαρρυτών – Συρράκου, Ιούλιος 1821, Πίνακες Αγωνιστών. Ιωάννινα.
- Λαμπριδής, Ι., (1888), Ηπειρωτικά Μελετήματα, Μαλακασιακά, Μέρος Δεύτερον, Μέτσοβον και Σεράκου, Αθήναι.
- Μαγκλάρα, Μ., (2014), Γλωσσικός θάνατος. Η περίπτωση της βλάχικης ποικιλίας στο Συρράκο, στο Ε.Γ. Αυδίκος-Σ. Νταλαούτης (Επιμ.), Μελετώντας την παρουσία του Συρράκου στο χώρο και το χρόνο. Πρέβεζα. Δήμος Βόρειων Τζουμέρκων.
- Μερακλής, Μ., (1984), Ελληνική Λαογραφία-Κοινωνική Συγκρότηση, εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα.
- Νιτσιάκος, Β., (1997), Η πολιτισμική πλευρά του «Βλάχικου Ζητήματος», στο, Λαογραφικά Ετερόκλητα, εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα, σσ. 122-128.
- Νιτσιάκος, Β., (2004), Παραδοσιακές κοινωνικές δομές, εκδ. Οδυσσέας Αθήνα.
- Νταλαούτης, Σ., (2005), Συρράκο-Τοπωνύμια. Ένα ταξίδι στο χώρο και στο χρόνο, Πρέβεζα .
- Νταλαούτης, Σ., (2009), Συρράκο: Η γλωσσική μας κληρονομιά. Αυτοέκδοση. Πρέβεζα.

- Ντούλιας, Χ., (2009), Η μουσική «αυτονομία» του Συρράκου, Τ.Ε.Ι. Ηπείρου Τμήμα Λαϊκής και Παραδοσιακής Μουσικής, Πτυχιακή Εργασία, <http://apothetirio.teiep.gr>, Πρόσβαση, 14/5/2016, 8:17.
- Παραδέλλης, Θ.,(1999), Ανθρωπολογία της μνήμης, στο, Διαδρομές και Τόποι της Μνήμης. Ιστορικές και Ανθρωπολογικές προσεγγίσεις, Μπενεβίτσε Ρ.- Παραδέλλης Θ., (επιμ.), Αλεξάνδρεια, Αθήνα. σσ. 27-58.
- Roys, P.A., (2005), Η ανθρωπολογία του χορού, Μετάφραση, επιμέλεια, επίμετρο : Ζωγράφου Μ., Αθήνα.
- Σπηλιωτοπούλου, Κ., (2001), Εισάγοντας την Προφορική Ιστορία στην έρευνα των παραδοσιακών χορών, στο Ράφτης Α. (επιμ.), Χορός και Προφορική Ιστορία, πρακτικά 15ου Διεθνούς Συνεδρίου για την Έρευνα του Χορού, Αθήνα, σσ. 222-231.
- Τσακηρίδη-Θεοφανίδη, Ο.,(1999), Τοπική Αυτοδιοίκηση και Πολιτισμική Διαχείριση:Τάσεις Ομογενοποίησης και Διαφοροποίησης, στο Κωνσταντοπούλου Χ., Μαράτου-Αλιπράντη Λ., Γερμανός Δ., Οικονόμου Θ., (επιμ.), «Εμείς» και οι «άλλοι». Αναφορά στις τάσεις και τα σύμβολα, ΕΚΚΕ-Τυπωθήτω, Αθήνα, σσ. 237-250.

Δισκογραφικές Εκδόσεις

- Η μουσική παράδοση του Συρράκου: 4 κασέτες (εκδ. Σύνδεσμος Συρρακιωτών Ιωαννίνων).
- Παραδοσιακοί χοροί και τραγούδια του Συρράκου: Ψηφιακός δίσκος και έντυπο ένθετο (εκδ. Σύνδεσμος Συρρακιωτών Ιωαννίνων – ΔΟΛΤ 2001, Επιμ. Ηλίας Γκαρτζονίκας).
- Στον πλάτανο στη Γκούρα: Τριπλό CD, (εκδ. Πνευματικό Κέντρο Κοινότητας Συρράκου 2004).
- Χοροστάσι στο Συρράκο: Μουσικό CD, (εκδ. Σύνδεσμος Συρρακιωτών Πρέβεζας 2010).
- Τραγούδια του Συρράκου / καταγραφή γυναικείας ομάδας παραδοσιακού τραγουδιού Ιωαννίνων 2007 (2cd+βιβλίο), Επιμ. Γιωργος Μπέλλος.
- Πέτρος Μόκας: Μουσικό CD, Ζωντανή ηχογράφιση στο Συρράκο, Ιωάννινα 2010.

Υποσημειώσεις:

[1] Η βλάχικη γλώσσα είναι μια νεο-λατινική γλώσσα της Βαλκανικής. Σημαντικό μέρος του λεξιλογίου της, καθώς και του γραμματικού και συντακτικού μηχανισμού της συμπίπτει με τους αντίστοιχους των άλλων γλωσσών της Ευρώπης που προέρχονται από τη λατινική, όπως για παράδειγμα της Ιταλικής, της Γαλλικής και της Ισπανικής. Σήμερα, η βλάχικη γλώσσα χρησιμοποιείται από τις ηλικίες των 60 ετών και πάνω, ενώ παρατηρείται σταδιακή αποδυνάμωση της γνώσης και της χρήσης της στις μικρότερες ηλικίες (Μαγκλάρα, 2014).

[2] Η μεγάλη ανάπτυξη των ορεινών κοινοτήτων της Ηπείρου κατά τη διάρκεια του 18ου και 19ου αιώνα, βασίστηκε στις δυνατότητες που τους παρείχε μια μακροχρόνια κοινοτική αυτονομία, στο πλαίσιο του καθεστώτος προνομίων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, σε συνδυασμό με την ανάπτυξη δραστηριοτήτων αγροτο-ποιμνικών, βιοτεχνικών και εμπορευματικών που απαιτούσαν έντονη γεωγραφική κινητικότητα (Δαμιανάκος Σ., Ζακοπούλου Ε., Κασσίμης Χ., Νιτσιάκος Β., 1997: 133).

[3] Διάφοροι παράγοντες επέδρασαν σταδιακά οδηγώντας σε κρίση τις ορεινές κοινότητες,

όπως η βιομηχανική επανάσταση αρχικά που έπληξε τη βιοτεχνία, η ανάπτυξη των μεταφορών, η έλλειψη οδικών αξόνων κ.ά., ενώ με την αλλαγή που επήλθε στις κοινότητες μετά την ένταξή τους στον εθνικό κορμό, όπως ήταν η περιχαράκωση των κοινοτικών εδαφών και αργότερα η απαλλοτρίωση μεγάλων πεδινών εκτάσεων για την αποκατάσταση των προσφύγων της Μικρασιατικής καταστροφής, η κατάσταση επιδεινώθηκε και η οικονομική κατάρρευση ολοκληρώθηκε με τους τελευταίους πολέμους (Αυδίκος, 2000: 282-283· Δαμιανάκος Σ., Ζακοπούλου Ε., Κασσίμης Χ., Νιτσιάκος Β., 1997: 164-165).

[4] Μια εφημερίδα της εποχής γράφει «Συρράκο –δύο κάτοικοι- Ένας τόπος με πλούσια ιστορία και άθικτη μέχρι σήμερα τη φυσιογνωμία του, κινδυνεύει να μετατραπεί... σε νεκρή πολιτεία. Με λίγους κατοίκους το καλοκαίρι και με δύο φύλακες το χειμώνα ζει εκεί πάνω στα βουνά της Πίνδου ..», το παράθεμα είναι από το συλλογικό τόμο Ζιώγας Ι., Μαγκκλάρας Μ., Μαντζίλας Ι., Μπέλλος Β., Γκαρτζονίκας Η., 2004: 205, όπου υπάρχουν και περισσότερα στοιχεία για την ιστορία του Συρράκου.

[5] Πολλές πληροφορίες για την ιστορία του Συρράκου υπάρχουν στα: Ζιώγας Ι., Μαγκκλάρας Μ., Μαντζίλας Ι., Μπέλλος Β., Γκαρτζονίκας Η., (2004), Συρράκο: Πέτρα-Μνήμη-Φως 1ος & 2ος τ.· Αυδίκος, Γ.Ε. (2003), Συρράκο: Οικονομική και κοινωνική διάχυση του ορεινού χώρου, Σχόλια σε ένα χειρόγραφο του μεσοπολέμου, Πρακτικά Συνεδρίου, (2014), Μελετώντας την παρουσία του Συρράκου στο χώρο και το χρόνο· Νταλαούτης, Σ. (2005), Συρράκο-Τοπωνύμια. Ένα ταξίδι στο χώρο και στο χρόνο, καθώς και σε αρκετές δημοσιεύσεις στην εφημερίδα των Συρρακιωτών Αντίλαοι του Συρράκου.

[6] Δυστυχώς το 2015 ο ένας πλάτανος της πλατείας «αρρώστησε» και άρχισε να σαπίζει εσωτερικά με αποτέλεσμα να κοπεί.

[7] Τα τελευταία χρόνια δεν πραγματοποιούνται τα πανηγύρια των Αγ. Αποστόλων και του Προφήτη Ηλία.

[8] Ενδεικτική επίσης της ταύτισης των Συρρακιωτών με τον Γεροδήμο είναι και η απόφαση του κοινοτικού συμβουλίου του Συρράκου, επί προεδρίας Γιάννη Αργύρη, να δεσμεύσει τον Κώστα Γεροδήμο με ειδικό συμβόλαιο, ώστε να εξασφαλίσει τη συμμετοχή του στα πανηγύρια του χωριού και τις πολιτιστικές εκδηλώσεις των Συνδέσμων Ιωαννίνων, Πρέβεζας, Φιλιππιάδας και Κάμπου.

[9] Ο Γιάννης Κώστας ήταν αγωνιστής του 1821 από το γειτονικό χωριό Κράψι της περιοχής των Τζουμέρκων και συμμετείχε στην επανάσταση του Συρράκου και των Καλαρρυτών κατά των Τούρκων με τον Ιωάννη Κωλέττη, που κατέληξε στην καταστροφή των δύο χωριών (Καρατζένης, 1988).

[10] Η ύπαρξη μιας κοινής και μακρόχρονης παράδοσης όχι μόνο εκφράζει και επιβεβαιώνει την ύπαρξη μιας συλλογικής ταυτότητας, αλλά ενισχύει και τη συγκρότησή της παρά τις βραδείες ή ταχείες μεταβολές που συμβαίνουν στο περιεχόμενο αυτής της παράδοσης στις διάφορες ιστορικές φάσεις (Ιντζεσίλογλου, 1999: 179).

[11] Για τη σχέση αλληλοτροφοδότησης ανάμεσα στους χορευτικούς ομίλους και τα πανηγύρια, από την «αναβίωση της παράδοσης στη βίωσή της», βλ. Αυδίκος (2004: 210).

[12] Στις δημόσιες χορευτικές εκδηλώσεις η επιβεβαίωση του πλούτου και του κοινωνικού γοήτρου γίνεται με πρακτικές που σχετίζονται, μεταξύ άλλων, και με το φιλοδώρημα προς τους οργανοπαίκτες.

[13] Όλες οι φωτογραφίες της εργασίας αναδημοσιεύονται από το Ζιώγας Ι., Μαγκκλάρας Μ., Μαντζίλας Ι., Μπέλλος Β., Γκαρτζονίκας, Η. (2004), Συρράκο Πέτρα-Μνήμη- Φως.

[14] Η συγκεκριμένη φωτογραφία αναδημοσιεύεται από το βιβλίο του Δήμα (1992: 38).

[15] Για παράδειγμα, τον Μάιο του 2006, πραγματοποιήθηκε στο Συρράκο ημερίδα με θέμα

«Οικιστική Διαχείριση Παραδοσιακών Οικισμών», ενώ οι Συρρακιώτες συμμετέχουν και σε φόρουμ για την προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού που διοργανώνουν διάφοροι φορείς, όπως το 1ο Πανερωπαϊκό Αγροτουριστικό Φόρουμ που έγινε στα Γιάννενα τον Ιούνιο του 2006, κ.ά. Εφ. Αντίλαλοι του Συρράκου, 2006, αρ. φύλ. 204, σ.1 και 5.

HELLENIC REPUBLIC
MINISTRY OF CULTURE & SPORTS
GENERAL DIRECTORATE OF ANTIQUITIES &
CULTURAL HERITAGE
DIRECTORATE OF MODERN CULTURAL
ASSETS AND INTANGIBLE CULTURAL
HERITAGE
DEPARTMENT OF INTANGIBLE CULTURAL
HERITAGE & INTERCULTURAL ISSUES

Athens, **29.7.16**

Ref. Number:
ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΔΝΠΑΑΠΚ/ΤΑΠΚΔΘ/
253926/152112/1291/312

CC: Attached table of recipients

Address: 17 Ermou Street, Athens
Postal Code: 10563
Information: Maria Fakiola
Tel: 00302105219064
Fax: 00302103240388
e-mail: mfakiola@culture.gr

Subject: Inscription of the element with the title “The Traditional Festival of Syrrako” on the National Inventory of Intangible Cultural Heritage

Taking into consideration:

A) The provisions:

1. of the law No 3028/2002 “For the protection of antiquities and cultural heritage in general”(O.G.G. 153/A/28.06.2002)
2. of the law No 3521/2006 “Ratification of the Convention for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage (O.G.G. 275/A/22.12.2006)
3. of the Presidential Decree No 104 (O.G.G. 171/A/28.8.2014) "Structure of the Ministry of Culture and Sports", modified and in force according with article 31 of the law No 4305/2014.
4. of the Presidential Decree No 24 (O.G.G. 20/A/27.1.2015).
5. of the Ministerial Decision with the ref. number ΥΠΠΟΑ/ΓΔΔΥ/ΔΟΕΠΥ/275876/40938/377/24.10.2014 (O.G.G. 2890/B/29-10-2014)

B) The file Eleftheria Gardgonika and Elias Dimas submitted to the Directorate of Modern Cultural Assets and Intangible Cultural Heritage.

We approve the inscription of the element with the title “Traditional Festival of Syrrako”. The traditional festival of Syrrako is a social practice and a music and dance event

identified by the locals as a significant element of their cultural heritage that constitutes a living contemporary tradition linking the present with the past and the future.

For the Syrrakiotes, the community and its diaspora in the urban centres, the festival is a way to express themselves and one of the most valuable cultural/symbolic elements of the community's self-identity.

It is described in detail in the attached Registration Form of the Intangible Cultural Heritage element entitled "Traditional Festival of Syrrako".

Attached: 26 sheets

The Registration Form of the element

(Alike in cc 1 & 2)

The Minister of Culture & Sports

Aristides Baltas

RECIPIENTS

1. Hellenic National Commission for UNESCO, 3 Akadimias Str, 10027
2. Municipality of North Tzoumerka, Pramanda Ioannina, 44001 (to the Mayor)
3. Eleftheria Gartzonika-Kotsika, 29 Sosou Street, Vyronas, 16233
4. Elias Dimas, 18 Cappadocia, N. Smyrni, 17124

**NATIONAL INVENTORY
OF
INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE
OF GREECE**

**INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE ELEMENT BULLETIN
THE TRADITIONAL FESTIVAL – *PANIGYRI* – OF SYRRAKO**

I. Brief Presentation of the Intangible Cultural Heritage Element

Name: The traditional festival – *panigyri* - of Syrrako

Identity: The traditional festival of Syrrako is a social - ritual practice and a music and dance event which is recognized by all of us inhabitants of Syrrako as an important element of our cultural heritage, It is a living and contemporary tradition, linking the present both to the past and future. Knowledge is transmitted from one generation to another, at the same time strengthening the feeling of shared identity and continuity. It is a timeless link to the landscape, nature and our history and is a unique opportunity today to renew the bonds of “belonging together” of all the dispersed Syrrakiotes.

ICH Field:

- Oral tradition and expressions
- Performative art
- Social practices – festivities
- Knowledge and practices related to nature and the universe
- Other - traditional dance - dance event

Location:

The festival takes place in Syrrako, a Vlach (Aromanian)-speaking village in the region of Tzoumerka of Epirus, built at the foot of Mount Lakmos (Peristeri) at an altitude of 1,200 m, 53 km from Ioannina. Its inhabitants, in the past, were bilingual, speaking both Vlach (Aromanian) [1] and Greek, which they used for oral and written communication with central authorities and business transactions and

activities, as evidenced by the numerous files that can be found in the Archives of the community of Syrrako (Dalaoutis, 2009).

The festival takes place on the *horostasi* (dance floor) of Syrrako main square, which is the nucleus of the community's social, religious, cultural and economic life. It consists of a complex of buildings of particular architectural interest, in harmony with the natural environment, as the steep slope on which the village is built and the uneven ground have been utilized elaborately to an advantage, thus creating three different levels, with the dance floor at the third, lower level.

Key words: Syrrako, festival (panegyri), Greek traditional dance, music and dance event

II. Identity of the bearer of the ICH element

Bearers of the ICH element are all those who empirically and experientially learn to participate and follow the ritual practices of the festival; to dance the Syrrako dances, following the sequence of the dance, the pattern of the double or triple circle and requesting "our" songs. Following the founding of the Syrrakiotes' Associations, the teaching of dances and of the festival's customs code, largely take place within the framework of the dance groups of the Associations, particularly for the younger generations.

The bodies dealing with the promotion and dissemination of this ICH element, having formed a five-member Committee, in which all bodies are represented, are the following:

- **Local and Regional Authority Community of Syrrako. Northern Tzoumerka Municipality**

Headquarters: Syrrako, Community of Northern Tzoumerka Municipality

Municipality headquarters: Pramanta, Ioannina, Postcode 44001, tel.: 2659036020, fax.: 2659061421, e-mail: info@vorieatzoumerka.gr

Representative: Christos Skamnelos, Member of the Municipal Council of the Municipality of Northern Tzoumerka, Municipal Unit of Syrrako, tel.: 6974838490 2683029031.

Representative of the Community of Syrrako: Nikos Gizas, Local President of Syrrako

Address: Syrrako, Ioannina, Tel.: 6942925031, e-mail: nikosgkizas@gmail.com

- **Association of Syrrakiotes in Athens, Address: 14 Elpidos St., Plateia Victorias**

Representatives: Eleftheria Garzonika-Kotsika

Address: 29 Sosou St., Vyronas, Post Code 16233 Tel.: 210-7600421, e-mail:

egartzonika@gmail.com

Elias Dimas

Address: 18 Kappadokias 18, N.Smyrni Post Code 17124, Tel.: 210-9339943

- **Association of Syrrakiotes of Ioannina**

Address: 16b Nikopoleos St., Ioannina

Representative: Ippokrates Alexis

Address: 41 M. Triandafylidi St., Ioannina **Post Code: 45221**

Tel.: 6977921426

E-mail: ippokratis@sch.gr

- **Association of Syrrakiotes of Preveza**

Address: 165 Leoforos Eirinis, Preveza

Representative: Sanis, Kostas

Address: 165 Leoforos Eirinis, Preveza

Tel.: 6974961297

E-mail: syrrakopreveza@yahoo.gr

- **Association of Syrrakiotes of Filippiada and Kampos**

E-mail: syrrakiotesfilippiadas@gmail.com

Representative: Christos Skamnelos

Tel.: 6974838490, 2683029031

Special information on the element:

Dr. Eleftheria Gartzonika-Kotsika:

President of the Association of Syrrakiotes in Athens, School Councilor of Physical Education of Attica.

Address: 29 Sosou St., Vyronas, Post Code: 16233

Tel.: 210-7600421, e-mail: egartzonika@gmail.com

III. Description of the ICH element

1. Description

The festival of Syrrako consists of an entity of symbolic acts with an established ritual, integrated in the cycle of time, which strengthens the collective expression of the Syrrakiotes community. It is associated with the community public dance, which is organized in two or more concentric open circles. Women dance in the inner circles and men in the outer circles. The lead position of the dance, is taken in turn by everyone in the order in which they are positioned in the circle, each with a dance-song of their own choice, selected from what is recognized as a “Syrrakiot” repertoire.

2. Detailed description

The festival takes place in Syrrako, until recently an autonomous community, which today belongs to the Municipality of Northern Tzoumerka of the Prefecture of Ioannina. In 1975, by decision of the Ministry of Environment, Spatial Planning and Public Works, it was designated a “traditional settlement which, due to its architectural, spatial natural beauty and its historic past, merits special state protection” (F.E.K. [Government gazette] A, 31/3824/182/22.07.75, Gov. decree). In the past, it enjoyed great economic and cultural growth, due to the capitalization of livestock farming products and crafting, but also due to the development of trade, reaching its heyday at the end of the 18th century.[2]. The inhabitants’ variety of professional activities contributed towards the development of two distinct social groups, the *Raftades* (Tailors), who were the village’s ruling class and were mainly traders, and the livestock farmers. The growth of commercial exchanges with a number of centres abroad, especially Italy (Venice, Malta, Palermo, Livorno, etc. [Avdikos, 2003]) led to economic growth and the emergence of philanthropy, facts that were reflected in the organization of space, with elaborate stone structures and the concern for meeting all community needs (aqueduct, churches, school, square, fountains, mansions), where one notes a perfect match of the built and natural environment.

Syrrako is home of well known poets Kostas Krystallis and Giorgos Zalokostas, as well as of the first parliamentary prime minister of Greece, Ioannis Kolettis.

In 1821, Syrrako participated with neighbouring Kalarrytes in the uprising against the Turks, which resulted in its being almost completely burnt to the ground. Its inhabitants dispersed; however, many returned later and rebuilt their homes and churches (Karatzenis, 1988) Following the liberation of Epirus in 1913, a period of economic decline starts for Syrrako and it is gradually abandoned by its permanent residents. [3] The Syrrakiotes gradually move to the urban centres of Athens, Ioannina, Arta and particularly Preveza, which had always been the locations where livestock breeders spent their winters and were commercially active, while several of them continued to go up to Syrrako with their flocks during the summer months, almost until the '70s. [4] In their new places of residence, the Syrrakiotes founded associations which they named Unions (*Syndesmoi*). Such associations are still in operation today in Athens, Ioannina, Preveza, Filippiada and Patras; they publish the paper *Antilaloi tou Syrrakou* (Echoes of Syrrako), whereas the community's cultural capital is transferred to the younger generations through their various activities.

Since the '90s, a new creative period started for Syrrako, supported through highlighting the unique architecture of the village and the beauty of its natural surroundings. Its designation as a listed settlement in 1975 played a decisive role in its new development. It became the norm, to fight the resistance of anyone attempting to circumvent its traditional character, thus gradually developing a collective mentality for the protection of the village's architecture and environmental heritage. Over the past years, the Syrrakiotes have built many new houses, following the traditional architecture, transforming the economic prosperity they achieved in their lands of installation into a symbolic capital, thus demonstrating their love towards their land of origin. Today, the village has guest houses and tavernas and welcomes visitors, not just Syrrakiotes, year-round, from the urban centres of Epirus, as well as tourists from Greece and abroad. Within the framework of folklore and mentality of "returning to one's roots" (Nitsiakos, 2004: 40), of nostalgia for the past, of the local and "authentic", Syrrako became a destination for city-dwellers and Syrrakiotes everywhere [5].

3. Location and equipment associated with the exercise of the ICH element

The festival is held at the *horostasi* (dance floor) of Syrrako's main square, with its two, until recently, centuries' old plane trees [6]. On the upper tier

is the church of the village's patron Saint Nicholas with its tall belfry, next to it is the *hayati* (loggia) and beyond that are the main fountains of "Gourna", the settlement's oldest edifice. Below, a second tier increases the square's available space and permits the uninterrupted viewing of the dance floor activities. The present-day appearance of the square was finalized following two building interventions by the community. In 1937, the primary school building, which was on the northern side of the square, was demolished and in 1996, the square was expanded over the space taken up by a building belonging to the Syrrakiote benefactor, Leonidas Pallios (Dalaoutis, 2005). A paved path, with two arched bridges, which, until a few years ago constituted the sole entrance to the village, leads to the square, whereas all the cobbled alleyways traversing the village also start from the square.

Before the conference centre "K. Krystallis" was built, the dance floor was the space used for all community public festive events. At the festival, in particular, in older days, spectators would sit dispersed over the three tiers and were distinguished by the seriousness with which they watched the dance. As eloquently described by Avdikos, "the men would be seated on the terrace of St. Nicholas, the women on the ledge below, where the babbling of the Goura stream accompanied the violins. And, naturally, they all had something special to watch. To admire and take pride in their sons and daughters, their sons-in-law and their daughters-in-law and, above all, to discreetly note the matchmaking targets" (Avdikos, 2005: 89) Nowadays, the festival is held in the same space, on the *horostasi* (dance-floor), the difference being that neighbouring tavernas place tables along the lower tier and part of the square, where drinks and food are served.

The location of the festival, the *horostasi*, is inextricably connected to the history of Syrrako and plays an important part in the Syrrakiotes' cultural self-definition. This is the space that bears the imprint of the timeless seal of community culture, the space that has acquired an almost "sacred" aura for today's Syrrakiotes who are dispersed worldwide.

Festivals used to be held in Syrrako on all the local summer religious celebrations, such as the Holy Apostles (*Agioi Apostoloi*), the Prophet Elias (*Profitis Ilias*), the Transfiguration of Christ (*Metamorfosi tou Sotiros*), and the Dormition of the Virgin Mary (*Koimisis tis Theotokou*). [7]. In the past, they provided an opportunity for the gathering of all Syrrakiotes, following a hard winter at their winter pastures or in foreign lands, at the same time providing opportunities for marital exchanges, strengthening of family bonds,

entertainment, etc. They all took place following the same ritual practice; the festival of the Virgin Mary on August 15th, however, was of the greatest importance.

All festivals at Syrrako follow the same ritual. In the mornings a service is held at the church of the saint whose feast is being celebrated, whereas later on, in the old days, visits were paid to the houses of all men celebrating their name-day, to exchange wishes and share a family meal. The festival commenced immediately after, and people would gather in the main square, on the dance-floor, to take part in the public dancing or to watch from the terraces and the surrounding area. Nowadays, the festival starts in the evening, by listening to the "sedentary" songs (*kathistika*) performed by the musicians who, with the aid of loudspeakers, can be heard throughout the village. Along the lower tier and on part of the square, neighbouring tavernas, serving drinks and food, place tables and the upper tier, in front of St. Nicholas' church remains free for spectators.

In the old days, married and newly married couples would dance at the festival, as well as young men and girls at a marriageable age. Not only did they all have to know how to dance, but also how to lead the dance and be coordinated in the double and triple dance. Each dancer would join the end of the circle and would dance, waiting for his/her turn to lead. Adherence to the order of the circle was, and is, strict, and changes might be made on occasion only amongst women, after agreement, so that couples or close relatives might find themselves in the first position. Everyone would participate in two dances and the duration of each dance was twice round the square, so that there would be equal treatment by the musicians. Women would make arrangements and the male lead dancer would place an order for the dance of their choice; he was also the one to pay the musicians. The dances that were common at the festivals were *syrtos-patitos* (*syrtos* in three-beat time) and *syrtos* in two-beat time, *tsamikos* and five-beat dances, like *Giann' Kostas*, *Balatsos*, *Kato stin Aspri Plaka*, etc., whereas not many songs in the Vlach (Aromanian) language, were played, like *Voul' maeri Voul'*, *Nou ti ar di* (Don't be fooled), *Vini ouara si foutzim'* (It's time to go), etc. The request refers to both the dance move and the song. The Syrakiotés are very proud of both, and they believe that the loveliest songs are heard and danced to at their festivals (Dimas, 1989; Gartzonika, 2005, Gartzonika-Kotsika, 2008).

At the festival, the dance pattern is that of a double, triple and quadruple, sometimes concentric, open circle. Men dance in the outer circle, and women, whose participation in

the dance is always greater, dance in the inner circles. Dancers hold hands, their arms stretched downwards; they dance non-stop for so many hours, and only bend their elbows once they reach the 3-4 first positions in the circles. They all perform the basic move motifs, except for the leaders of the dance each time, who may improvise; this particular pattern, however, does not provide unlimited room for improvisations. Observing the festival's double or triple dance, one notes that the dancers move as a well-coordinated whole, taking small steps, as the dance pattern does not allow for deviations in movement. And it is this image that allows the Syrrakiotes to declare the success or not of the festival (Dimas, 1989).

The music ensemble that plays at the fair is the one customarily participating all over Epirus, consisting of clarinets, violin, lute, tambourine and song. At times, depending on the community's resistance, a guitar and harmonium would join the ensemble, but they eventually did not catch on, as the Syrrakiotes prefer the traditional troupe. Syrrako never had its own musicians, but for many years - over fifty - members of the Gerodimos family play at the festival, a fact that is bound to the Syrrakiotes' music and dance tradition. There are the older Kostas and Mitsos with their violins, George with clarinet and song, Giannis with the lute and song, Nikos with violin and song, and, nowadays, Kostas with his song. The Gerodimos family originated from Pramanta of Ioannina, but they settled in the village of Kipina, where they live until today. In contrast to the majority of folk musicians in Epirus, the Gerodimos family are not Gypsies. They started playing at Syrrako around 1950 and for the Syrrakiotes, even today, they are an integral part of their music "tradition". As the Syrrakiotes claim, Gerodimos can "capture" the timbre of "our" songs. Indicative of this convergence is the plethora of published songs by the Associations of Syrrako and the unpublished recordings from weddings or festivals, where we note that, at times, all the musicians of the group change, with the exception of the singers, who are always members of the Gerodimos family. The singers are none other than Nikos, Giannis and, nowadays, Kostas Gerodimos. [8]

The selection of songs for the *panigyri* is also of interest, as, with a few exceptions, mainly with reference to the five-beat songs - *pentasima* - and certain *tsamika*, at times, it is those prevalent songs that have become widely known through recordings from previous decades and that were primarily broadcast through radio programmes. They are all played with a slower rhythm, and "heavily", while they are rendered in a specific manner by the Gerodimos family, thus contributing in the formation of what is today recognized as the

“Syrrako“ musical style. Kostas Gerodimos has a very characteristic vocal timbre, due to yodeling - which would also occur to a lesser extent in the past - and which, according to the Syrrakiotes, matches perfectly the musical “style” of Syrrako. Therefore, for any newly introduced song to be accepted, its rendition has to be adapted to the local manner. Over the past two decades, almost, the musical repertoire of the festival has been consolidated, as Syrrakiotes are persistent in their love of the traditional and do not accept the inclusion of new songs, such as the neo-demotic (*neodimotika*) which they consider to be “*gyftika*” (gypsy songs) (Ziogas et. al., 2004, Doulias, 2009).

The *panigyri* always starts with *kathistika* (sitting) songs. At first, people wanted - and still want - to hear a *dibanti* (sitting song) to get into the mood for the festival and to prepare for the dance. *Kathistika* songs, common in Syrrako are: *Se touti tavla poumaste* (At this table that we’re sitting), *Thelte dendram n’ anthisete* (Trees, do you want to blossom), *Panagiotoula*, etc.

The festival’s dances are *syrtoi -patitos* (three-beat time *syrtos*) and two-beat time *syrtos*, *tsamiko* and five-beat ones (*pentasimoi*), which are recognizable by the entire community as the genuine Syrrako dances, such as: *Giann’ Kostas*, *Balatsos*, *Kato stin aspri plaka*, *Nou ti ridi*, etc. Each lead dancer dances twice. Usually, the first dance is from the category of five-beat ones or *tsamikos* and the second is a *syrtos-patitos* or a two-beat *syrtos*. The *syrtos-patitos* is danced with the known three-beat *syrtos* move motif, whereas *syrta*, and even *kalamatiana*, are danced to a six-beat time motif as is common in other regions.

The *syrtos* dance songs are *Voula*, *Kitrolemonia*, *Afta ta matia Dimo m’* (These eyes, Dimo). *Paidia tis Samarinas* (Children of Samarina), *Mou pane ta gioulia, Aristeidis, To vlepis keino to vouno* (Can you see that mountain), *Dontia pykna, Militsa* (Little apple tree), and others. The *tsamiko* would, in old times, be danced in 10 moves whereas for several decades now, the eight-move type is prevalent, as one triple move backwards has been eradicated. It is accompanied by several songs, such as: *Gia mena vrechoun ta vouna* (The mountains rain for me), *Giati einai mavra ta vouna* (Why are the mountains black), *Vlachothanasis, Asimokoupa* (Silver cup), *Dyo poulakia* (Two little birds), *Apopse den koimithika* (I didn’t sleep tonight), *Aggelo, Kostam’ ta chionia liosane* (My Kosta, the snow has melted), *Tzoumerka mou perifana* (My proud Tzoumerka), etc. The special category of *pentasima* (five-beat time), like *Giann’ Kostas, Kato stin aspri plaka, Balatsos, Nou ti ar’ di* (Don’t be fooled), etc., are danced with 12 steps. Other Syrrako dances In the

manner of five-beat dances are *Vasilarchontissa*, *Konstantakis*, *Bolonassaina* and *Virginada*. *Giann' Kostas*, which is considered to be the main Syrrako dance, has a second movement motif, the well-know dance “*mesa- exo*” (in-out) or “*kleidotou*”. Although it makes reference to a historical person [9], it is only rendered instrumentally as, most probably, the verses, for a number of reasons, have been forgotten. At the *panigyri* it is also quite common to have dances with a two-part movement form, which alternate between *patitos* and *syrtos-kalamatianos*, like *Gia mia fora ein' i leventia* (Pride is for one time) or between *tsamikos* and *syrtos*, like *o Giannis o Peratianos* (Dimas, 1989; Gartzonikas, 2005; Gartzonika-Kotsika, 2008).

To sum up, for the Syrrakiotes, who now live dispersed in various urban environments, the traditional *panigyri* is a means of expressing a feeling of community with the groups forming it and is one of the most valuable cultural/symbolic chapters for its self-definition. In spite of the various events disrupting continuity and communication amongst its members, the *panigyri* manages, by incorporating social and cultural changes of the community, to be a basic differentiating factor, which distinguishes the community from the “others”, the outsiders, thus constituting one of the most important indicators of the cultural identity of the people of Syrrako.

The festival of August 15, in its entirety, as a ritual practice and dance event (dance pattern, dance motif, style) has been, and still is, a symbol of particular identity, bringing together the Syrrakiotes in a common feeling and expression of collective “belonging”. Through the *panigyri*, in the space of the square, which is full of symbolism, the Syrrakiotes renew their cultural identity and ensure the continuity of social memory. Participation in the Syrrako *panigyri* of August 15 is felt to be the immersion in the community’s collective past, offering a unique opportunity for renewal of bonds amongst the Syrrako diaspora. Through their concentration and attentiveness to the double dance pattern (two or three concentric circles), the choice of dances and songs which are thought to reflect the Syrrako tradition, the mid-August *panigyri* has evolved as a means for highlighting and simultaneously forming the special local cultural identity. [10]

The dance at the festival offers young Syrrakiotes, who insist on returning to the village of their forefathers, the opportunity to experience their shared origins and the initiation to the ritual elements of the *panigyri*, through the repetition of moves they have mainly learnt in the dance groups of the Unions. [11] Through the *panigyri*, the Syrrakiotes seek to connect

to their shared cultural past. It is a past, which, following the 60s, they persistently try to revive through the *panigyri*, when relocation to the new lands becomes permanent and the desire for a “return to the roots” is prevalent. In contrast with the gradual oblivion caused by their daily needs in the new locations, the dance move patterns, registered in the carriers’ bodies, appear to retain, to a great extent, their initial form (Spiliotopoulou, 2001)

4. Transmission process from one generation to another

In the past, families would devote their attention to the younger members of the family, ensuring they learnt the customary code and the *panigyri* dances. Anyway, their participation and the festival dance were triggers to begin matchmaking, while it was also an important criterion for evaluation of the youngsters’ personality. This is why all families would try to prepare their children for their first festival participation. Furthermore, children attended the festivals as spectators, paying attention to all the action, while teenagers would join the end of the circle and try to imitate the adults. Thus, they also learnt how to dance, which is something that continues to this day. Nevertheless, nowadays, the dances and the customary code of the festival are mainly learnt within the dance groups of local Associations.

Nowadays, the festival dances are presented within the framework of Greek traditional dance performances, not only by the dance groups of Syrrakiotes’ Associations, but also by cultural associations all over Greece. However, online research suffices for one to note that, frequently, the musical and dance renditions differ from the style and ethos of Syrrako tradition.

IV. History and genealogy

Until the 1980s, the festival would start at noon and end at sunset. Later, following a community decision, it was changed into an evening festival.

The traditional festival plays an important part in the lives of Syrrakiotes and is inextricably bound to all phases of their history. In the village’s heyday, which reaches the end of the ‘50s, participation in the festival is universal, lead originally by the Tailors (*Raftades*) and, later on, transhumant shepherds, dancing double, triple and frequently quadruple dances.

As Dimas characteristically notes, people from the social class of transhumant shepherds danced for the first time in the main square at the end of the 19th century (Dimas, 1992: 9).

1930, 15αύγουστος στο Συρράκο

1930, 15th August at Syrrako

When the village's decline begins and it is gradually abandoned by its inhabitants, the Tailors (*Raftades*) leaving first, spatial boundaries change. Transhumant shepherds take on positions of authority, hold wedding celebrations on the *horostasi* (dance floor), and take on the leading role at the festival, validating their social position with generous contributions to the instrumentalists [12] and by selecting mainly “Vlach” (Aromanian) songs, etc. {Ziogas, et al. 2004,v.2: 206}.

The great importance of the festival for the Syrrakiotes is obvious when it becomes difficult for the summer congregations of all Syrrakiotes to take place, due to difficulty of access - the road was completed in 1976 - and while their professional activities, for the greater part, are held in the lowlands. The festival (*panigyri*) is transferred to the site of Agia Faneromeni in Preveza, where the greatest number of Syrrakiotes have settled. Although the venue for the dance changes, the entire ritual remains unchanged, with the participation of all dispersed Syrrakiotes, in a double or triple circle, with Syrrako dances and “our own” instruments reproducing familiar sounds and reminding participants of the village festival. The necessity to participate in a common cultural past is present. As Avdikos notes in his study on the Syrrakiotes of Preveza, the dance is spontaneous and the festival serves the same functions as of old: the coming together of dispersed Syrrakiotes, the renewal of old ties and the continuation of in-breeding through matchmaking (Avdikos, 2000: 378-380).

Πανηγύρι στη Φανερωμένη Πρέβεζας. 1950

Festival in Faneromeni, Preveza, 1950

Photograph 2.[13]

Nevertheless, nostalgia for their own festival location, led them to quickly abandon Faneromeni, which, to them, was nothing but an impersonal place. Faneromeni with its olive-trees could in no way replace the dance-floor in the stone-paved square with its plane-tree. All those “signs” of the place, which reactivate memory and allude to the common cultural past were missing. The festival, far from its own place, simply served the community at some phases of its historical course. From the end of the 70s, the festival returns to its original historical space, the village *horostasi*, around the plane tree. For several years, the Syrrakiotes’ participation in the dance continues, following the same ritual, meeting needs such as that of entertainment, getting together and matchmaking.

Panigyri at Syrrako in 1976 [14]

Soon, however, the new social conditions of Syrrakiotes' city life created new needs, replacing the old, and the dance groups from the Unions are the first to dance at the village *horostasi*, giving the tone of the "authentic" and "pure" Syrrako dance.

Nowadays, although the *panigyri* has lost its old functions, it remains at the forefront of village social life, since changed conditions have clearly assigned it a new character. The festival may no longer be an organic part of the Syrrakiotes daily life and the village has now become a refuge from homogenized city life, offering them an opportunity to experience a special cultural heritage, whose elements are mainly relayed, "for lack of space", through the varied activities of local Syrrakiotes' Associations.

Σύνδεσμος Συρρακιωτών, παράσταση στο χοροστάσι

Syrrakiotes Association, performance at the horostasi

Over recent decades, now that the village no longer has any permanent residents, the *panegyri* of the 15th of August offers participants the opportunity to state, through their presence, their faith in their common origin, and their dedication to the cultural tradition of Syrrako, through their dance.

Maintaining a stable dance pattern and consolidating its musical and dance content, over the past decades, the *panigyri* has functioned at many different levels, at every transformational phase of Syrrako society. Dimas, in his paper on Syrrako traditional dance, has recorded the novelties the Syrrakiotes have incorporated in their dance over the past decades, which mainly concern the more liberated movements of female dancers and the improvisation of the lead dancers (Dimas 1989: 142-143).

Gradually, over time, changes are noted in the interpretation of the public dance's songs, such as the slower rhythmic beat when it comes to *tsamiko* dances, but also dancers' slight preference for the *syрто* dances (double-beat and triple-beat), which, in the past, were necessarily the second dance of the lead dancers at the *panigyri*. These changes are accompanied by similar alterations not only to the dance itself, but also to the general "style" of the *panigyri*. They lead to more "individual" performances, greatly emphasizing the lead dancer's improvisation. thus detracting from the collective expression of the public dance. In recent years, young people's participation in the dance has become noticeable, with dances and songs from the main Syrrako repertoire, a fact that clearly reflects the influence of Associations in this area. Frequently, young villagers come together to dance in the *panigyri* in the early morning hours, after the older people have left. Thus, they maintain the distinction which has prevailed regarding entertainment in general, between the different age groups (Gartzonika-Kotsika, 2008).

V. Importance of the element for Intangible Cultural heritage

1. Means of making optimal use of the element

Syrrako is considered to be a historic village and is well-known for its architectural heritage and the beauty of the surrounding nature. In recent years, the great publicity in the media has sharply increased the number of visitors to the village. The village's touristic development, with respect for the environment, is a constant preoccupation to Syrrakiotes, a fact reflected in the organization of conventions and in collaborations with experts and scholars [15]. Nevertheless, the *panigyri* is an exceptional event for the Syrrakiotes, inextricably bound to village architecture, its natural surroundings and the inhabitants' cultural identity.

Their participation in the *panigyri* gives them strength for the entire year. This also offers them a feeling of belonging to the large community of Syrrakiotes. That is why they all wish, not only today, but also in the future, to have the opportunity to come into contact with the living experience of the traditional *panigyri* and to get to know the way people used to dance and continue dancing in their land, on the Syrrako *horostasi* (dance-floor). This would be feasible through video recordings of the *panigyri*, to be used in seminars and as training materials in schools and clubs, in addition to lectures, conventions and conferences.

We believe that the inclusion of our festival in the national Inventory of Intangible Cultural Heritage of Greece will be of crucial importance for the recording and the preservation of the festival, especially the mid-August *panigyri*, which is endangered by the introduction of urban customs eroding its traditional ethos. We hope that this will work, together with the designation of Syrrako as an architectural monument worthy of preservation, thus boosting self-esteem and the effort to maintain the traditional framework.

We hope that the inclusion of our festival in the Inventory of Intangible Cultural Heritage will become the motive for the realization of all the above.

Below, you may find the verses of some songs from the festival's repertoire.

Panagiotoula

(kathistiko - sitting song)

<i>Ore, piren o Martis dodeka, Panagiotoula mou</i>	(March took twelve, my Panagiotoula)
<i>Ki Aprilis dekapente</i>	(and April fifteen)
<i>Vgikan oi vlachoi sta vouna</i>	(the Vlachs are out on the mountains)
<i>Ore, vgikan oi vlachoi sta vouna,</i>	(Oh, the Vlachs are out on the mountains)
<i>Panagiotoula mou</i>	(my Panagiotoula)
<i>Ola ta tseligata</i>	(all the flocks)
<i>Tou Panagiot' ta provata</i>	(Panagiotis' sheep)
<i>Ore, tou Panagiot' ta provata, Panagiotoula mou</i>	(Oh, Panagiotis' sheep, my Panagiotoula)
<i>The fanikan narthoune,</i>	(they have not been seen coming)
<i>Meinan stous kampous monacha</i>	(They've remained in the plains, all alone)
<i>Ore, meinan stous kampous monacha,</i>	(Oh, they've remained in the plains all alone)
<i>Panagiotoula mou</i>	(my Panagiotoula)
<i>Kai dichos ta koudounia,</i>	(Without their bells)
<i>Pige ki Panagiotaina,</i>	(Panagiotaina also went,
<i>Panagiotoula mou</i>	(my Panagiotoula)
<i>Ore, pige ki Panagiotaina,</i>	(Oh, Panagiotaina also went,)
<i>Panagiotoula mou</i>	(my Panagiotoula)

Me to paidi sta heria (Holding the child in her arms)
Nychta epire t' alogo (She took the horse at night)
Ore, nychta epiret' alogo, (Oh, she took the horse at night)
Panagiotoula mou (my Panagiotoula,)
Nychta to kaligoni (She shoes it at night))
Kai nychta kavalikepse (And mounted it at night)
Ore, kai nychta kavalikepse, (Oh, and she mounted it at night,)
Panagiotoula mou, (my Panagiotoula)
Sta provata na paei, (To go to the sheep)
Apo makria tous rotise (from afar she asked them)
Ore, apo makria tous rotise, (from afar she asked them)
Panagiotoula mou (my Panagiotoula)
Kai tous kalimerizei (And she greets them good morning)
Paidia mou ti sas leipetai (Guys, what's missing)
Ore, paidia mou ti sas leipetai, (Oh, guys what's missing)
Panagiotoula mou (my Panagiotoula)
Ti eiste leromena, (Why are you dirty)
O Panagiotis leipetai edo kai deka meres (Panagiotis has been missing for ten days)

Di kou nika (From a young age)

Patitos dance in four-beat rhythm in the Vlach (Aromanian) language

Di kou nika ti astiptai (I was waiting for you from a young age)
Si ti kresti, si ti liaou, Vaggelitsa ni (so you may grow and I may have you)
Si ti kresti, si ti liaou, (so you may grow that I may have you)
po-po mar' nika ni (Oh, my little one)
Apa aratsi di la goura (cold water from Goura)
si ti basou mes tou goura (and kiss you on the mouth)
Ti kriskous di ta analtas (you've grown and are taller)
si ti fiatsis tri martari, Vaggelitsa ni (and you're at a marrying age, Vaggelitsa)
si ti fiatsis tri martari (and you're at a marrying age)
po-po mar' nika ni (Oh, my little one)
Fritzi vearnti di mir'tsinou (green leaf from a gorse bush)
si ti basou m'esou tou sinou (and kiss you on your bosom)

Voul' maeri Voul' (Voula, oh Voula).

Syrtos dance in seven-beat rhythm in the Vlach (Aromanian) language

<i>Voul' maeri Voul'</i>	(Voula, oh Voula)
<i>Souora ni Paraskevoul'</i>	(my sister Paraskevoula)
<i>tsi ai kousitsa ts' galbin'</i>	(with your yellow pigtail)
<i>s' fatsa ts' ka damaskin'</i>	(and your face like a plum.)
<i>Maeri lets'pounou tou kali</i>	(Come out to the street)
<i>its' daou oun' pourtoukali</i>	(so I may give you an orange.)
<i>lets' pounou la Gour'</i>	(Come out to Goura)
<i>i n' mit' saemou tou gour'</i>	(so we may kiss on the mouth)
<i>Lets' pounou la vitsinou</i>	(Come out as far as the neighbour's)
<i>i ti basou tou sinou</i>	(so I may kiss you on the bosom)
<i>lets' punou la mouar'</i>	(Come out to the mill)
<i>i ti basou nigka oun' aour'</i>	(that I may kiss you one more time)
<i>S' ama nou mi veri maeri Voul'</i>	(and if you don't want me, my Voula)
<i>souora ni Paraskevoul'</i>	(my sister Paraskevoula)
<i>lets' pounou la Peri</i>	(Come out to Peri)
<i>tr' i ti tragkou di tou pieri</i>	(so that I may pull your hair).

Nou ti ar' di feat' niik' (Don't be fooled my young girl),

five-tone rhythm in the Vlach (Aromanian) language

<i>Nou ti ar' di feat' niik'</i>	(Don't be fooled my young girl)
<i>K' tsi' la noi nou gini</i>	(Why won't you come to us).
<i>Mounti analou avemou tou mesi</i>	(there's a high mountain between us)
<i>S' nou v' pots' i lou tretsî</i>	(and you won't be able to pass it)
<i>Tr' ch'tira at'eou are tzoni</i>	(for your sake, you brave lad)
<i>S'tr'kripara altorou</i>	(and so that others may be jealous)
<i>Pitrouniklii v' mi fakou</i>	(I'll become a partridge)
<i>S' ieou la voi v'ginou</i>	(And I'll come to you)
<i>V' afli r'ouou moulou mari</i>	(You'll find a very big river)
<i>S'nou v' pots' i lou tretsî</i>	(and you'll not be able to cross it)
<i>Peskou mari v' mi fakou</i>	(I'll become a big fish)
<i>S' ieou la voi v'ginou</i> (And I'll come to you)
<i>Tr' simpt'elou at'eou are tzoni</i>	(for missing you my proud man)
<i>S' tr' kripara altorou</i>	(and so the others may feel envious)

V ' afli s' souakr ' moultou rau niveasti' mpoun' (you will find a very wicked mother-in-law)
S' nou v ' pots ' l fatsi (and you will never be able to have)
souakr' raou niveasti' mpoun' (a wicked mother-in-law, good bride)
gini v' tritsemou (we'll have a great time).

Kato stin aspri plaka (Down by the white paving stone
(**pentasimo - five-beat time**)

Kato stin aspri plaka, more plaka (Down by the white stone)
ore kai kato se gialo, mi klais Giannakaina (down by the seaside, don't cry
Giannis' wife)

Ekei itan mazemenoi olo genitsaroi (that's where many janissaries were
gathered)

Symvoulío ekanan ki olo syzitagan (They held a meeting and a discussion)
To Gianni na skotosoun ton armatolo (to kill Gianni the armatolos
Kai rixsan dyo ntoufekia ton aniforo (and they fired two shots going uphill)

Thelo na riksei mia vrochi (I want it to rain)
(**tsamiko**)

Thelo na riksei mia vrochi ki ena vary halazi (I want it to rain and hail heavily)
Gia na sapisoun ta louria, na pesoun ta koudounia, (so the straps may rot and
the bells may fall)
Na chasei o nios ta provata, na xasei o nios ta gidia (so that the young man may
lose the sheep and the goats)
Gia na 'rthei apopse spiti mou mesa stin agkalia mou. (so that he may come to
my house tonight into my arms).

Giatí einai mavra ta vouna (Why are the mountains black)
(**tsamiko**)

Giat' einai mavra ta vouna giat' einai antariasmena (Why are the mountains
black, why are they stormy)
Vlepoun to Charo pourhetai sto grivan kavalari (They see Death coming, riding
his horse)

Pairnei tous nious ap' ta mallia gerontous ap' to heri (He grabs youth by the hair
takes old people by the hand)

Pairnei kai ta mikra paidia, sti sela kremasmena (He also takes little children,
hanging them from the saddle).

Apopse den koimithika (Tonight I didn't sleep)
(tsamikos)

Ore appose the koimithika kai simera nystazo (I didn't sleep tonight and
today I am sleepy)

Ore giati poly kouventiasa me mia geitonopoula (Because I spent a long
time chatting with a young neighbour-girl)

Ore na tis miliso ntrepomai na tiw to po fovoumai (I'm ashamed to speak to
her, I'm afraid to tell her).

Asimokoupa (Silver cup)
(tsamiko dance)

S' aftin tin asimokoupa, more, (In this silver cup,)
thelo na pio pent' eksi, (I want to have five or six [drinks]),
ki an the methyso kori mou, more, (and if I don't get drunk, my girl)
kerna m' oso na feksei, (offer me [drinks] until daylight.
Ospou na skas(ei) o Avgerinos, more, (Until the morning star appears,)
na paei h poulia gioma (and the Pleiades in the afternoon.)
Na katso na syllogisto, more, (I want to sit and think,)
na po ola ta kinteria (to tell all my sorrows.)
I ksenitia ki o thanatos, more, (Foreign lands and death,)
i pikra kai i agapi, (bitterness and love.)
Ta tessera zygistikan, more, (All four were weighed)
s' ena vary kantari. (on heavy scales.)

Militsa (Little apple tree)
(patitos dance in four-beat rhythm)

Militsa pousai sto gremo ta mila fortomeni (Little apple tree on the cliff, loaded
with apples)

Ta mila sou, ach militsa mou (Your apples, oh , my little apple tree)

Ta mila sou limpizomai kai to gremo fovamai. (I crave your apples and I'm scared
of the cliff).

Ki an to fovasai, ach militsia mou

(And if you're afraid, oh, my little
apple tree,)

Ki an to fovasai to gremo, ela ap' to monopati (And if you're afraid of the cliff,
come along the path).

Documentation

Bibliography

– Αραβαντινού, Π.(1905), Μονογραφία περί Κουτσοβλάχων, Αθήνα, τυπ., Κουτσουλίνου Σ. [**Aravantinos, P. *Mongrafia peri Koutsovlachon / Monograph on Koutsovlachs***]

– Αυδίκος, Γ. (2005), Αναφορά στη Μουσικοχορευτική παράδοση του Συρράκου, στο Πρακτικά 1ου, 2ου , 3ου , 4ου , 5ου , 6ου , 7ου Σεμιναρίων Λαογραφίας και Βλάχικων Παραδοσιακών Χορών-Ημερίδων Πανελληνίων Ανταμωμάτων – Συμποσίων Ιστορίας, Λαογραφίας, Βλάχικης Παραδοσιακής Μουσικής και Χορών. Αδάμ Κ., (Επιμ.), εκδ. ΠΟΠΣ Βλάχων, Λάρισα. [**Avdikos, G. *Anafora sti Mousikochoreftiki paradosi tou Syrrakou / Reference to the Music and Dance Tradition of Syrrako, in Proceedings of 1st, 2nd, 3rd, 4th, 5th, 6th, 7th Seminars of Folklore and Vlach Traditional Dances – Summits and Panhellenic Meetings – Conferences on History, Folklore, Vlach Traditional Music and Dances. Adam K., (Ed).***]

– Αυδίκος, Γ.Ε. (1993), Η ταυτότητα της περιφέρειας στο μεσοπόλεμο. Το παράδειγμα της Ηπείρου, Καρδαμίτσας, Αθήνα. [**Avdikos, G. E. *I taftotita tis perifereias sto mesopolemo. To paradeigma tis Ipirou / The identity of region in the interwar years. The example of Epirus.***]

– Αυδίκος, Γ.Ε. (2000), Πρέβεζα 1945-1990. Όψεις της μεταβολής μιας επαρχιακής πόλης, Λαογραφική εξέταση, 2η Εκδ., Δήμος Πρέβεζας, Πρέβεζα. [**Avdikos, G.E. *Preveza 1945-1990. Opseis tis metavolis mias eparchiakis polis. Laografiki eksetasi. / Preveza 1945-1990. Aspects of change of a provincial town. A folkloric examination. 2nd ed.***]

– Αυδίκος, Γ.Ε. (2003), «Συρράκο: Οικονομική και κοινωνική διάχυση του ορεινού χώρου, Σχόλια σε ένα χειρόγραφο του μεσοπολέμου», στο π. Γεωγραφίες, τ. 5, Αφιέρωμα στην Ήπειρο, σελ.135-147. [**Avdikos, G.E. “Syrrako: Oikonomiki kai koinoniki diachysi tou oreinou chorou. Scholia se ena cheirografo tou mesopoleμου” / “Syrrako: economic and social diffusion of rural space. Comments on a manuscript from the interwar period”. In *Geografies*, v.5, Special edition on Epirus, pp. 135-147.**]

– Αυδίκος, Γ.Ε. (2004), Πανηγύρια και Χορευτικοί όμιλοι: Βίωση και αναβίωση της παράδοσης, στο Τ., Χορευτικά Ετερόκλητα, Ε. Αυδίκος, Ρ. Λουτζάκη, Χρ. Παπακώστας, (Επιμ.), Αθήνα, σσ. 203-212. [**Avdikos, G.E. *Panigyria kai Choreftikoi omiloi. Viosi kai anaviosi tis paradosis. / Festivals and Dance Groups. Experiencing and revival***

of tradition, in *Dance Miscellany*, E.Avdikos, R. Loutzaki, Chr. Papakosta, (Eds.), pp. 203-212]

– Γάτσιος, Δ. (2002), Κτηνοτρόφων άνοδος και κάθοδος, Ιωάννινα: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ιωαννίνων/Σύνδεσμος Συρρακιωτών Ιωαννίνων. [**Gatsios, D. *Ktinotrofon anodos kai kathodos / Shepherds' ascent and descent.***]

– Γκαρτζονίκας, Η. (2005), Η ιδιαιτερότητα των χορών της περιοχής των χωριών Συρράκου και Καλαρρυτών, στο Πρακτικά 1ου, 2ου, 3ου, 4ου, 5ου, 6ου, 7ου Σεμιναρίων Λαογραφίας και Βλάχικων Παραδοσιακών Χορών-Ημερίδων Πανελληνίων Ανταμωμάτων -Συμποσίων Ιστορίας, Λαογραφίας, Βλάχικης Παραδοσιακής Μουσικής και Χορών. Αδάμ Κ., (Επιμ.), εκδ. ΠΟΠΣ Βλάχων, Λάρισα. [**Gartzonikas, I. *I idiaiterotita ton choron tis periochis ton chorion Syrrakou kai Kalarryton / The particularity of the dances of the Syrrako and Kalarrytes village area, in Proceedings of 1st, 2nd, 3rd, 4th, 5th, 6th, 7th Seminars of Folklore and Vach Traditional Dances – Summits and Panhellenic Meetings – Conferences on History, Folklore, Vlach Traditional Music and Dances. Adam K., (Ed).***]

– Γκαρτζονίκα-Κώτσικα, Ε. (2008), «Συρράκο: Η “δεύτερη ύπαρξη” του χωριού και του χορού», στο Μεράτζας, Χ. (Επιμ.), Πρακτικά Α΄ Επιστημονικού Συνεδρίου για τα Τζουμέρκα, Ο Τόπος, η Κοινωνία και ο Πολιτισμός. Διάρκειες και τομές. Ιωάννινα. Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Τζουμέρκων [**Gartzonika-Kotsika E. «*Syrrako: I «defteri yparksi» tou choriou kai tou chorou» / «Syrrako: the «second existence» of the village and the dance, in Meratzas, Ch. (Ed.) *Praktika A Epistimonikou Synedriou gia ta Tzoumerka, O topos, i koinonia kai o Politismos. Diarkeies kai tomes. / Proceedings of the First Scientific Conference on Tzoumerka, The Land, Society and Culture.****]

- Γκαρτζονίκα-Κώτσικα, Ε., (2010), Σύνδεσμος Συρρακιωτών Αθήνας 1932-2010. Προφορική Ανακοίνωση στην ημερίδα, Οι Σύνδεσμοι Συρρακιωτών, Πνευματικό Κέντρο Συρράκου, Συρράκο. [Gartzonika-Kotsika, E. **[Gartzonika-Kotsika, E. *Syndesmos Syrrakioton Athinas 1932-2010. Proforiki Anakoinosi sthn imerida, Oi Syndesmoi Syrrakioton. / The Syrrakiotes Association of Athens 1032-2010. Oral presentation in the Syrrakiotes' Associations Summit.***
- Γκαρτζονίκα-Κώτσικα, Ε., (2014), «Συρράκο και Συρρακιώτες τη μεταπολεμική περίοδο: ανασυγκροτώντας την ταυτότητα», στο Ε.Γ. Αυδίκος- Σ. Νταλαούτης, (Επιμ.), Μελετώντας την παρουσία του Συρράκου στο χώρο και το χρόνο, Πρέβεζα. Δήμος Βόρειων Τζουμέρκων. **[Gartzonika-Kotsika, E. “*Syrrako kai Syrrakiotes ti metapolemiki period: anasygkrotontas tin tautotita*” / *Syrrako and Syrrakiotes in the post-war period: reconstructing identity*”, in E.G. Avdikos – S. Ntalaoutis, (Eds.) *Meletontas tin parousia tou Syrrakou sto choro kai to chrono / Studying the presence of Syrrako in space and time.***
- Δήμας, Σ.Η., (1989), Ο παραδοσιακός χορός στο Συρράκο. Λαογραφική και Ανθρωπολογική προσέγγιση, διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. **[Dimas, S.I. *O paradosiakos choros sto Syrrako. Laografiki kai Anthropologiki proseggisi, didaktoriki diatrivi./ Traditional dance in Syrrako. Folkloric and Anthropological approach, doctoral thesis, University of Ioannina.***
- Δήμας, Σ.Η., (1992), Ο χορός στην κοινωνική ζωή της Ηπείρου. Επιδράσεις και εξελίξεις, Αθήνα. **[Dimas, S.I. *O choros stin koinoniki zoi tis Ipirou. Epidraseis kai ekselikseis. / Dance in the social life of Epirus. Influences and Evolution.***
- Δήμας, Σ.Η., (1993), Η χορευτική παράδοση της Ηπείρου, Αθήνα. **[Dimas, S.I. *I choreftiki paradosi tis Ipirou. / The dance tradition of Epirus.***
- Δήμας, Σ.Η., (2003), «Το μουσικοχορευτικό ρεπερτόριο του Συρράκου», εφ. Αντίλαλοι του Συρράκου, αρ.φυλ.,179, Ιωάννινα, σελ.2. **[Dimas, S. I. “*To mousikochoreftiko repertorio tou Syrrakou*”./ “*The music and dance repertoire of Syrrako*”, *Antilaloi tou Syrrakou/ Echoes of Syrrako, newspaper, No. 175, p.2***
- Εφημερίδα, «Αντίλαλοι του Συρράκου», (2006), Αρ.Φυλ.204, Ιωάννινα. **[Efimerida,, “*Antilaloi tou Syrrakou*”. / Newspaper “*Echoes of Syrrako*”.]**
- Δαμιανάκος, Σ., Ε. Ζακοπούλου, Χ. Κασσίμης, Β. Νιτσιάκος (1997), Εξουσία, Εργασία και Μνήμη σε τρία χωριά της Ηπείρου. Η τοπική δυναμική της επιβίωσης, Πλέθρον-ΕΚΚΕ, Αθήνα. **[Damianakos, S., Zakopoulou, E., Kassimis, CH., Nitsiakos, V. – *Eksousia, Ergasia kai mnimi se tria choria tis Ipirou. I topiki dynamiki tis epiviosis. IPower, Work and Memory in three Epirus villages. The local dynamics of survival.***
- Ζιώγας Ι., Μ. Μαγκλάρας, Ι. Μαντζίλας, Β. Μπέλλος, Η. Γκαρτζονίκας, (2004), Συρράκο: Πέτρα-Μνήμη-Φώς, Τ.,1ος & 2ος, Συντονιστής: Αργύρης Γ., έκδ. Π. Κ. Συρράκου, Συρράκο. **[Ziogas, I., Magklaras, M. Mantzilas, I., Mpellos, V., Gartzonikas, I. *Syrrako: Petra-Mnimi-Fos./ Syrrako: Stone-Memory-Light. V. 1 & 2.***

- Ιντζεσίλογλου, Ν., (1999), Περί της Κατασκευής Συλλογικών Ταυτοτήτων. Το Παράδειγμα της Εθνικής Ταυτότητας, στο Κωνσταντοπούλου Χ., Μαράτου-Αλιπράντη Λ., Γερμανός Δ., Οικονόμου Θ. (Επιμ.), «Εμείς» και οι «άλλοι». Αναφορά στις τάσεις και τα σύμβολα, ΕΚΚΕ-Τυπωθήτω, Αθήνα, σσ. 177-200. [Intzesiloglou, N., “Peri tis Kataskevis Syllogikon Tautotiton. To Paradeigma tis Ethnikis Taftotitas”./ “On the Creation of Collective identity. The Example of National Identity.” In Konstantopoulou Ch., Maratou-Alipranti A., Germanos D., Oikonomou, Th., (Eds.) “Us” and “Others”. Reference to trends and symbols.]
- Καρατζένης, Δ. (1988), Η επανάσταση και καταστροφή Καλαρρυτών – Συρράκου, Ιούλιος 1821, Πίνακες Αγωνιστών. Ιωάννινα. [Karatenis, D., *I epanastasis kai katastrofi Kalarryton-Syrrakou, Ioulios 1821, Pinakes Agoniston. / The insurrection and destruction of Kalarrytes-Syrrako, July 1821, Tables of Fighters.]*
- Λαμπρίδης, Ι., (1888), Ηπειρωτικά Μελετήματα, Μαλακασιακά, Μέρος Δεύτερον, Μέτσοβον και Σεράκου, Αθήναι. [Lampridis, I., *Ipeirotika Meletimata, Malakasiaka, meros Deuteron, Metsovon kai Serakou./ Epirus Studies, Malakasiaka, Part Two, Metsovo and Syrrako.*]
- Μαγκλάρια, Μ., (2014), Γλωσσικός θάνατος. Η περίπτωση της βλάχικης ποικιλίας στο Συρράκο, στο Ε.Γ. Αυδίκος-Σ. Νταλαούτης (Επιμ.), Μελετώντας την παρουσία του Συρράκου στο χώρο και το χρόνο. Πρέβεζα. Δήμος Βόρειων Τζουμέρκων. [Magklara, M. *Glossikos thanatos. I periptosi tis vlachikis poikilias sto Syrrako./ Language death. The case of the vlach variety at Syrrako. In E.G.Avdikos – S. Dalaoutis (Ed.) Studying the presence of Syrrako in space and time.]*
- Μερακλής, Μ., (1984), Ελληνική Λαογραφία-Κοινωνική Συγκρότηση, εκδ. Οδυσσεάς, Αθήνα. [Meraklis, M. *Elliniki Laografia – Koinoniki Sygkrotisi / Greek Folklore – Social Establishment.*]
- Νιτσιάκος, Β., (1997), Η πολιτισμική πλευρά του «Βλάχικου Ζητήματος», στο, Λαογραφικά Ετερόκλητα, εκδ. Οδυσσεάς, Αθήνα, σσ. 122-128. [Nitsiakos, V. “H politismiki plevra tou Vlachikou zitimatos”/ “The cultural aspect of the “Vlach Issue” in *Folklore Miscellany*, pp. 122-128.]
- Νιτσιάκος, Β., (2004), Παραδοσιακές κοινωνικές δομές, εκδ. Οδυσσεάς Αθήνα. [Nitsiakos, V. *Paradosiakes koinonikes domes / Traditional social structures.]*
- Νταλαούτης, Σ., (2005), Συρράκο-Τοπωνύμια. Ένα ταξίδι στο χώρο και στο χρόνο, Πρέβεζα . [Ntalaoutis, S. , *Syrrako – Toponymia. Ena taksidi sto choro kais to chrono./ Syrrako – Placenames. A journey through space and time.*]
- Νταλαούτης, Σ., (2009), Συρράκο: Η γλωσσική μας κληρονομιά. Αυτοέκδοση. Πρέβεζα. [Ntalaoutis, S., *Syrrako: I glossiki mas klironomia. / Syrrako: Our linguistic heritage.*]
- Ντούλιας, Χ., (2009), Η μουσική «αυτονομία» του Συρράκου, Τ.Ε.Ι. Ηπείρου Τμήμα Λαϊκής και Παραδοσιακής Μουσικής, Πτυχιακή Εργασία, <http://apothetirio.teiep.gr>, Πρόσβαση, 14/5/2016, 8:17. [Ntoulia, Ch., *I mousiki “aftonomia” tou Syrrakou. / The musical autonomy of Syrrako. Dissertation.*]
- Παραδέλλης, Θ.,(1999), Ανθρωπολογία της μνήμης, στο, Διαδρομές και Τόποι της Μνήμης. Ιστορικές και Ανθρωπολογικές προσεγγίσεις, Μπενεβίτσε Ρ.- Παραδέλλης Θ., (επιμ.), Αλεξάνδρεια, Αθήνα. σσ. 27-58. [Paradellis, Th. “Anthropologia tis mnimis”/

“Anthropology of Memory” in *Diadromes kai Topoi tis Mnimis. Istorikes kai Anthropologikes proseggiseis / Places of Memory. Historical and anthropological approaches.* Benvenitse, R., Paradellis Th., (Eds), pp. 27-58]

– Roys, P.A., (2005), Η ανθρωπολογία του χορού, Μετάφραση, επιμέλεια, επίμετρο : Ζωγράφου Μ., Αθήνα. [**Roys, P.A. *I anthropologia tou chorou. / The anthropology of dance.* Zografou, M. (Translation, editing, addendum)]**

– Σπηλιωτοπούλου, Κ., (2001), Εισάγοντας την Προφορική Ιστορία στην έρευνα των παραδοσιακών χορών, στο Ράφτης Α. (επιμ.), Χορός και Προφορική Ιστορία, πρακτικά 15ου Διεθνούς Συνεδρίου για την Έρευνα του Χορού, Αθήνα, σσ. 222-231. [**Spiliotopoulou, K., *Eisagontas tin Proforiki Istoría stin erevna ton paradosiakon choron, / Introducing Oral History in the research of traditional dances, in Raftis, A., (ed), *Choros kai Proforiki Istoría, praktika 15ou Diethnous Synedriou gia tin Erevna tou Chorou./ Dance and Oral History, Proceeding of the 15th International Conference on Dance Research.* Pp. 222-231.]***

– Τσακηρίδη-Θεοφανίδη, Ο.,(1999), Τοπική Αυτοδιοίκηση και Πολιτισμική Διαχείριση: Τάσεις Ομογενοποίησης και Διαφοροποίησης, στο Κωνσταντοπούλου Χ., Μαράτου-Αλιπράντη Λ., Γερμανός Δ., Οικονόμου Θ., (επιμ.), «Εμείς» και οι «άλλοι». Αναφορά στις τάσεις και τα σύμβολα. ΕΚΚΕ-Τυπωθήτω, Αθήνα, σσ. 237-250. [**Tsakiridi-Theofanidi, O, *Topiki Aftodioikisi kai Politismiki Diacheirisi: Taseis Omogenopoiisis kai Diaforopoiisis, / Local Authority and Cultural Administration: Trends in Homogenization and Differentiation, in Konstantopoulou Ch., Maratou-Alipranti L., Germanos D., Oikonomou TH., (eds), “Emeis” kai oi ‘alloi”. *Anafora stis taseis kai ta symvola. / “Us” and the ‘Others’’. Reference to trends and symbols.* pp. 237-250.]***

Record Publications

- Η μουσική παράδοση του Συρράκου: 4 κασέτες (εκδ. Σύνδεσμος Συρρακιωτών Ιωαννίνων). [*I mousiki paradosi tou Syrrakou/ / The musical tradition of Syrrako: 4 cassettes*]
- Παραδοσιακοί χοροί και τραγούδια του Συρράκου: Ψηφιακός δίσκος και έντυπο ένθετο (εκδ. Σύνδεσμος Συρρακιωτών Ιωαννίνων – ΔΟΛΤ 2001, Επιμ. Ηλίας Γκαρτζονίκας). [*Paradosiakoι choroι kai tragoudia toy Syrrakou / Traditional dances and songs of Syrrako: Digital record and printed supplement*]
- Στον πλάτανο στη Γκούρα: Τριπλό CD, (εκδ. Πνευματικό Κέντρο Κοινότητας Συρράκου 2004). [*Ston platano sti Goura / At the plane tree on Goura: Triple CD*]
- Χοροστάσι στο Συρράκο: Μουσικό CD, (εκδ. Σύνδεσμος Συρρακιωτών Πρέβεζας 2010). [*Horostasi sto Syrrako / Dance floor at Syrrako: Music CD*]
- Τραγούδια του Συρράκου / καταγραφή γυναικείας ομάδας παραδοσιακού τραγουδιού Ιωαννίνων 2007 (2cd+βιβλίο), Επιμ. Γιωργος Μπέλλος. [*Tragoudia tou Syrrakou / Songs of Syrrako / recording of Ioannina women’s group of traditional song 2007 (2 CDs + book)*]
- Πέτρος Μόκας: Μουσικό CD, Ζωντανή ηχογράφηση στο Συρράκο, Ιωάννινα 2010. [*Petros Mokas: Music CD. Live recording at Syrrako. Ioannina, 2010*]

Footnotes

[1] The Vlach (Aromanian) language is a Neo-Latin language of the Balkans. A significant part of its vocabulary, its grammar and its syntax mechanisms coincide with their counterparts of other Latin origin European languages, such as Italian, French and Spanish. Nowadays, the Vlach language is spoken by people aged over 60, whereas a gradual diminishing knowledge and usage is noted amongst younger persons (Maglaras, 2014).

[2] The great development of rural communities of Epirus during the 18th and 19th centuries was based on the possibilities offered by a long-term community autonomy within the framework of privilege establishment of the Ottoman Empire, in combination with the development of rural-pastoral, craft production and trade activities that required

intense geographical mobility (Damianakos S., Zakopoulou E., Kassimis Ch., Nitsiakos V. 1997:133).

[3] A number of factors bore an influence, gradually leading the rural communities to a crisis, such as, originally, the industrial revolution which affected craft manufacturing, the growth of transportation, the lack of road networks, etc., whereas with the change that affected communities after their integration to the national backbone, such as ring-fencing community lands and, later on, the expropriation of large lowland areas for the rehabilitation of refugees of the Asia Minor disaster, the situation worsened and the last wars completed the economic downfall (Avdikos, 2000: 282-283 – Damianakos S., Zakopoulou E., Kassimis Ch., Notsiakos V., 1997:164-165)

[4] A newspaper of those times states “Syrrako – two inhabitants – A place with a wealth of history and an unchanged character, until today, is at risk of becoming a dead town. With very few inhabitants in the summer and two watchmen in winter, it survives high upon the Pindos mountains...”; the quote is from the collective volume Ziogas I., Magklaras M., Mantzilas I., Bellos V., Gartzonikas I., 2004: 205, where further information on the history of Syrrako may be found.

[5] A lot of information on the history of Syrrako can be found in Ziogas I., Magklaras M., Mantzilas I., Bellos V., Gartzonikas I., (2004), *Syrrako: Petra-Mnimi - Fos [Syrrako: Stone – Memory –Light v.1 & 2*, Avdikos, G.E. (2003) *Syrrako: Oikonomiki kai koinoniki diachysi tou oreinou horou, I [Syrrako: Economic and social diffusion of rural space]*, Scholia se ena cheirografo tou mesopolemou [Comments on an interwar period manuscript], *Praktika Synedriou [Conference Proceedings]*, (2014), Ntalaoutis, S., (2005), *Syrrako – Toponymia, Ena takseidi sto choro kai sto chrono [Syrrako – Placenames. A journey through space and time]*, as well as in several publications in the Syrrakiotes newspaper, *Antilaloi tou Syrrakou [Echoes of Syrrako]*.

[6] Unfortunately, in 2015, one of the square’s plane trees caught a disease and started rotting internally, so eventually had to be cut.

[7] Over the last years, the festivals of the Holy Apostles (Agioi Apostoloi) and the Prophet Ilias (Profitis Ilias) are not held.

[8] Indicative of the Syrrakiotes’ identification with Gerodimos is the Community Council’s decision, under the presidency of Giannis Argyris, to bind Kostas Gerodimos by special contract, so as to ensure his participation at the village’s festivals and the cultural events of the Associations of Ioannina, Preveza, Filippiada and Kampos.

[9] Giannis Kostas was a 1821 warrior from the neighbouring village of Krapsi of the Tzoumerka region, who took part, with Ioannis Kolettis, in the Syrrako and Kalarrytes uprising against the Turks, which ended in the destruction of the two villages (Karatzenis, 1988).

[10] The existence of a common and lengthy tradition, not only expresses and confirms the existence of a collective identity, but also strengthens its formation, in spite of the slow or fast changes happening to the content of such a tradition over different historical phases (Intzesiloglou, 199:179).

[11] On the feedback relationship between the dance groups and the festivals from the “revival of tradition to its experience”, see Avdikos (2004:210).

[12] In public dancing events, the confirmation of wealth and social status is effected through practices that are related, amongst others, to tipping the musicians.

[13] All the photographs of the study are reproduced from Ziogas I., Magklaras M., Mantzilas I., Bellos V., Gartzonikas I. (2004), *Syrrako Petra – Mnimi – Fos [Syrrako Stone – Memory – Light.]*

[14] This particular photograph is reproduced from Dimas' book (1992:38).

[15] For example, in May 2006, a convention took place in Syrrako on the subject of "Residential Management of Traditional Settlements", while Syrrakiotes participate in a forum for the promotion of alternative forms of tourism, organized by a variety of bodies, such as the Pan-European Agrotourism Forum that took place in Ioannina in June 2006, and others. Ef. *Antilaloi tou Syrrakou [Echoes of Syrrako newspaper]*, No. 204, p.p. 1 and 5.